

T.C.

KARAMANOĞLU MEHMETBEY ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

KAMU YÖNETİMİNDE YÖNETİŞİMİN BİR UNSURU OLARAK ŞEFFAFLIK VE
BİLGİ EDİNME HAKKI: KARAMAN MİLLİ EĞİTİM MÜDÜRLÜĞÜNDE BİR
UYGULAMA

Hazırlayan

Yavuz SELİMOĞLU

Kamu Yönetimi Ana Bilim Dalı

Kamu Yönetimi Bilim Dalı

YÜKSEK LİSANS TEZİ

KARAMAN – 2010

T.C.

KARAMANOĞLU MEHMETBEY ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

KAMU YÖNETİMİNDE YÖNETİŞİMİN BİR UNSURU OLARAK ŞEFFAFLIK VE
BİLGİ EDİNME HAKKI: KARAMAN MİLLİ EĞİTİM MÜDÜRLÜĞÜNDE BİR
UYGULAMA

Hazırlayan

Yavuz SELİMOĞLU

Kamu Yönetimi Ana Bilim Dalı

Kamu Yönetimi Bilim Dalı

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Danışman

Yrd. Doç. Dr. Ercan OKTAY

KARAMAN – 2010

KAMU YÖNETİMİNDE YÖNETİŞİMİN BİR UNSURU OLARAK ŞEFFAFLIK VE BİLGİ
EDİNME HAKKI: KARAMAN MİLLİ EĞİTİM MÜDÜRLÜĞÜNDE BİR UYGULAMA

Tezin Kabul Ediliş Tarihi: 02/07/2010

Jüri Üyeleri (Unvanı, Adı Soyadı)

İmzası

Başkan : Y. Doç. Dr. Feriye ÖZDEMİR

Üye : Y. Doç. Dr. Hasan BİLİR

Üye : Doç. Dr. Nihat İSİK

Üye : .....

Üye : .....

.....
.....
.....

Bu tez, Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yönetim Kurulunun 08/06/2010 tarih ve .../... sayılı oturumunda belirlenen jüri tarafından kabul edilmiştir.

Enstitü Müdürü: Prof. Dr. H. Bahadır AKIN

ÖNSÖZ

“Şeffaflık ve Bilgi Edinme Hakkı” kamusal faaliyetlerin topluma daha açık; bireylerin bağımsızca, istedikleri bilgi ve belgelere ulaşabilmesine imkân tanıyan demokratik ve şeffaf bir yönetimi hedefleyen bir konu olması açısından üzerinde durulmaya değer bulunmuştur.

Bu çalışmanın hazırlanmasında bana yardımlarını esirgemeyen danışman hocam Yrd. Doç. Dr. Ercan OKTAY ve Kamu Yönetimi Bölüm Başkanı Yrd. Doç. Dr. Hasan GÜL hocama teşekkürlerimi sunmayı bir borç bilirim. Ayrıca, çalışmam boyunca bana destek olan aileme şükranlarımı sunarım.

Yavuz SELİMOĞLU

04.06.2010

ÖZET

20. yüzyılın ikinci yarısından itibaren yönetimde şeffaflık ve bilgi edinme hakkı, tüm dünyada gelişme göstermiştir. Günümüzde, yönetimde şeffaflık ve bilgi edinme hakkı, küresellik kazanarak bütün ülkeler tarafından uygulamaya geçirilmeye çalışılan ortak bir değer haline gelmiştir. Devlet işlerinin halk tarafından incelenmesi ve bilgi edinme, demokrasinin gelişimi için anahtar bir unsur, şeffaf devletin gerçek bir güvencesidir.

Bilgilenme hakkı, modern demokrasilerin ayırt edici bir özelliğidir. Bilgilenme hakkı veya yasadaki ifadesiyle bilgi edinme hakkı da idarenin saydamlığı açısından bulunması zorunlu bir haktır. Haklarının bilincinde olan, soruşturan, hesap soran bireylerden kurulu bir toplumsal yapı devletin şeffaflaşmasının itici gücüdür. İyi bir idare şeffaftır. Şeffaflık ve Bilgi edinme hakkı, devletin halk tarafından denetimini kolaylaştırır.

Bu çalışmanın amacı, yönetişim kavramının altyapısını oluşturan ve demokratik yaşamın en önemli unsuru olan yönetimde şeffaflık ve bilgi edinme hakkının incelenerek yönetimin bu kavramlar çerçevesinde kamuoyunca denetlenebilir olmasının önemini ve konu ile ilgili ülkemizdeki kanuni düzenlemeleri ortaya koymaktır. Çalışmamızda Karaman Milli Eğitim Müdürlüğünde görevli kamu görevlilerinin katıldığı anket çalışmasında, çalışanların yönetimde şeffaflık ve bilgi edinme hakkı kanununa yönelik yaklaşımlarının olumlu olduğu tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Yönetişim, Şeffaflık, Bilgi Edinme Hakkı, Kamu Yönetimi.

ABSTRACT

Since the 2nd half of the 20th century, transparency in government and the right to information has gone forward all around the world. Today, transparency in government and the right to information has become global and a common value which all the countries try to put into practice. Monitoring of state affairs by people and demand of information have been the key elements for democracy to develop and are assurances for a transparent state for sure.

The right to information is a distinctive feature of modern democracies. The right to information or the right to demand information, as the act says, is an indispensable right with regard to government transparency. A social structure consisting of people who are aware of their rights and question, call the government to account is the propulsive power for a state to become transparent. A good government is transparent. Transparency and the right to demand information make it easier for people to inspect the state.

The goal of this study is to show the importance of governments' controllability by public within the frame of transparency in government and the right to information by examining these two concepts which are the most important elements of democratic life and the basis of concept of governance is composed of, and to put the regulations in our country related to the subject forth. In our study, a questionnaire was given to the public servants serving under Karaman National Education Directorate and it has been assigned that their approach on transparency in government and the right to information act is positive.

Key Words: Governance, Transparency, The Right To Information, Public Administration.

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ.....	i
ÖZET.....	ii
ABSTRACT.....	iii
İÇİNDEKİLER.....	iv
KISALTMALAR.....	x
TABLolar LİSTESİ.....	xi
GİRİŞ.....	1

I. BÖLÜM

YÖNETİŞİM KAVRAMI VE İLKELERİ

I.1. Yönetişim Kavramı.....	4
I.1.1. Yönetişimin Tanımı.....	7
I.1.2. Yönetişim ve Yönetim.....	12
I.2. Yönetişimin İlkeleri.....	17
I.2.1. Hukuka Uygunluk ve Hukukun Üstünlüğü.....	18
I.2.2. Katılımcılık.....	20
I.2.3. Hesap Verebilirlik.....	22
I.2.4. Şeffaflık.....	23
I.2.5. Etkinlik- Verimlilik.....	25
I.2.6. Sorumluluk ve Stratejik Vizyon.....	27

II. BÖLÜM

ŞEFFAFLIK VE BİLGİ EDİNME HAKKI

II.1. Şeffaflığın Anlamı, Gelişimi ve Amaçları.....	30
II.1.1. Şeffaflığın Anlamı.....	30
II.1.2. Şeffaflığı Gerekli Kılan Gelişmeler.....	33
II.1.2.1. Devletin Müdahaleci Politikaları.....	33
II.1.2.2. Demokrasinin Gelişmesi.....	34
II.1.2.3. Bilginin Artması ve Teknolojinin Gelişmesi.....	35
II.1.2.4. Uluslararası Kurumların Etkisi.....	36
II.1.3. Yönetimde Şeffaflığın Amaçları.....	38
II.1.3.1. Yönetimin Demokratikleştirilmesi.....	39
II.1.3.2. Yöneten Yönetilen İlişkisinin İyileştirilmesi.....	41
II.1.3.3. Yönetim İşleyişinin Etkin Hale Getirilmesi.....	42
II.1.4. Yönetimde Şeffaflıktan Beklenen Faydalar.....	43
II.1.4.1. Yönetim-Halk İlişkilerinde Güven Tesisi.....	44
II.1.4.2. Kamuoyu Denetiminin Sağlanması.....	45
II.1.4.3. Yönetime Katılımın Artması.....	46
II.1.5. Şeffaf Yönetimde Karşılaşılabilecek Sorunlar.....	46
II.1.5.1. Yönetim Sisteminden Kaynaklanan Sorunlar.....	47
II.1.5.1.1. Geleneksel Anlayışın Sürdürülmesi.....	47

II.1.5.1.2. Yasal Düzenlemelerin Yetersiz Oluşu.....	48
II.1.5.1.3. Kaynak Eksikliği.....	49
II.1.5.2. Toplumsal Aktörlerden Kaynaklanan Sorunlar.....	50
II.1.5. 2.1. Toplumsal Aktörlerin İlgisizliği.....	50
II.1.5. 2.2. Hakkın Kötüye Kullanılması.....	50
II.1.5.2.3. Yönetim Üzerindeki Baskılar.....	51
II.2. Bilgi Edinme Hakkı.....	52
II.2.1. Bilgi Edinme Hakkı Kavramı.....	52
II.2.1.1. Bilgi Edinme Hakkı'nın Tanımı.....	52
II.2.1.2. Bilgi Edinme Hakkı'nın Tarihsel Gelişimi.....	55
II.2.1.3. Bilgi Edinme Hakkı'nın Amacı.....	58
II.2.1.4. Bilgi Edinme Hakkı'nın Kapsamı.....	59
II.2.1.4.1. Bilgi ve Belgelere Ulaşma Serbestisi.....	59
II.2.1.4.2. Bireysel Bilgilere Ulaşma Serbestisi.....	60
II.2.1.4.3. Belgelerin Kopyalarını İsteyebilme Hakkı.....	61
II.2.1.5. Bilgi Edinme Hakkı'nın Niteliği.....	62
II.2.1.6. Bilgi Edinme Hakkı'nın Önemi.....	64

III. BÖLÜM

TÜRKİYE'DE BİLGİ EDİNME HAKKI

III.1. Bilgi Edinme Hakkının Dayanağı.....	66
--	----

III.1.1. Anayasal Dayanağı.....	66
III.1.2. Yasal Dayanağı.....	68
III.2. Bilgi Edinme Hakkı Kanununun Amacı ve Kapsamı.....	69
III.2.1. Kanunun Amacı.....	69
III.2.2. Kanunun Kapsamı.....	69
III.2.2.1. Kanun Kapsamında Olan Kurum ve Kuruluşlar.....	69
III.2.2.2. Kanun Kapsamında Olan Bilgi ve Belgeler	71
III.2.1.3. Kanundan Yararlanabilecek Kişiler.....	72
III.3. Bilgi Edinme Hakkı Kanununun Kullanımı.....	72
III.3.1. Başvuru Şekli.....	72
III.3.2. İstenecek Bilgi veya Belgenin Niteliği.....	73
III.3.3. Başvuruların Cevaplandırılması.....	74
III.3.4. Başvuru Ücreti.....	75
III.4. İdarenin Yükümlülükleri.....	76
III.5. Bilgi Edinme Hakkının Sınırları.....	77
III.5.1. Yargı Denetimi Dışında Kalan İşlemler.....	78
III.5.2. Devlet Sırrına İlişkin Bilgi ve Belgeler.....	79
III.5.3. Ülkenin Ekonomik Çıkarlarına İlişkin Bilgi veya Belgeler.....	80
III.5.4. İstihbarata İlişkin Bilgi veya Belgeler.....	81
III.5.5. İdari Soruşturmaya İlişkin Bilgi veya Belgeler.....	81

III.5.6. Adli Soruşturma ve Kovuşturmaya İlişkin Bilgi veya Belgeler.....	81
III.5.7. Özel Hayatın Gizliliği.....	82
III.5.8. Haberleşmenin Gizliliği.....	83
III.5.9. Ticari Sır.....	83
III.5.10. Fikir ve Sanat Eserleri.....	84
III.5.11. Kurum İçi Düzenlemeler.....	84
III.5.12. Kurum İçi Görüş, Bilgi Notu ve Tavsiyeler.....	85
III.5.13. Tavsiye ve Mütalaa Talepleri.....	85
III.5.14. Gizliliği Kaldırılan Bilgi veya Belgeler.....	86
III.6. Bilgi Edinme Değerlendirme Kurulu.....	86
III.6.1. Kurulun Oluşumu ve Çalışma Düzeni.....	86
III.6.2. Kurulun Görev Alanı.....	87
III.6.3. Kurulun Niteliği.....	88
III.6.4. Kurula İtiraz.....	88

IV. BÖLÜM

KARAMAN MİLLİ EĞİTİM MÜDÜRLÜĞÜNDE BİR ANKET ÇALIŞMASI

IV.1. Araştırmanın Amacı.....	90
IV.2. Araştırmanın Kapsamı ve Sınırlılıkları.....	90
IV. 3. Araştırmanın Yöntemi.....	91
IV.4. Verilerin Analizi.....	91

IV.4.1. Güvenilirlik Analizi.....	92
IV.4.2. Demografik Veriler.....	92
IV.4.3. Personelin Şeffaflık ve Bilgi Edinme Hakkı Kanunu Hakkındaki Tutumları ..	94
SONUÇ	111
KAYNAKÇA	116

KISALTMALAR

AB	: Avrupa Birliği
ABD	: Amerika Birleşik Devletleri
AİHS	: Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi
AK	: Avrupa Komisyonu
AYM	: Anayasa Mahkemesi
BM	: Birleşmiş Milletler
BMKP	: Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı
BEDK	: Bilgi Edinme Değerlendirme Kurulu
BEHK	: Bilgi Edinme Hakkı Kanunu
DPT	: Devlet Planlama Teşkilatı
HSYK	: Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulu
IMF	: International Monetary Fund (Uluslar arası Para Fonu)
OECD	: Organization for Economic Cooperataion and Development (Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Teşkilatı)
RG	: Resmi Gazete
TBMM	: Türkiye Büyük Millet Meclisi
TBB	: Türkiye Barolar Birliği
TI	: Tranparency International (Uluslararası Saydamlık Örgütü)
TESEV	: Türkiye Ekonomik ve Sosyal Etüdler Vakfı
TODAİE	: Türkiye ve Ortadoğu Amme İdaresi Enstitüsü
TÜSİAD	: Türk Sanayicileri ve İşadamları Derneği
UNDP	: United Nations Development Program (Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı)
WB	: World Bank
YAŞ	: Yüksek Askeri Şura

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1. Geleneksel Yönetim ile Yönetişimin Karşılaştırılması.....	16
Tablo 2. Güvenilirlik Analizi.....	91
Tablo 3. Kurumdaki Görev Konumu.....	91
Tablo 4. Cinsiyet Dağılımı.....	92
Tablo 5. Eğitim Durumu.....	92
Tablo 6. Çalışma Süresi.....	93
Tablo 7. Şeffaflığın, Yönetimde Demokrasi Kültürüne Katkısı.....	94
Tablo 8. Şeffaflığın, Yönetimin Kamuoyu ile Açık Bilgi Paylaşımı Gereksinimi.....	94
Tablo 9. Şeffaflığın, Yönetimin Etkinliğini Artırması.....	95
Tablo 10. Şeffaflığın, Yönetim İçin Rahatsız Edici Olması.....	95
Tablo 11. Şeffaflığın, Güven Duygusunu Artırması.....	96
Tablo 12. Şeffaflığın, Yolsuzlukların Önlenmesinde Etkililiği.....	96
Tablo 13. Şeffaflığın Vatandaşlara Denetim İmkanı Vermesi.....	97
Tablo 14. Şeffaflığın Kamu Kurumlarının Güvenliğini Tehdit Etmesi.....	98
Tablo 15. Şeffaflığın Hesap Verilebilirliği Kolay Kılması.....	98
Tablo 16. Çalışılan Kurumun Şeffaf Olduğu Düşüncesi.....	99
Tablo 17. BEHK Personelin İş Yükünü Arttırmaktadır.....	99
Tablo 18. Bilgi Edinme Hakkının Şikayet Mekanizması Gibi Kullanılması.....	100
Tablo 19. Verilen bilgi ve belgelerin kurum güvenliğini tehlikeye atması.....	100
Tablo 20. Kurum Personelinin Yasa Hakkında Yeterli Bilgisinin Oluşu.....	101
Tablo 21. Çalışılan Kurumda Yasanın Etkin Olarak İşlediği.....	102
Tablo 22. İhtiyaç Duyulan Bilginin Rahatlıkla Talep Edilebilmesi.....	102
Tablo 23. Vatandaşın Bilgi Talebinin Personeli Rahatsız Etmesi.....	103
Tablo 24. Personelin En Az Bir Kez Bilgi Talebinde Bulunup Bulunmadığı.....	103
Tablo 25. BEHK'nın kurumların verimini olumsuz etkilemesi.....	104
Tablo 26. Bilgi Edinme Talebinin Angarya İş Olarak Görülmesi.....	104

Tablo 27. Bilgi Talebi Halinde Üstlerde Güvensizliğin Oluşacağı Düşüncesi.....	105
Tablo 28. BEHK'nın Yasal Olmayan İşlemleri Engellemesi.....	105
Tablo 29. BEHK ve Şeffaflığın Kurumda Adalet ve Dürüstlüğe Katkısı.....	106
Tablo 30. BEHK'nın Ülkemiz Demokrasisi İçin Büyük Bir Kazanım Olduğu.....	106
Tablo 31. BEHK'nın Kurumlarda İç Denetimi Arttırması.....	107

GİRİŞ

Yönetimin işleyişi, uzun dönemler boyunca gizlilik esasları çerçevesinde biçimlenmiştir. Yirminci yüzyılın ikinci yarısından itibaren gizliliği temel alan geleneksel yönetim anlayışının ihtiyaçlara cevap verememesi bu konuda yeni düzenlemelere olan gereksinimi ortaya çıkarmıştır. Bu bağlamda geleneksel kamu yönetimi anlayışı ile yapıları terk edilmeye başlanmıştır. Geleneksel kamu yönetimi yapılarının yerini yönetim gibi yeni yönetim anlayışları almaya başlamıştır. Bu çerçevede birçok ülkede hukuka bağlılık, şeffaflık, hesap verebilirlik, etkinlik gibi kamu yönetiminde yeni düzenlemeler yapılmıştır.

Şeffaflık da bu yeni düzenlemeler içinde öncelikli konulardan biri olmuştur. Şeffaf yönetim halkı pasif konumdan çıkararak etken bir özne haline getirmiştir. Şeffaflık, yönetimde güvenin, güvenliğin, güvenilirliğin sağlıklı olmanın, dürüstlüğü, hatta başarının bir ifadesidir. Şeffaflık, diğer taraftan, yöneticilerin yaptıkları işlemler hakkında herkese hesap vermeye, eleştirilere ve tartışmalara açık olması demektir. Yaygın kullanımıyla küreselleşme, artık dünyada kapalılığın bittiğinin ve şeffaflık devrinin başladığının bir ilanıdır. Şeffaflığın tersi olan gizlilik ise, yönetimde vurdumduymazlığın, sorumluluktan kaçmanın, tıkanıklığın, darboğazın, korku ve kuşkunun ifadesidir. Kısaca olayları bir oldubittiye getirmektir. Oysa demokrasi, bir hesap verme ve sorumluluk rejimidir. Bu nedenle, ancak demokrasilerde şeffaf yönetim olayı vardır (Fındıklı, 1996:103).

Şeffaflığın en önemli araçlarından birisi bilgi edinme hakkıdır. Şeffaf bir yönetim demek o yönetimin sahip olduğu bilgi ve belgelere ulaşabilmek demektir. Bilgi

edinmenin bir hak olarak kabul edilmesi ile beraber yönetim faaliyetleri daha görünür hale gelmiştir. Böylece yönetimin kararları kamuoyu denetimine açılmakta, keyfi karar almanın önüne geçilmekte ve yönetimin sorumluluğu gözetim altına alınmaktadır. Günümüz çağdaş toplumları bilgi edinme hakkı konusunda gizlilik kültüründen açıklık kültürüne doğru bir hareket halindedir. Buna paralel olarak da bilgi edinme hakkı veya özgürlüğü konusunda ülkelerde hızla artan oranda düzenlemeler yapılmaktadır. Birçok ülkede daha önce kabul edilen bilgi edinme hakkı, ülkemizde ancak 2003 yılında yasalaşabilmiştir.

Demokratik rejimin sağlıklı biçimde işleyebilmesi ve insan haklarının saygı görmesi kamu yönetiminde şeffaflığı bir ön koşul olarak zorunlu kılar, şeffaflık ise bilgiye erişim ile olur. Dolayısıyla iyi yönetim hakkı doğrultusunda, yönetimin icraatlarının kişilerce denetlenebildiği ve bilgilere ulaşma yollarının kolaylaştırıldığı bir yönetim tarzı, demokratikleşme yolunda önemli adımlar sağlayacaktır.

Bu çalışma dört bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde şeffaflık ve bilgi edinme hakkının da unsurları olduğu yönetişim kavramı ve ilkeleri açıklanmıştır. İkinci bölümde şeffaflığın anlamı, gelişimi, amaçları, şeffaflıktan beklenen faydalar, şeffaf yönetimde karşılaşılabilecek sorunlar ile bilgi edinme kavramı ele alınmıştır. Üçüncü bölümde Türkiye’de bilgi edinme hakkı, bu hakkın dayanağı, bilgi edinme hakkı kanununun amacı, kapsamı, kullanımı, idarenin yükümlülükleri ve bilgi edinme değerlendirme kurulu anlatılmaya çalışılmıştır. Dördüncü bölümde ise yönetimde şeffaflık

ve bilgi edinme hakkı kanunu hakkında kamu görevlilerinin tutumlarının değerlendirildiği bir anket çalışması yer almıştır.

I.BÖLÜM

YÖNETİŞİM KAVRAMI VE İLKELERİ

I. 1. Yönetişim Kavramı

Küreselleşmenin tesiriyle günümüzün yönetim anlayışı da baştan aşağı değişmiştir. Eskiden kararlar bir veya birkaç kişi tarafından alınırdı. Oysa günümüzde çerçeve genişlemiş, yönetimin yerini yönetişim almıştır. Yönetişim resmî ve özel kuruluşlarda idari, ekonomik, politik otoritenin ortak kullanımı anlamına gelmektedir. Bunun yanında merkeziyetçi yönetim anlayışı, yerini yerel yönetim anlayışına bırakmıştır. Artık ‘Büyükler bizim yerimize düşünürler’ mantığı bitmiştir. Bunun yerini grup olarak fikir geliştirme anlayışı almıştır. Diğer bir ifadeyle bireysel akıl yerini kolektif akla bırakmıştır. Yeniçağın yönetim anlayışında gizlilik ve saklılık yoktur. Her şey şeffaf ortamlarda gerçekleştirilmektedir. Vatandaş bilinçlenmiş ve siyasal iradenin uygulamalarını sorgulayabilecek duruma gelmiştir. Batı’da bunun örneklerini görmek mümkün olsa da bu bizim yönetim anlayışımıza tam anlamıyla henüz yansımamıştır (Malkoç, 2006 nedir.antoloji.com/yonetisim).

Yönetişim, bir sosyo-politik sistemdeki ilgili tüm aktörlerin ortak çabalarıyla elde edilen sonuçların oluşturduğu yapı ya da düzen olarak tanımlanmaktadır (Gündoğan,2007:109). Bu tanımın yanında kavramın içeriğinin çok farklı şekilde belirlendiği de görülmektedir. Ancak genel kabul gören tanımında yönetişim, ayrımı net olmayan kamu kuruluşları ve özel sektör arasındaki sınırlarda gelişen yönetim tarzlarını

göstermekte ve yönetimin daha iyi yönetebilmek amacıyla yeniden yapılandırılmasına parmak basmaktadır (Stoker, 1998:18).

Devlet yönetiminde katılım ne kadar geniş olursa alınan kararlar da bir o kadar isabetli olur. Sivil toplum kuruluşlarını tartışma ve karar alma süreçlerinin dışında bırakan anlayışlar çok gerilerde kalmıştır. Çünkü sivil toplum kuruluşları bağlı oldukları toplumun merkez kontrol noktası konumundadır. Onların bilgi birikiminden faydalanılması kaçınılmaz olmuştur. Yönetimler, aldıkları kararlar ve yaptıkları uygulamalar hakkında temsilcisi oldukları toplumu sürekli bilgilendirmek zorundadır. Hiçbir şey kapalı kapılar arkasında oldubittiye getirilmemelidir. Bilgi akışı kesintiye uğratılmamalıdır. Yönetimin istenen seviyede olabilmesi için iletişimin kusursuz olması gerekir. Aksi takdirde organizasyonlardan beklenen verim alınamaz. Vatandaşların istek ve ihtiyaçlarını dikkate almayan yönetimler kalıcı olamazlar. Aksi durumda, ortak noktada birleşemezler (Malkoç, 2006 nedir.antoloji.com/yonetisim).

Yönetişim birbirine bağlı olan durumların ve çatışan, zıt çıkarları olan aktörlerin oluşturduğu, farklı yapıları koordine eden bir süreç olarak da görülmektedir (Cope ve diğ., 1997:447). Çünkü yönetişim, toplumdaki aktörleri ortaklar olarak görmekte ve toplumdaki iktisadi, siyasal ve toplumsal aktörlerin etkileşiminden ortaya çıkan bir yönlendirme ve denetleme kalıbı olarak görülmektedir. Bu nedenle yönetişim değişik aktörlerin etkileşiminin ortaya çıkardığı bir süreçtir (Tekeli, 1996:52).

Günümüz modern devletleri yönetimin değil, yönetişimin peşindedirler. Çünkü bu yöntemle daha çabuk yol alınıyor, daha kaliteli hizmetler veriliyor. Devlet yönetiminde temsil, katılım ve denetim daha iyi sağlanıyor. Bu şekilde yerinden yönetim, yönetimde açıklık ve sorumluluk daha uyumlu bir hâl alıyor. Sonuçta zincirin halkaları daha bir güzel kenetleniyor. Yönetişim çoğulculuğa dayanır. Yönetişimde tek hareket etme yerine birlikte düzenleme, beraber yönetme, birlikte üretim ve kamu özel sektör ortaklığı esas alınmıştır. Bu da verimliliğin sağlanmasını, rekabetin ve girişimciliğin gelişmesini beraberinde getirmektedir. Bu sisteme göre vatandaşlar yönetilenler değil, taraftarlar aynı zamanda. Bu nedenle yönetime aktif olarak katılma ve fikirlerini beyan etme hakları vardır. Yönetişimde hukukun üstünlüğü, yönetimde şeffaflık, hesap verme sorumluluğu, yönetim ahlâkı, rekabete ve piyasa mekanizmasına işlerlik kazandırma, toplumu güçlendirme, dijital devrime uyum sağlama, etkin sivil toplum ve katılım, denetim, toplam kalite, yerinden yönetim, kurallar ve sınırlamalar esas alınmıştır (Malkoç, 2006 nedir.antoloji.com/yonetisim).

Yönetişim, iktidar gücünün çerçevesine ve hükümet dışı örgütlerin rolüne ilişkin yeni bir anlayışı ve talebi yansıtmaktadır. Dünya ekonomisinde çok uluslu şirketlerin giderek artan etkisi, üretim metotlarındaki değişim, uluslararası ticaretin giderek daha geniş bir alana yayılması, bilgi ve iletişim sistemlerindeki ilerleme, sermaye ve finans pazarlarının yeniden düzenlenmesi gibi faktörlerin, söz konusu kavramın ortaya çıkıp yaygınlaşmasında belirleyici bir etkide bulunduğu belirtilmektedir (Yüksel, 2000:147).

Kamu hizmetlerinin verimli olmasında, hizmetlerin sunum şekilleri, özelleştirme, mikro ekonomik reformlar, yeniden düzenleme, küresel rekabet, kentsel ve bölgesel gelişme gibi konuların önem kazanması bu süreci pekiştirmiştir (Wills, 1995:1).

1990'lı yıllardan bu yana literatürde tartışılmakta olan kavram hakkında herkesin üzerinde uzlaşma sağladığı bir tanım bulunmamaktadır. Daha çok “sezgisel bir niteliğe” sahip olan kavramın tanımlanması yoluna pek gidilmemekle birlikte, buna rağmen yapılabilen tanımlar seçilerek ve görece farklı olup, kavramın kullanıldığı alana göre de değişmektedir (Coşkun, 2003:39). Yönetişim sadece kamu yönetimi alanında geçerli olan bir anlayış olmadığı gibi kamu yönetimi alanında da farklı yerlerde kullanıldığında her seferinde farklı bir tanımla karşımıza çıkabilmektedir. Örneğin kamu sektörü ile özel sektör arasındaki yönetim uygulamalarında farklılıklar olduğu gibi, kamusal boyutta çeşitli platformlar arasında da farklılıklar göstermekte, yerel uygulamada farklı ilkeler, ulusal ve uluslararası uygulamada farklı ilkeler ön plana çıkabilmektedir.

I.1.1. Yönetişimin Tanımı

Bazı yazarlarca, Latince'de yönetmek ve karar vermek anlamlarına gelen “guberne” kelimesinden türetilen yönetim teriminin kökeni 16. yüzyıla kadar dayandırılmaktadır. Özellikle 17. asırda kullanılan ve Fransızca bir sözcük olan “gouvernance” teriminin temel alınmasıyla böyle bir çıkarım yapılmaktadır. “Gouvernance” terimi, sözkonusu dönemde, bazı felsefi yaklaşımlar çerçevesinde, hükümeti sivil toplum ile uzlaştırmaya veya uyumlaştırmaya çalışan bir anlayışı ifade

etmek için kullanılmıştır. Ardından, bu kelime İngilizce'ye "governance" olarak tercüme edilerek yayıldığı ileri sürülmüştür (Gaudin, 1998:47).

Kavramın yaygın bir biçimde kullanıldığı İngilizce'de aynı kökenden gelen Government (Hükümet), kamu kurumlarının yapısını ve işlevlerini ifade ederken; Governance (Yönetişim) ise, hükümetin işlerini yapma yolunu, tarzını ifade etmektedir (Frederickson, 2004:6). TODAİE Kamu Yönetimi Sözlüğü, yönetişimi, 'bir toplumsal politik sistemdeki ilgili bütün aktörlerin ortak çabalarıyla elde edilen sonuçların oluşturduğu yapı ya da düzen' olarak tanımlamaktadır (Gündoğan, 2007:109).

Yönetişim (governance) ya da iyi yönetişim (good governance) kavramının ilk kez kullanıldığı uluslararası bir örgüt olan Dünya Bankası'na, bir ülkenin kaynaklarının etkin bir şekilde kullanımı için hesap verebilirlik, saydamlık, sivil toplumun kamu politikalarına etkin katılımı, hukuk devleti, bağımsız yargı sistemi gibi ilkeler bağlamında yönetişim kavramının sınırları çizilmiştir (WB, 1989). İyi yönetişim açık ve öngörülebilir bir karar alma sürecinin; profesyonel bir bürokratik yönetimin; eylem ve işlemlerinden sorumlu bir hükümetin ve kamusal sürece aktif bir şekilde katılımında bulunan sivil toplum ve hukukun üstünlüğünün geçerli olduğu bir düzen olarak tanımlanmıştır (Aktan, 2002 www.canaktan.org).

BM Kalkınma Programı (UNDP) Türkiye Yönetişim Programı tarafından yönetişim, "bir ülkenin idaresinde tüm düzeylerde siyasal, iktisadi ve idari otoritenin kullanımı" biçiminde tanımlanmaktadır. UNDP, merkeziyetçi olmayan yapının halkın

yönetim sürecine daha dolaysız katılmasını sağladığını savunmakta, yönetişimi de desantralizasyona zemin oluşturduğu gerekçesiyle önemsemektedir. Buna göre, “yönetişim, vatandaşların çıkarlarını birleştirdiği, farklılıkları arasında orta yol bulduğu, hak ve sorumluluklarını hayata geçirdiği, mekanizmalar, süreç ve kurumları kapsar” (UNDP,2007). Dünya Bankası uzmanlarından Kaufmann, Kraay ve Zoido-Lobaton, yönetişimi, belirli bir ülkede güç ve yetkinin ne şekilde kullanıldığı ve uygulandığını belirleyen gelenekler ve kurumlar olarak tanımlamışlardır (Aktan, 2002).

Rhodes ise yönetişimi, yönetim süreç ve faaliyetleri, bir yönetim düzeni, yönetim görevine sahip insanlar ve politikacılar, belli bir yönetimin yönetildiği sistem veya metod olarak anlamlandırmıştır. Yani yönetişim kavramı, yönetim kavramından daha kapsamlı olarak bir dizi aktörler, süreçler ve merkezi yönetimin birincil olmaktan çıkıp diğer aktörlerle görece eşit olduğu bir durumu tanımlamaktadır (Rhodes, 1996:652).

Merkezi veya belirli bir otoriteye dayalı politika ve uygulama süreçlerini içeren “yönetim” kavramından farklı olarak “yönetişim”, yurttaşların ve idarenin çıkarlarının birleştiği, hak ve sorumlulukların yaşama geçirildiği mekanizmaları, kurumları ve süreçleri kapsadığı; yani tüm tarafların beklentilerinin tatmin edildiği uyum ve dayanışmayı içeren bir başarı setini ifade ettiği ileri sürülmektedir. Başka bir deyişle, yönetişim, yeni dönemdeki çoğulculuk anlayışı doğrultusunda yönetimlerin tek başlarına hareket etmeleri yerine birlikte düzenleme, birlikte yönetim, birlikte üretim ve kamu-özel sektör ile sivil toplum ortaklığını anlatır (Göymen, 2000:6). Katılımcı demokrasinin gelişmiş bir seviyesi

olarak nitelendirilebilecek yönetişim kavramı, birçok farklı türde tanımlanmakla birlikte, anlamsal olarak “karşılıklı yönetim”, “etkileşim içinde yönetim” şeklinde konumlanmaktadır ve bu açıdan “sivil toplum”, “paydaşlık” ve “özyönetim” kavramlarıyla ilintilidir (Uçkan, 2003 www.stradigma.com).

Yönetişim kavramı, katılımcı demokrasi, hukukun üstünlüğü, şeffaflık, sorumluluk, eşitlik, etkinlik, hesap verebilirlik ve stratejik vizyon gibi kavramlarla birlikte anılmakta olup yönetim kavramından farklılıkları ile ön plana çıkarılmaya çalışılmaktadır. Yönetişim yönetim mantığımızın değişmesini, tek başımıza karar verme alışkanlığından, hiyerarşik bir düzen içinde bir emir komuta çizgisi içinde olaylara bakış açımızdan merkezin kaynakları sağlayıp yerelde de bizim istediğimizde kaynakları partizan biçimde kullanma özgürlüğümüzün en azından kısıtlanması anlamına geliyor (Göymen, 2003:73).

Yönetişim terim olarak ilk defa Kuzey Avrupa’da, ardından da tüm dünyada kullanılmaya başlanmıştır. Terimin kökeni 16. yüzyıla kadar götürülebilmektedir. Özellikle 17. Yüzyılda Fransa’da hükümeti sivil toplumla uzlaştırmaya ya da bir arada çalıştırmaya odaklanan bir yaklaşımdan esinlendiği belirtilmektedir. Günümüzde ise terimin, 1980’li yıllarda Latin Amerika’da belirginleşen demokratikleşme dalgasıyla ve bu dalğanın 1990’lardan itibaren Afrika’da yayılmasıyla, dünya çapında gelişiminin arttığı görülmektedir. Bu dönemde neo-liberal kuramcılar, daha yapıcı ve politik bir yaklaşım benimseyerek yönetişim modeli ve kavramı üzerinde odaklaşmaya başlamışlardır (Yüksel, 2000:153).

Bu süreçte Dünya Bankası da Afrika ülkeleri için kullandığı yönetim kavramı ile, bu ülkelerin kalkınmasının ve yönetimini, devleti ya da kamu yönetimini aşan bir olgu olarak görmüştür (Şaylan, 2000:20). Ancak bu ortamda, tüm dünyada, politikanın giderek karmaşıklaşması ve bağımlılıkların artmasından dolayı geniş bilgi ve perspektife duyulan ihtiyaç, bilgi toplumunun artan ihtiyaçlarını karşılamak ve daha iyi bir bilgi yönetimi sağlamak, vatandaş politikası oluşturma sürecine dâhil ederek, görüşlerinin dikkate alınması yönündeki beklentilerini karşılamak ve devlete kamunun güvenini sağlamak, daha fazla şeffaflık ve hesap verebilirlik yönündeki talepleri karşılamak ve farklı çıkarlar arasında aracılık ederek geniş bir uzlaşmaya varmak için duyulan ihtiyaçlara cevap verebilmek gibi nedenlerden dolayı yönetim hızlı bir şekilde yayılmıştır (MB, 2003:34).

Yönetim BM tarafından da “bir ülkenin her düzeyindeki işlerinin yönetiminde iktisadi, siyasi ve idari otorite kullanımı” şeklinde tanımlanmaktadır (Habitat II, 2000:1). Dünya Bankası (WB), Uluslararası Para Fonu (IMF) gibi uluslararası kuruluşlar da bu tanıma katılarak, gelişmekte olan ülkelerin hem neo-liberal ekonomik politikalar, hem de yönetim modelini benimsemeleri gerektiği fikrini savunmuşlar ve yönetilebilirlik sorununa ilgi göstermişlerdir. Yönetimin neo-liberal politikaların gerçekleşmesini sağlayabilecek uygun bir araç olacağını düşünmüşler ve terime gelişme paradigması çerçevesinde etkinlik ve verimlilikle ilgili nitelikler yüklemişlerdir (Özer ve Yayman, 2009:91). Bu farklılığın yanında ayrıca yönetim nihai düzenlenmiş kurallara dönük

hareketler için yeni şartlar oluşturmakta ve bundan dolayı da sonuçları yönetim kavramından farklı olmamaktadır. Sadece süreçlerde farklılık bulunmaktadır.

Günümüzde yönetim terimi, kamu yönetimini, özel sektör ve sivil toplum kuruluşların içine alan karma bir sistemi ve bunların kendi aralarındaki ilişkiler ağını ve karşılıklı etkileşimlerini ifade etmek için kullanılmaktadır. Bu süreçte merkezi yönetim ve yerel yönetim kuruluşlarının yanı sıra, sivil toplum örgütlerini, özel girişimcileri ve kar amacı gütmeyen kuruluşları içine alan geniş bir aktörler yelpazesinin varlığı ve bunların yönetim sistemine dâhil edilmesi gündeme gelmektedir (Eryılmaz, 2000:28).

I.1.2. Yönetişim ve Yönetim

Yönetişimde, yapısal olarak yönetimden farklı bir kurgulama olduğu gibi, değerler açısından da bazı konulara özel anlamlar yüklenerek onların öne çıkarılmasının amaçlandığı görülmektedir. Bir yandan yönlendirme gücüne sahip hükümet dışı aktörleri de kapsayan bir yapılaşma kastedilirken, diğer yandan demokratiklik, açıklık, hesap verme, çoğulculuk ve kararların ilgililere en yakın noktadan üretilmesi ilkelerine vurgu yapılmaktadır. Bununla yönetim kültüründe bir dönüşümün sağlanması hedeflenirken, diğer yandan bu dönüşümün uygulama alanında gerçekleşmesini mümkün kılacak yapısal uyum hedeflenmektedir. Bir yandan kabul edilebilir kamu davranışı standartlarının üretilmesini, diğer yandan da davranışsal düzenliliklerin bu standartlar çerçevesinde geliştirilmesini sağlayan ilkeler, normlar, kurallar ve süreçlerin kabulüne referansta bulunulur (Uçkan, 2003:10).

Yönetişim kavramına ilişkin olarak yapılan tanımların ortak olarak en çok vurguladıkları husus, toplumdaki her kesimin ileri derecede katılımını mümkün kılan bir yönetim anlayışının egemen olmasıdır. Yönetim kavramı devlet merkezli yönetim yapısını betimlemekte iken yönetim kavramından daha kapsamlı olan yönetişim kavramı, bir dizi aktörler, süreçler ve merkezi yönetimin birincil aktör olmaktan çıkıp diğer aktörlerle görece eşit olduğu bir durumu tanımlamaktadır.

Egemen ve süregelen genel yaklaşım, devletin yönetim erkini elinde tutan tek kurum olması yönünde iken, yönetişimde devlet aktörlerden birisidir (Gündoğan, 2004:9). Klasik kamu yönetiminde vatandaşlık, vatandaşlara kamu hizmetlerinin eşit bir şekilde sunulması gibi değerlere öncelik verilirken, yönetişimde vatandaşın kamu hizmetlerinden memnuniyeti üzerinde odaklanılmakta, özellikle hizmet sunumunda kalitenin artması ve yeterli alternatiflerin sunulmasına büyük önem verilmektedir (Haque, 2004:211).

Yönetim kavramı, devletin resmi kurumları ve yalnız bu kurumların sahip olduğu meşru zorlayıcı bir güç olarak algılanmaktayken, diğer yandan, yönetişim kavramı, yeni bir yönetim sürecine ya da toplumun nasıl yönetileceğine dair yeni bir yönetime atıfta bulunarak “yönetim”in anlamındaki değişmeye işaret etmektedir (Kesim ve Petek, 2005:41). Geleneksel yönetim anlayışında yönetenler ile yönetilenler arasındaki ilişki tek yönlü bir ilişki iken yönetişimde daha katılımcı ve çok yönlü bir iletişim tarzı geçerlidir. Yani yönetim ve iletişim birlikte düşünüldüğünde ortaya yönetişim kavramı çıkmakta ve

bu yolla hem yönetimi hem de iletişimi içerecek katılım, denetim, şeffaflık ve benzeri yönetim ilkeleri ifade edilmiş olmaktadır (Gündoğan, 2004:10).

Yönetim biliminde yönetim kavramının, demokratik siyasetin bir ögesi olarak yönetim kadar eski bir kavram olduğu fikrinde olanlar vardır (Peters ve Pierre, 1998:223) Bununla birlikte kavramın seksenli yıllardan itibaren kazandığı yeni bir takım özelliklerle daha belirli bir anlamı ifade ettiği ve yönetim kavramının anlatmakta yetersiz kalacağı hesap verebilirlik, katılım, paydaşlık gibi bazı alt kavramları da içerdiği ileri sürülmüştür. Bu alt kavramların kamu yönetimine ilave edilmesi, soğuk savaş sonrası görülen yönetimi iyileştirme çabaları, demokratikleşme ve çok partili siyasal düzenin yaygınlaştırılması sürecinde olmuştur (Doornbos, 2003:8).

Yönetişimde, yeni kamu yönetimi yaklaşımından farklı olarak bu temel farklılık, başka alanlarda farklı bir kısım açılımlara neden olabilecek yansımalar doğurabilmektedir. Kamu yönetimine katılım, yönetim süreçlerinde çoğulcu bir yaklaşımın benimsenmesidir. Bu anlamda yönetim, yeni dönemdeki çoğulculuk anlayışı doğrultusunda yönetimlerin tek başına hareket etmesi yerine birlikte düzenleme, birlikte yönetim, birlikte üretim ve kamu-özel sektör işbirliğini-ortaklığını ifade etmektedir (Al, 2003:236). Bu doğrultuda, Smouts ise, yönetişimin dört önemli ve tanımlayıcı özelliğini ön plana çıkarmaktadır:

- İlk olarak yönetişimi bir kural sistemi ya da bir eylem değil; bir süreç olarak görmektedir ki, elimizdeki değerlerle uyumaktadır.

- İkinci olarak, yönetim egemenlik üzerine değil, uzlaşma üzerine kurulur.

- Üçüncü olarak, yönetim kamu ve özel kesim aktörlerini aynı anda birlikte içerir.

- Ve son olarak da yönetim resmi bir kurum değil, sürekli etkileşime bağlı olan bir süreçtir (Smouts, 1998:81).

Yönetim ve yönetim kavramları arasındaki tarihsel süreç açısından genel bir karşılaştırma yapılacak olursa; “21. yüzyılın yönetim anlayışının; 20. yüzyılın yönetim anlayışını oldukça kapsamlı bir değişime uğrattığı, merkeziyetçilik yerine, yerelliği, üniter yapı yerine federalizmi, katı bürokrasi yerine katılımı, kapalılık yerine açıklığı, hiyerarşi yerine hesap verebilirliği ve sorumluluğu getirerek, adeta ‘yönetimsel bir devrimin altına imzasını’ attığı” (Özer, 2006:63) belirtilmektedir.

Yönetim, modern, daha dinamik, değişken, yeniliklere daha çabuk adapte olabilen bir yapıyı hatırlatmaktadır. Yönetim ise, temelde yönetimin temel fonksiyonlarını göz ardı etmeden, yönetilenleri de işin içine katarak, karşılıklı ön plana alan bir yaklaşımı temsil ediyor. Diğer bir anlatımla yönetim, hizmet verenle hizmet alanı, yönetenle yönetileni aynı anda sorumlu kılan, her iki tarafa da söz hakkı veren, katılımı somut ölçütlerle mümkün kılan, sosyal ve ekonomik yapıyı böyle bir anlayışla ele alan bir kavramdır (Gündoğan, 2002:1). Yönetimde karşılıklı bir yönetim anlayışıyla birlikte kararlardan etkilenenlerin söz sahibi olması istenmektedir. Genel olarak yönetim tek yönlü, yukarıdan aşağıya, yönetenden yönetilenlere doğru işleyen dikey bir süreç

olmasına karşın; yönetim hem yöneticiden yönetilene hem de yönetilenden yönetene karşılıklı işleyen, yatay, sürekli ve çok yönlü bir etkileşim sürecini kapsamaktadır. Yönetim süreçleri içerisinde vatandaşlar, yönetenlere göre ikincil konumdadır. Temsili yönetim anlayışının bir gereği olarak vatandaşlar, seçtikleri yöneticilerden belli bir süre için temsil yetkisini kullanarak kendilerini temsil etmesini ve yönetim sürecini gerçekleştirmelerini bekler. Bu süreçte vatandaşlar aktif bir rol almamakta, ancak devrettiği bu yetkinin temsilciler tarafından nasıl kullanıldığını, seçim dönemlerinde oy kullanarak göstermektedir (Başaran, 2007:2).

Yönetimde bürokratik ve katı bir yapı, yönetişimde ise daha katılımcı ve daha etkin bir yapının varlığından söz edilmektedir. Yönetimde hiyerarşik bir yapının olmasından dolayı, karar alma sürecinde yönetilenlerin söz hakkı yok gibidir. Temsili demokrasilerde sadece oy verme hakkı olan yönetilenlerin, yönetişimle birlikte karar alma sürecinde rol alması istenmektedir. Hesap verebilir bir yönetim anlayışı hedefleyen yönetişimin, karar alma mekanizmalarına katılımı sağlaması, daha etkin ve şeffaf bir yönetimi meydana getirmesiyle geleneksel yönetim anlayışından farklılaştığı belirtilmektedir.

Tablo 1. Geleneksel Yönetim İle Yönetişimin Karşılaştırılması

Geleneksel Yönetim	Yönetişim
Dikey örgütlenme	Yatay örgütlenme
Merkezlilik	Yerindenlik
Otoriter	Demokratik
Hesap sorucu	Hesap verici
Gizlilik	Açıklık/Şeffaflık
Güvensizliğe dayalı ilişki	Güvene dayalı ilişki
Yönetim kurulu hâkimiyeti	Paydaş hâkimiyeti
Hukukilik	Hukukilik ve meşruluk

Kaynak: (Gümüş, 2009:23).

Geleneksel yönetim daha otoriter, gizliliğin baskın olduğu, hesap soran, kararların merkezden alındığı bir yönetim biçimi olarak tanımlanırken, yönetişimin hesap veren, şeffaf, demokratik, yönetime katılanların hakim olduğu, güvene dayanan ve meşruluğu söz konusu olan bir yönetim biçimi olduğu ifade edilmektedir. Yönetişim söylemine göre, yönetim süreçlerinde yönetişimin bu ilkelerinin uygulanması, yönetişimi geleneksel yönetim anlayışından daha nitelikli kılmaktadır.

I.2. Yönetişimin İlkeleri

Yönetişimin temel öğeleri Dünya Bankası raporlarında ve çalışmalarında açık olarak belirtilmektedir. Dünya Bankası'na göre yönetişimin birbirini tamamlayan temel unsurlarını; hukukun üstünlüğü, katılımcılık, şeffaflık, eşitlik, etkinlik, hesap verme sorumluluğu, cevap verebilirlik, stratejik vizyon şeklinde sıralamak mümkündür. Banka

için, yönetişimin başarılı bir şekilde sağlanabilmesinin koşulu aşağıdaki unsurların bir bütün olarak, aynı sistem içerisinde hayata geçirilmesine bağlıdır (WB, 2000).

Yönetişim modelinde, şeffaflık, katılımcılık, hesap verebilirlik, hukukun üstünlüğü, etkinlik, stratejik planlama ve eşitlikçilik gibi unsurlar birer ilke olarak benimsenmektedir. Bu ilkeler dışında benimsenen ilkeler olsa da bu çalışmada daha önemli görülen hukukun üstünlüğü, katılımcılık, hesap verebilirlik, şeffaflık, etkinlik-verimlilik ve sorumluluk ve stratejik vizyon ilkeleri açıklanmaya çalışılacaktır.

I.2.1.Hukuka Uygunluk ve Hukukun Üstünlüğü

Hukuka uygunluk yönetişimin olmazsa olmaz temel ilkelerinden biridir. Yönetişim ancak hukuka uygun bir yapılanma ve hukukun üstünlüğünü tanıyan bir yönetim anlayışı içinde hayat bulur. Yönetişimin temel gereklilikleri, ancak hukukun üstünlüğüne saygı anlayışının hem siyasal hem de yönetsel platformlarda benimsenmesi, hukuk kurallarının varlığı, hukuka uygun işlem yapılması ve hukukun üstünlüğünün tanınması ve devletin karar ve eylemlerinin öngörülebilirliği sağlanarak, toplum için güvenilir bir ortam oluşturulması suretiyle gerçekleştirilebilecektir. (TÜSİAD-TESEV, 2000:65)

Yönetişimin niteliği itibarıyla sahip olduğu dinamizm, hukuk devleti ve bu devletin hukuka uygunluğu bağlamında hukuk sisteminin de belli bir ölçüde esnek olması gerekmektedir. Çünkü zamanla değişen iç ve dış çevresel koşullara rağmen mevcut konumunu koruyan kamu yönetiminin eskiyen, yeniliklere uyum sağlayamayan program,

faaliyet ve kurumlarının kaldırılabilmesi ve mevcut mevzuatta tekrarlanan işlerin ve konuların elenmesi için hukuk sisteminin esnekliğine ihtiyaç vardır. Hukuk sistemi, uygulama ve gözden geçirme kapasitesini genişletici bir özellikte olmalıdır ki hem parlamentoya hem de vatandaşlara, kamu politikalarının uygulanması ve bunların ürettiği sonuçların başarısı konusunda saydam bir biçimde hesap verilmesine de zemin hazırlanmış olsun (Saygılıoğlu ve Arı, 2002:111).

Etkin bir yönetim dahilinde yasalar; kapsam ve uygulama bakımından genel olmalı, yasal bir otorite tarafından yapılmış, kesin, açık, erişilebilir, tutarlı ve uyulabilir olmalı, şeffaf süreçler yoluyla uygulanmalı, ilkeli bir muhakeme sistemine ve örgütlenmiş bir başvuru mekanizmasına sahip olmalı ve siyasi iradeden bağımsız bir yargı tarafından yorumlanmalı ve izlenmelidir (Karabacak, 2003:63).

Hukuka uygunluk ve hukukun üstünlüğü ülkede hukuk devletini egemen kılan ve etkin bir adalet kurumunun altyapısını oluşturarak devlete saygınlık ve güç veren bir unsurdur (Saygılıoğlu ve Arı, 2002: 107). Bu ilke, kuruluşların adil biçimde oluşturulan yasal çerçeveler dâhilinde hareket etmeleri ve kişilerin kendi davranışlarına kanunun tatbik edilebileceğini kabul etmeleri anlamına gelmektedir. Tutarlı ve çağdaş yasalara, etkin ve verimli çalışan mahkemelere ve kanunları adil ve şeffaf bir biçimde yorumlayan ve uygulayan düzenleyici kurumlara sahip bağımsız bir yargı sistemi hukukun üstünlüğünü sağlamanın temel noktasıdır. Hukuk devleti terimi, öncelikle yönetim katlarının her türlü

eylem ve işlemlerinin hukuka uygun olma zorunluluğu ile yargı denetimine tabi olmasını ifade eder.

I.2.2. Katılımcılık

Çok aktörlü yönetim fonksiyonunun yani katılımın kurumsallaştırılması yönetişimin en belirgin özelliği olup bu anlamda katılım yönetişimin en önemli ilkelerinin başında gelmektedir. “Yönetişim, kamu politikalarına ilişkin kararların alınması ve uygulama sürecinde demokratik katılımı ön planda tutar. Yönetişim ağları, kamu-özel-gönüllü kuruluşlar arasında ortaklık ve işbirliği ile toplumun değişik kesiminin aktif katılımını mümkün kılar” (Coşkun, 2003:42). Katılımcılığın sağlanabilmesi için ilk önce karar verme sürecine vatandaşları dahil eden şeffaf bir devlet yapılanması; daha sonra devlet ve vatandaş arasında karşılıklı olarak tutarlı ve sürekli bilgi akışının sağlanması; son olarak da vatandaşları katılım mekanizmaları konusunda bilgilendirecek etkin yolların bulunması gerekmektedir (Kösekahya, 2003:36).

Katılım, iyi yönetim kavramlaştırmasının en önemli bileşeni ve kamu yönetimindeki yeni paradigmanın da merkezidir. Yönetişimin özünde, adında ve iddiasında katılımın olmaması, onun yeni hiçbir şey getirmediği iddiasıyla nerdeyse aynıdır. Bir başka deyişle, nasıl ki demokrasi seçimsiz olmaz ise; yönetim kavramını da katılımdan ayrı düşünmek mümkün değildir. Ne gerekçe ile olursa olsun, yönetim kavramının katılım olgusundan ayrı tutulması, onu anlamsız, gereksiz ve amaçsız bir kavram haline dönüştürür. Günümüzün toplum yapısında çok karmaşık ve hızla değişen dinamikler ve

çok sayıda parametrenin olduğunu biliyoruz. Farklı çıkarların farklı bakış açılarından ifade edilebilmesi ve yönetim sürecine katılması, bunların demokratik katılım ortamlarında müzakere edilmesiyle, sorunlara daha işlevsel, kalıcı ve daha geniş kesimler için memnun edici çözümler bulunabilir. Bu açıdan bakıldığında, yönetişimin katılımcı demokratik bir yapılanmadan ayrı düşünülemeyeceği görülecektir. Bu nedenlerle, Rhodes, kamu kesiminin yönetme kapasitesinin kaybından yola çıkarak, katılımın kaçınılmazlığını ilan ederken, Kooiman da bunu destekleyici bir görüşten hareketle, vatandaşların ve sivil toplumun katılımını zorunlu görmekte, elde edilecek yönetsel sonuçların tüm aktörlerin birlikte ulaştığı bir sonuç olacağını ifade ederek katılımın açık bir gereklilik olduğunu vurgulamaktadır (Gündoğan, 2007:135).

Vatandaşın yönetime katılımının üç farklı aşamasından söz edilmektedir:

Bilgilendirme, danışma ve aktif katılım.

•Bilgilendirme katılımcılık sayılmamakla beraber katılımcılık için bir ön koşuldur; burada insanlara neyin yapılmasının planlandığı anlatılmaktadır, bir geri besleme içermemektedir.

•Danışma, vatandaşa toplantılar, açık oturumlar, anketler vs. yoluyla bir konu hakkındaki görüşlerinin sorulmasıdır ve geri besleme yoluyla vatandaşın görüş ve önerileri dinlenmektedir.

•Aktif katılım ise vatandaşın politika oluşturma sürecine bizzat katılmasını ifade etmektedir (DPT, 2006:15).

I.2.3. Hesap Verebilirlik

Hesap verebilirlik kavramının esasında, bir kimsenin herhangi bir eyleminden dolayı bir otorite tarafından “hesap vermeye” çağrılabilmesi yer almaktadır (Mulgan, aktaran Kesim ve Petek:41). Bu çerçevede hesap verebilirlik kavramı öncelikle, karar alma süreci içinde belli derecede açıklık ve şeffaflığın var olması ön koşuluna bağlıdır. Bunun yanında hesap verebilir olmak için kişinin yönetici pozisyonunda olması ve bu nedenle, yapılan eylem ya da verilen kararlar hakkında sorulara cevap vermeye çağrılabilmesi gerekmektedir (Kesim ve Petek, 2005:41).

Bir kurum ya da kuruluşun almış olduğu kararlardan ve üstlendiği faaliyetlerden etkilenebilecek olanlara karşı hesap verebilir olması gerekir. Hesap verme sorumluluğu yönetişimin başta gelen esaslarından biridir. Hesap verebilirlik, demokratik değerleri temsil ettiğinden, hem kendi içinde hem de daha etkin ve etkili kurumları geliştirmek açısından bir araçtır. Siyasetçiler ve kamu görevlilerine kanunlar ve yasal düzenlemeler aracılığıyla kontrol ettikleri kaynaklar ve yönettikleri kurumlar üzerinde oldukça büyük bir güç tanınmıştır. Hesap verebilirlik, bu gücün kamu yararı doğrultusunda kullanıldığını garantilemek için en temel yoldur. Hesap verebilirlik kimin, kime karşı, ne için hesap verebilir kılındığı konusunda açıklığı gerekli kılar. Hesap verebilirlik, resmi raporlama mekanizmaları ve dış denetim ile güçlendirilir (TÜSİAD, 2005:201).

“Hesap verebilirlik” ilkesi yetki ve otoriteyi elinde tutanların kendilerinden beklendiği şekilde davranıp davranmadıklarını ortaya koyan bir mekanizmayı da ifade

etmektedir (Balcı, 2003:116). Bu kapsamda hesap verebilirlik, bir kurumda çalışan personelin yetki ve sorumluluklarına ilişkin ilgili kişilere cevap verebilir olması, kendisiyle ilgili eleştiri ve önerileri dikkate alarak hareket etme ve bir başarısızlık durumunda gereken sorumluluğu üzerine alabilmeyi ifade etmektedir (Kızıldaş, 2005).

İyi yönetişimde, demokratik kurumların ve süreçlerin varlığı kadar, hesap verebilirliğin de aynı şekilde talep edilmesi gerektiği söylenir. Kurumsal ve bireysel hesap verebilirlik, aynı anda ama farklı bir zeminde ele alınması gereken karmaşık konular olarak belirir. Bu bağlamda hesap verebilirlik, bütün anayasal hükümet sistemlerinde, hayati değerde görülmektedir. Kurumlarda çalışanlar, kurumun bir parçası olarak hem bütün kurumun hesap verebilirliğini, hem de bireysel olarak kendi yaptıkları ile ilgili hesap verme eğilimine girdiklerinde, demokratik sistemin en asli gereklerinden birisini yerine getirmenin yanında, bu durum sistemin kontrolünü mümkün kılacak, kötü kullanımları ve yozlaşma eğilimlerini zayıflatacaktır. Bu anlamda kamu kurumlarının yurttaşlara karşı, her şart ve koşulda hesap vermenin gereği olarak, daha dikkatli, kamu yararını ön planda tutan bir davranış içine girecekleri beklenir (Gündoğan, 2007:149).

I.2.4. Şeffaflık

Kamu yönetiminde şeffaflık, olup biten işlerin doğru ve belirli zaman aralıklarında halka duyurulması, kamu imkânlarının, bu arada bütçenin nasıl ve nerelerde kullanıldığının ulaşılabilir bilgi kaynakları şeklinde halkın denetimine ve gözetimine arz edilmesi anlamına gelir (Gündoğan, 2004: 13).

Şeffaflığın gerçekleşmesi için yönetim işlemlerinin halka açık olması, kamu kesiminin saydamlığının sağlanması, kurumların çalışmalarına katılımın ve yönetimde kullanılan dilin anlaşılır olması gerekir. Yasa, yönetmelik ve tüzüklerin çok sayıda olması, karmaşık olması, bunlar hazırlanırken ilgili tarafların katılımının sağlanmaması en önemli eksikliklerdendir. Her ne kadar yasama organının her türlü konu hakkında yasal düzenleme yapma yetkisi mevcutsa da bu yetkinin sistematik olmayan bir şekilde kullanılması büyük karmaşa yaratmaktadır. Bu karmaşıklığı giderecek şekilde ve yönetim ilkeleri çerçevesinde yapılacak genel bir mevzuat değişikliği, şeffaflığı sağlamada önemli bir adım olacaktır (Bahçıvan, 2006: 22 -24).

Saydamlık, kamu hizmetlerinin, bireyin daha rahat anlayabileceği bir içeriğe sahip olması gerektiğini söylemektedir. Kanuni düzenlemelerin açık ve anlaşılır olması, uygulanabilirliği açısından büyük bir öneme haizdir. Yeni bir yasanın hazırlık aşamasında anlaşılır bir biçimde kaleme alınması bireyin ilgili yasa hükümleriyle ilgili olarak iradesini zamanında ortaya koyabilmesini ve yasa çıktıktan sonra da uygulama aşamasında olası problemlerin en aza indirilmesini sağlayacaktır. Saydamlık bununla beraber, karar alma süreçlerini ve şeffaflığı gerekli kılmaktadır. Birey, kendisini ilgilendiren konuların hazırlık aşamalarını takip edebilme hakkına sahip olmalı; doğru bulmadığı hususlar hakkında itiraz hakkını kullanabilmelidir.

3628 sayılı Mal Bildirim Kanunu ile kamu kurum ve kuruluşlarında çalışan memurlarının mal bildiriminde bulunmalarının sağlanması ve denetlenmesi saydamlığın

bir başka yönünü oluşturmaktadır. Rüşvet ve yolsuzluğun önlenmesi için büyük öneme sahip olan bu yasa, hizmetlerde etkinliğin artışı sağlama yolunda da katkı sağlayabilecektir (Ergün, 2006: 64).

Yönetişim modeline göre, yönetim sürecinde şeffaflığın artırılmasının faydalı ve gerekli olduğu yönünde önemli nedenler bulunmaktadır. Bununla birlikte, şeffaflık yönetim sürecinde etik bir zorunluluk olarak da görülmektedir. Politika yapanlar arasında refah ve büyümenin sürdürülebilmesine yönelik mekanizmalar içinde şeffaflığın önemi giderek daha fazla anlaşılmaktadır. Genel olarak ekonomik alanda güvenilir ve doğru zamanlı bilginin elde edilebilirliği hem kaynak dağılımının düzeltilmesi hem de verimlilik ve büyüme üzerinde olumlu etki oluşturmaktadır (TBB, 2002:1).

1.2.5. Etkinlik- Verimlilik

Verimlilik, belli düzeydeki bir çıktının (kamuda mal veya hizmet), en az girdi ile elde edilmesi ya da belli bir miktar girdi ile maksimum çıktının sağlanması; etkinlik ise, bir kurumun tanımlanmış amaçlarına ve stratejik hedeflerine ulaşmak amacıyla gerçekleştirdiği faaliyetlerin sonucunda, bu amaç ve hedefleri yakalama derecesi olarak tanımlanan iki önemli kavramdır. Bu kavramların işletme terminolojisinde sık kullanılmaya başlanmasından sonra, kamu işletmeciliği yaklaşımı vesilesi ile kamu kesiminde de kullanılmaya başlanmıştır (Arslan, 2006 portal1.sgb.gov.tr).

İyi yönetişimin belirgin özelliklerinden birisi olarak, kamu yönetiminin etkili ve verimli işlemesine çok önem verilmektedir; ancak bu, hiçbir zaman, özel sektördeki kâr

maksimizasyonu öncelikli yaklaşımla aynı tutulmamalıdır. Yönetişim uygulamalarında, öncelikle yurttaşların hizmetlerden yararlanma dereceleri, kendi imkânları ile ölçülmez; kamunun imkânları ile ve eşitlik içinde yararlanma anlayışı ile ölçülür. Aynı şekilde, etkinlik ve verimlilik, katılımcı demokratik yapılanmanın da önüne alınmaz; hatta bazı durumlarda demokratik olmayan bir yöntemin daha etkin ve verimli olacağı bilinse bile, tercih demokratik uygulamadan yana kullanılır. Zira orta ve uzun vadede demokratik uygulamanın maliyeti, kendi kendini amorti edebilen bir mahiyet gösterir (Kaufman, Kraay ve Mastruzzi, 2006). Bu nedenle, özel sektörün kâr güdüsüyle elde etmeye çalıştığı verimlilik ve etkililik, her şeye rağmen ve her durumda öncelikli amaç olurken; iyi yönetişimde, sürdürülebilir bir etkililik ve verimlilik, katılımcı demokratik bir yapı içinden elde edilmeye çalışılır.

Etkinlik, sonuca ulaşmada gösterilen başarı olarak ifade edilmekte olup; uzun dönem vizyonunu koruma, kaynakların etkin kullanımı, teknik donanım, insanların bazı kaygılarına karşı duyarlı ve bilinçli olma, bu kaygıların dile getirilebildiği ve çözüm arandığı bir ortam oluşturma gibi kriterlerle ölçülmektedir (Karabacak, 2003:63-65).

Etkinlik kavramını; hukuki, ekonomik ya da siyasi yönleri ile ele almak imkân dâhilinde olsa da yönetim anlayışı içerisinde etkinliği, karar alma sisteminin problem çözücü gücü olarak görmek mümkündür. Etkinlik, uluslararası sistemin yapılanmasına dair sorunları ortadan kaldırma ya da hafifletme derecesi olarak tanımlanabilir. Bu bağlamda etkin bir yönetim ise, “küreselleşmenin ve sürdürülebilir kalkınmanın gerektirdiği ayak

uydurmaya yönelik; devlet, özel sektör, sivil toplum örgütleri ve vatandaşın yönetimde birlikte rol almalarını öngören geniş bir perspektifi temsil etmektedir” (Soylu, 2003: 78). En geniş anlamı ile etkin bir sistem, arzu edilen sonuçlara ulaşılmasını olanaklı kılan kanallara sahip sistem olarak ifade edilebilir.

Etkinlik, uzun dönem vizyonu koruma, kaynakların etkin kullanımı, teknik donanım, insanların birtakım kaygılarına karşı duyarlı ve bilinçli olma, bu kaygıların dile getirilebildiği ve çözüm arandığı bir ortam oluşturma gibi kriterlerle ölçülmektedir. Etkin bir yönetimle ilgili yapılan çalışmalarda, etkinliği sağlayacak noktaların üç ekseninde olduğu sonucuna varılmıştır. Bunlar, yurttaşın toplumun sorunlarına çözüm getirme sürecine, performans veya çıktı ölçümüne ve devletin yapısal reformlarına aktif katılımıdır. Bu bağlamda kamu hizmetinin pasif tüketicilerini aktif bir tüketiciye ve sorumlu yurttaşa dönüştürmeye yönelik çaba gösterilmesi gerekir. Burada yurttaşın katılımı sadece bireylerin değil, sivil toplumun ve aynı zamanda özel sektörün de katılımını içermektedir (Soylu, 2003: 78-80).

I.2.6. Sorumluluk ve Stratejik Vizyon

Stratejik vizyon kavramı, liderlerde ve halkta yönetim ve insani gelişim konusunda tarihi, kültürel ve sosyal alt yapıya dayanan uzun dönemli, geniş açılı bir anlayışın olmasını anlatır (Palabıyık, 2003:235).

Stratejik yönetim ve planlar, stratejik bir kamu yönetimi vizyonuyla hayat bulabilir. Bunu oluşturmanın iyi bir yolu, büyük oranda, yönetim faaliyetini yapan ya da

bundan etkilenen bütün tarafların yakın, orta ve uzun vadeli ihtiyaç, beklenti ve önceliklerini ortaya çıkaran katılım, iletişim ve etkileşim süreçlerinin yaşanmasına bağlıdır. Kamu kesimi, süreci başlatan ve kısmen kontrol eden konumundan dolayı daha fazla sorumluluk alabilir. Ne var ki, bu konum, diğer kesimleri dışlama ve kendi önceliklerini onlara dayatma şeklinde ortaya çıkmamalı, ortak ve mümkün olan iyiye ulaşmak için katılımı kolaylaştırmalı, yaygınlaştırmalı ve sağlıklı sonuçlara götürecektir mekanizmaları bu süreçler içinde aramalıdır (Gündoğan, 2007: 164).

Yönetişimin, kamu yönetimi anlayışı hakkında, basit olarak, en geniş halk kesimlerinin memnun edilebileceği ve aynı zamanda sürdürülebilir olan bir alanda kamu hizmetlerini sunmak olan açık ve belirli bir misyonu olmalıdır. Bunun yanında ciddi verilerle desteklenerek oluşturulmuş, çevreye duyarlı, vatandaş talep ve beklentilerini dikkate alarak değişen ve gelişen bir çizgide kamu hizmetlerinin verimli bir noktaya en makul sürede ulaştırılmasını hedefleyen stratejik bir vizyonunun olması da şarttır. Gerek üst yöneticilerde, gerekse bütün kamu çalışanlarında bu misyon ve vizyona bağlılık duygusu ve düşüncesinin gelişmiş olması gerekmektedir (Özdemir, 2003:98).

İyi yönetim, toplumdaki farklı çıkar grupları arasında, toplumun tümü için en iyinin ne olduğu ve ona nasıl ulaşılacağı konusunda genel bir uzlaşma arayışını kabul eder. Ancak bu farklılıkları yok eden katı bir eğilim içermez. Kamu kesimi, insani gelişmenin esas araçlarını sağlamak konusunda, geniş ve uzun dönemli bir perspektifle

hareket eder; toplum kesimleri arasında aynı zamanda bir arabulucu, dengeyi gözetici işlevi görebilir (Oktay ve Pekküçükşen, 2004:1-14).

II. BÖLÜM

ŞEFFAFLIK VE BİLGİ EDİNME HAKKI

II.1. Şeffaflığın Anlamı, Gelişimi ve Amaçları

II.1.1. Şeffaflığın Anlamı

Şeffaf terimi, ışığı geçiren ve arkasındaki nesnelere net bir şekilde gösteren ve açık, seçik, belirgin olanı ifade etmektedir. Şeffaflık ta bu ortamın adıdır. Bu terimin zıttı ise ışığı geçirmeyen, karanlık ve anlaşılması güç şeyler anlamında kullanılan (donuk, mat, kapalı gibi) kelimelerdir. Şeffaflıkla ilgili söz konusu kavramlar, “yönetim”, “yönetimsel” ya da “idari” kelimeleriyle birlikte kamu yönetimi alanında gizli ve kapalı yönlerin bilinmesine izin verilmesini ve faaliyetlerin herkesçe görülmesini ifade etmektedir (Eken, 1993:12).

Şeffaflık, karışık işlerin düzenlenmesini, gizli bırakılmış muhtemel hukuk dışı davranışların açığa çıkarılmasını öngören ve bunların ortaya çıkarılmasına uygun bir idari işleyişin oluşturulmasını da ifade etmektedir. Yönetimin elindeki bilgi, belge ve diğer verilerin açıklanamaması anlamındaki gizlilik ise, ortadan kaldırılması gereken bir engel, mücadele edilmesi gereken bir güçtür (Özkan, 2004:16).

Geleneksel kamu yönetiminde “gizlilik”, en önemli sorunlardan biridir. Bu anlayışta gizlilik esas, açıklık ise istisnadır. Yeni anlayışta ise durum bunun tam tersidir. Gizlilik, idari anlamda bilgi, belge ve diğer verilerin açıklanmaması anlamındadır. Gizliliği tamamlayıcı nitelikte olan kapalılık kavramı, kamu kurum ve kuruluşlarının dıştan gelen her türlü etkiye karşı duyarsız kalmasını, karar ve uygulamalarının gerekçelerinin

açıklanmamasını ifade eden bir kavramdır. Gizliliği temel bir politika olarak hedefleyen bir yönetim, pratik olarak zaten kendisini dışa kapayacak veya dışa kapanan bir yönetimde gizlilik alanlarını daha da genişletme fırsatını elde edecektir (Eken, 1998:136).

Şeffaflık kavramı, yönetim biliminde “aleniyet”, “idari açıklık”, “yönetimde açıklık”, “yönetimde şeffaflık”, “günüşiğinde yönetim”, “yönetimde demokrasi” gibi terimlerle ifade edilmektedir. Nasıl ifade edilirse edilsin bu terimler, yönetimde egemen olan gizli ve dışa kapalı uygulamalara karşı üretilen ve yönetim sistemlerinde egemen olan anlayışa alternatif olarak ileri sürülen yönetim anlayışını ve modelini anlatmaktadır. (Özkan, 2004:15) Şeffaflık aynı zamanda sorumluluk ve duyarlılığın bir sonucudur. Yaptığı işlerin hesabını her zaman her yerde açıklıkla verebilen kişilerden oluşan bir toplum, temiz toplum, ideal toplumdur. Şeffaf toplum, sorumlu, demokratik ve gelişmiş bir toplumdur (Fındıklı, 1996:103).

Şeffaflık, siyasal ve yönetsel bakımdan, devletin faaliyetlerine ilişkin güvenilir, konu ile ilgili bilginin vaktinde halk tarafından elde edilebilmesi anlamına da gelmektedir. (Kondo, 2002:7) Kamu sektöründe şeffaflık; kamu politikasının anlaşılabilirliğini geliştirecek, siyasal süreçlerin etkinliğini artıracak ve politika belirsizliklerini azaltacak şekilde bilgiyi sevk eden politikalardan, uygulamalardan kaynaklanmaktadır (OECD, 2003:13).

Şeffaflık, siyasal niyetlere, formülasyona ve uygulamaya ilişkin açıklık sağlamayı içermesi nedeniyle iyi yönetimin anahtar unsuru sayılmaktadır. Halkı hakları konusunda bilgilendirici, ilgili kaynaklara erişimini hızlandırıcı, sorunlarının aktarımını,

çözümünü ve bunların sonucundan haberdar olmasını kolaylaştırıcı; yasal veya kurumsal düzenlemeler, yoğun bir bilgisayar ve internet ağı kullanımı, çeşitli basılı kitapçıkların sunumu gibi çabalar şeffaflık için son derece önemlidir. Burada şeffaflık, halkın beklentilerinin, hızlı ve etkin bir biçimde karşılanabilmesinin bir aracı olmaktadır. Nitekim şeffaflığın kendisinin bir amaç olmayıp, genel refahı artırmak, etkin ve verimli devleti teşvik etmek gibi diğer birtakım hedefleri başarmak için bir araç olduğunu vurgulamıştır. Şeffaflık, pek çok işlevi bulunmakla birlikte genel olarak idarenin herkesçe görülebilmesi anlamına gelmektedir. İdari faaliyetlerin, dosyaların görülebilmesi, idareden her türlü bilgi ve belge alınması, idari yerlerin gezilmesi açıklık kapsamına girmektedir (Akıllıoğlu, 1983:3).

Saydamlık, kamusal kaynakların kullanımında etkinliğin ve verimliliğin sağlanmasını özendirdiği gibi kamu yönetimine duyulan güveni de artıracaktır. Saydamlık için; (TESEV, 2004:12)

- Görev, yetki ve sorumlulukların açık olarak tanımlanması,
- Bilgilerin belli standartlar çerçevesinde düzenli olarak yayımlanmak suretiyle kamuya açık ve ulaşılabilir olması,
- Kaynak dağıtım ve kullanım sürecinde bütçelerin hazırlanma, uygulanma ve raporlanma süreçlerinin açık olması,
- Denetim ve istatistiksel veri yayınlama sisteminin kalitesi ve açıklığı açısından, bağımsız güvencelerinin olması gerekmektedir.

II.1.2. Şeffaflığı Gerekli Kılan Gelişmeler

İdarede gizliliğin neden olduğu yolsuzluklar ve yozlaşma, 20. yüzyılın ikinci yarısında yönetimde açıklığa doğru bir gelişmeyi başlatmıştır. Geleneksel yönetimin yürüttüğü uygulamalara karşı artan toplumsal tepkilerin gelişmesinde, devletin uyguladığı baskıcı ve müdahaleci politikaların da etkisi olmuştur. Ayrıca, toplumdaki eğitim düzeyinin gelişmesi, toplumsal tepkileri besleyen düşünce temelini meydana getirmiştir. Artık insanlar, yönetimin, etrafını çeviren gizemi dağıtmasını, elindeki dosyaları bilgileri ve arşivleri geniş bir şekilde açmasını, kapılarını halka açık tutmasını, faaliyetlerinin yönünü ve amacını anlatmasını, daha insancıl olmasını, vatandaşları sıcak karşılamasını ve nihayet karanlıkta kalan iş ve işlemlerin, yanlış ve sebepsiz uygulamaların son bulmasını istemektedirler (Eken, 2005:24).

II.1.2.1. Devletin Müdahaleci Politikaları

Şeffaflık taleplerine kaynak olan rahatsızlıklar koruyucu ve müdahaleci devletin gelişmesiyle orantılı olarak ortaya çıkmıştır. Yirminci yüzyılın ilk yarısında uygulamaya başlanan refah devleti anlayışı kamu hizmetlerini arttırmış, devleti büyütüştür. Böylece devlet toplumun her düzeyine nüfuz etmiştir. Toplumsal ve ekonomik hayatı kamu gücü şekillendirmeye başlamıştır. Bu şekilde sunulan hizmetler toplumu memnun etmiş ancak kötü yönetim uygulamaları devlete bakış açısını değiştirmiştir. Günlük yaşamı şekillendiren bu müdahalelerin gerekçelerini bilmek, olumsuz etkilere yol açmasını önlemek ve gerekirse tedbir almak, insanın temel sorunu ve ilgi merkezi olmuştur (Eken,

2005:24). Devletin ekonomik ve toplumsal hayata müdahalesinin azaltılması ve yeniden düzenlenmesi isteği kamu yönetiminin yeniden yapılanması ihtiyacını doğurmuş bu çerçevede şeffaflık anlayışı da önemli bir yer edinmiştir.

II.1.2.2. Demokrasinin Gelişmesi

Şeffaflığın gelişmesine katkıda bulunan bir diğer neden de daha çok demokrasi talebi olmuştur. Demokrasi kamusal faaliyetlerin halk adına yapıldığı bir rejimi ifade ettiğinden bu faaliyetlerin halka açılması doğal olmaktadır. Bu anlamda yapılan işlemlerin halka açık, şeffaf olması halkın yapılanları bilmek istemesi demokrasilerde vatandaşa tanınan bir haktır.

Demokratik anlayış vatandaşların siyasal ve yönetsel kurumların işleyişi konusunda bilgi sahibi olmasını gerektirir (Laveissiere, aktaran Şengül, 2008:17). Yönetsel faaliyetlerin vatandaşların gözlem ve denetimine açılması bilgiye erişim özgürlüğünün tanınması demokrasinin bir gereğidir. Vatandaşlar kamu politikaları hakkında bilgi sahibi olmak ve böylece yönetsel tercihleri anlamak isterler.

Kamu yönetiminin şeffaflaşma sürecinde liberal ve demokratik devlet anlayışının etkisi dikkate alınmalıdır. Yasama ve yargı faaliyetlerinin halka açık olması 19. yüzyıl sonlarında elde edilmiş kazanımlarındandır. Demokratik anlayış yönetimde şeffaflık konusundaki isteklerin geliştirilmesine dayanak oluşturur. Bu anlamda iki tamamlayıcı unsur belirleyicidir. Birincisi vatandaşların devlet faaliyetleri üzerindeki bilgi edinme hakkı, ikincisi formasyon idealinin gerçekleşmesidir. Vatandaşların siyasal tercihlerinin

serbestçe oluşumuna katkı yapan bir faktör olarak şeffaflık formasyon işlevini yerine getirir (Şengül, 2008:19).

Temsili demokrasi anlayışı toplumsal rol oynayıncılarının seçim süreci dışında yönetime katılmasını öngörmemekte, halkın taleplerini göz önüne almamaktadır. Zaten geleneksel kamu yönetiminde ilgililere danışma gereği duyulmamakta tek taraflı kararlar alınmaktadır. Bu da katılımın önündeki en büyük engellerden birisini oluşturmakta, böylesi bir anlayış gerçek demokrasiyi sonlandırma eğilimindedir. Gerçek demokrasi yönetimin şeffaflaşması ve yaptıklarının tartışılması ilkesine dayanmaktadır. Kamu yönetimi görevi olan hizmetleri yapmakta halk ise bu hizmetleri kullanmak ve sadakat göstermektedir. Oysa kamu hizmetleri ve kamu yönetimi faaliyetleri hakkında yeterince bilgi sahibi olmamak ve ilgisiz kalmak demokrasi için bir tehlikedir (Eken, 2005:26).

II.1.2.3. Bilginin Artması ve Teknolojinin Gelişmesi

Şeffaflık taleplerinin artmasında, eğitim düzeyi, düşünce ve anlayışla birlikte iletişim araçlarının ve yeni bilgi tekniklerinin gelişmesi de önemli etkenlerdendir. Toplumun kültür düzeyi geliştikçe ve bireycilik ön plana çıktıkça vatandaşlar, yönetimin keyfiliğini ve kullandığı metotları yoğun olarak tartışmaktadır. Artık insanlar tam yetkili bir yönetimin “gönüllü uşağı” olmak istememektedirler. Çünkü tam yetkili bir yönetimin olduğu bir ortamda, halk gerçek gücünden ve gözlem hakkından yoksun yaşayacaktır. Genellikle insanlar, “kanunlara tabi” vatandaş olarak değil, özgür bireyler şeklinde

yaşamak istemektedirler. Özgür insan ise, yönetimin işleyişinden haberdar olmak ve onu etkilemek eğiliminde olmaktadır (Şengül, 2005:220).

Ayrıca bu noktada teknolojik gelişmelerin de şeffaflığı kolaylaştırıcı bir unsur olduğunun da altı çizilmelidir. Bilgi iletişim teknolojilerindeki gelişmeler birçok ülkede yönetsel gizlilik anlayışına yönelik “son darbe” niteliğindedir. Bilgi iletişim teknolojilerindeki gelişmelerin yönetimde karşılık bulması, şeffaflığın benimsenmesini cesaretlendirmektedir (Şengül, 2008:24).

Zaman ve maliyet konusunda tasarruf sağlayan teknolojik gelişmeler yönetimde şeffaflığın sağlanması sürecini hızlandırmıştır. Elektronik iletişimin gündelik yaşamda ulaştığı seviye yönetimde şeffaflığı destekleyen bir başka teknik imkândır. İnternet ile yönetimden bilgi ve belge talebinde bulunmak kolay hale gelmiş ve iletişim süreci kısalmıştır.

II.1.2.4. Uluslararası Kurumların Etkisi

Ulusal kamu politikalarının şekillenmesinde ve kamu yönetimleri yapılanmasında uluslararası kuruluşların önemi giderek artmaktadır. Bu çerçevede yönetimde şeffaflaşmanın geniş bir uygulama alanı bulmasında gerek hükümetler ve gerekse uluslararası kuruluşlar önemli bir yere sahiptirler. Bileşmiş Milletler (BM), Avrupa Konseyi (AK), Avrupa Birliği (AB), Uluslararası Para Fonu (IMF) gibi örgütler şeffaflığın gelişmesine katkıda bulunmaktadır.

Kamu yönetiminde şeffaflık birçok ulus üstü kurumun ilgi alanındadır. Bilgi edinme hakkı çeşitli uluslararası metinlerde düzenleme konusu olmuştur. Birleşmiş Milletler Evrensel Bildirgesinin 19. maddesinde bilgi edinme hakkı iletişim özgürlüğü kapsamında ortaya konmuştur (Şengül, 2008:21). Adı geçen maddede görüş ve ifade özgürlüğünün, bilginin her türlü medya yoluyla aranması, alınması ve yayılması özgürlüğünü kapsadığını belirtilmesi bilgi edinme hakkının sözleşme kapsamında tanındığı şeklinde yorumlanmaktadır (Kaya, 2005:128). Benzer bir düzenleme Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinin 10.maddesinde yer almaktadır.

Avrupa Konseyinin yönetimde şeffaflık konusunda 1977 yılında aldığı kararlar bilgi edinme ve şeffaflık konusunda atılan ilk somut adımlar olarak kabul edilir. Bu kararlarda bilgi ve belgelere erişim, idari kararların gerekçelendirilmeleri gibi ilkeler benimsenmiştir. Bu ilkeler toplumdaki her kesimin yönetimin işleyişine ve alınan kararlara katılmasını, idarenin bilgi vermesini ve vatandaşların yönetimin uygulamaları karşısında korunmasını esas alır (Eken, 2005:31).

Uluslararası Para Fonu kamu maliyesinin şeffaflığı alanında da faaliyette bulunmaktadır. Yolsuzluğun önlenmesi ve iyi yönetişimin gerçekleşmesi için şeffaflığı temel araç olarak görmektedir. Bu alanda ilkeler belirleyerek şeffaflığa katkıda bulunmaktadır. Uluslararası Şeffaflık Örgütü (TI) 1993 yılında kurulmuş, yolsuzlukların önlenmesini kendine ilke edinmiştir. Çalışmalarında demokrasi, şeffaflık, hesap verebilirlik, dayanışma ve adalet gibi temel değerler yer alır. Yaptığı çalışmalarla her yıl

yolsuzluk endeksleri ve yolsuzluk raporları ve ülkelerin uluslar arası alanda görünüşünü ortaya koyar (Eken, 2005:32).

Şeffaf ve katılımcı yönetim anlayışının benimsenmesinde Uluslararası kuruluşların düzenlemeleri, hazırladıkları raporlar ve diğer ülkelerin durumunu yansıtan çalışmalar yapıp tüm dünyaya sunmaları oldukça etkili olmaktadır. AB'ye aday ülke durumundaki Türkiye'de kamu yönetiminin değişiminde AB müktesebatı dikkate alınan etmenler arasındadır.

II.1.3. Yönetimde Şeffaflığın Amaçları

Şeffaflık, her şeyden önce, kamu yönetiminin verimliliğini arttırmayı amaçlamaktadır. Faaliyetlerinin dış çevre tarafından kontrol altında tutulduğunun bilincinde olan kamu görevlileri, daha rasyonel hareket etmeye çalışacak, hatalarını ve yetersizliklerini görme imkânı bulabilecektir. Yönetim, bizzat kendi işleyişinden kaynaklanan aksaklıkları asgariye indirebilecektir (Şengül, 2005:222).

Şeffaflık kamu yönetimindeki geleneksel yapı üzerinde değişim yapabilecek etkilere sahiptir. “Fildişi kulesinden inmiş bir yönetimi gerektiren” (Roux, aktaran Şengül, 2008:25) şeffaflık yönetimin bilgi ve belgeleri, dosyaları vatandaşlara açmasını esas kabul eder. Şeffaf yönetim anlayışı, özellikle kamu yönetiminde demokratik kültürün yerleşmesi, kamu yönetiminin meşruluğunun güçlendirilmesi, kamu yönetimi ile kamu hizmetlerinden yararlananlarla arasındaki güç dengesi kurulması etkilerine sahiptir (Şengül, 2008:25).

Şeffaflık, yönetimde güvenin, güvenliğin, güvenilirliğin, sağlıklı olmanın, dürüstlüğün, hatta başarının bir ifadesidir. Şeffaflık, diğer taraftan, yöneticilerin yaptıkları işlemler hakkında herkese hesap vermeye, eleştirilere ve tartışmalara açık olması demektir. Yaygın kullanımıyla küreselleşme, artık dünyada kapalılığın bittiğinin ve şeffaflık devrinin başladığının bir ilanıdır. Şeffaflığın tersi olan gizlilik ise, yönetimde vurdumduymazlığın, sorumluluktan kaçmanın, tıkanıklığın, darboğazın, korku ve kuşkunun ifadesidir. Kısaca olayları bir oldubittiye getirmektir. Oysa demokrasi, bir hesap verme ve sorumluluk rejimidir. Bu nedenle, ancak demokrasilerde şeffaf yönetim olayı vardır. Demokratik olmayan yönetimler, kapalı ve karanlık rejimlerdir. Yönetimlerin niteliği şeffaf ve gizli olmasıyla değerlendirilmektedir (Fındıklı, 1996:103). Yönetimde şeffaflığın temel hedefleri; yönetimin işleyişinin iyileştirilmesi, prosedürlerin ve formalitelerin basitleştirilmesi, yönetimin kullandığı dilin basitleştirilmesi, yöneten-yönetilen ilişkilerinin iyileştirilmesi ve yönetimin demokratikleştirilmesidir (Eken, 1993:49).

II.1.3.1. Yönetimin Demokratikleştirilmesi

Bir hukuk devletinde idarenin işleyişine “demokratik” denilebilmesi için, hukuki düzeyde bireylere seçme ve seçilme hakkı tanımak suretiyle yönetime katılmalarının sağlanması yanında, bireylerin idarenin karar alma sürecine katılarak, hukuken idareyi etkileyebilme imkânına sahip olmaları da büyük önem taşır (Akyılmaz, 2000:77). Ayrıca demokratik rejimlerin sağlıklı mekanizmaları ancak sağlıklı ortamlarda işler hale getirilebilir. Kapalı idari ve sosyal ortamlar sağlıklı ve sakıncalı iktisadi, siyasi

ve sosyal sorunlar üreterek uzun vadede iç ve dış itibarın zedelenmesine yol açmaktadır. Çünkü demokrasilerin kalbinde hesap verebilirlik bulunmaktadır. Halkın kamu yönetiminde kimin ne yaptığını ve kimin hangi kararları verdiğini bilmesi gerekmektedir. Hukuka aykırılıklarda kamunun bu kişi ve kişileri bilme ve hesaba çekme hakkı bulunmaktadır. Hesap verebilirlik sadece şeffaflığın olduğu, vatandaşların işlerin şeffafça nasıl işlediğinin görebildiği yerlerde olabilmektedir (Yıldırım, 2004:80).

Demokratik rejimler siyasal katılma yanında kişilerin ve sivil toplum kuruluşlarının yönetim sürecine katılmalarını benimserler. Yönetimsel katılma ile birlikte yönetimin karar ve uygulamalarını belirleme ve etkileme imkânı doğmaktadır. Şeffaf yönetim anlayışı bu gözle bakıldığında yönetime ilişkin eleştirilerde bir azalma ve yönetim politikalarında vatandaşın desteğinin arttığı gözlenecektir (Şengül, 2008:25).

Yönetime katılma yönetimin demokratikleşmesi açısından özel bir öneme sahiptir. Bu konuda ABD başkanlığı yapmış olan Carter şu tespitte bulunuyor: “İster hükümet, ister kamu hizmeti veren özel şirketlerin kayıtlarına erişim sağlanması, sorumluluğu arttırıyor ve vatandaşların kamu hayatına daha fazla katılmasına olanak sağlıyor” (Şengül, 2008:27).

Kamuda şeffaf bir yapının benimsenmesi vatandaşların yönetim sürecine dâhil olmasına önemli bir imkân sağlayacaktır. Kamunun vatandaşlara sunduğu kısıtlı ve sınırlı bir alan yerine vatandaşlar resmi bilgi ve belgelere istedikleri zaman ulaşabilecek böylece yönetime katılımları daha anlamlı bir hale gelecektir. Toplumun bireyleri kamu işleri

hakkında daha sağlıklı bilgiler edinecektir. Bu bağlamda vatandaşın yönetim sürecine etkin bir biçimde katılımı için demokratik kültür vazgeçilmez bir unsurdur.

II.1.3.2. Yöneten Yönetilen İlişisinin İyileştirilmesi

Gizliliğin var olduğu yönetim sistemlerinde, yönetim ile toplum arasındaki ilişkiler güvensizlik esasına dayanmaktadır. Geleneksel kamu yönetimi anlayışında toplum ile yönetim arasındaki sınırlar kesin olarak belirlenmiştir. Bu sınırlar yönetimin toplum üzerindeki gücünü ve yetkisini belirleme amacını taşımakta idi. Fakat uygulama aşamasında bu sınırlar toplumun kamu yönetimi ile iyi ilişkiler kurmasını engellemiştir (Chevallier, aktaran Eken, 2005:42).

Vatandaşlar kendilerine ait devletin teşkilatı ve mali yapısı ile kendileri hakkındaki düşünce ve kayıtları öğrenmekle devleti yeniden keşfetmek imkanını bulmuş gibiler. Bu tanışıklık yeni bir ilişki oluşturma yolundadır. Bu durum vatandaş ile devlet arasındaki ilişkinin sağlıklı yürütülmesine katkıda bulunacaktır.

Şeffaflık, yönetim ile toplum arasındaki mesafeyi azaltarak ilişkileri yumuşatmaya çalışmaktadır. Yönetimdeki gizliliği azaltacak ilişkiler ve iletişim teknikleri, yönetimi sosyal çevresine daha duyarlı hale getirmektedir. Böylelikle yönetim, toplumla beraber yaşamaktadır. Yönetimin halkla diyaloga girmesi ve faaliyetlerinin içeriğinden onları haberdar etmesi, karşılıklı yakınlaşma için uygun bir ortam hazırlar. Yöneten yönetilen ilişkilerinde değişim ihtiyacı yirminci yüzyılın ikinci yarısından sonra batı demokrasilerinde görülür. Yöneten yönetilen arasındaki kopukluğu gidermek için halkla

ilişkilere önem verilir. Ancak bu önem halkla ilişkiler bürolarının açılması gibi çalışmalarla yapılmış bu da tek taraflı iletişim ve yönlendirici bilgiler sunmasından dolayı yetersiz kalmıştır.

Şeffaflık ise karşılıklı bir iletişim kurulmasını sağlamaktadır. Yönetim elindeki bilgileri ve belgeleri süzerek değil tüm açıklığı ile görülmesini sağlar. Böylece toplumun güvenini kazanmaktadır. Şeffaflık yönetim ile yönetilenler arasındaki mesafeyi azaltarak ilişkileri yumuşatır. Böylece şeffaflık yönetimi sosyal çevreye daha duyarlı bir hale getirmekte ve toplumla bütünleşmesini sağlamaktadır (Eken, 2005:42).

II.1.3.3. Yönetim İşleyişinin Etkin Hale Getirilmesi

Kamuda etkinlik kavramı bir örgütün amaç ya da amaçlarına ulaşma derecesi olarak tanımlanmaktadır. Bir kurum ve kuruluşta amaçların doğru bir şekilde belirlenmesi ve bunlara kısa zamanda ulaşılması etkinlik kavramının çerçevesini oluşturur.

Geleneksel yönetim kültüründeki gizlilik anlayışı nedeni ile kamu yönetimini, kamuoyundan gelen yönetsel sürece ilişkin tepkileri dikkate almamaya yöneltmektedir. Yönetsel karar ve uygulamaların toplum hayatında doğurduğu sonuçlar konusunda geri bildirim mekanizması işlemediğinden yönetimde etkinlik ve verimliliği kaybetme riski doğar (Şengül, 2008:30).

Yönetime katılımında görülen eksiklik ve yetersizlikler halkın kamu hizmetlerinin sonuçlarına sahiplenmemesinden hizmet kalitesini düşürmektedir. Kamu yönetimi faaliyetlerinde etkinliğin sağlanması ve başarının elde edilmesi, sunulan

hizmetler konusunda halkın olumlu algılamasıyla yakından ilişkilidir. Bu anlamda yönetimde verimliliğin artırılması şeffaflığın amaçlarından birisidir. Eleştirilere daha açık hale gelmesi ve hatta eksiklerini görmesini kolaylaştıracağından yönetim, verimlilik konusuna daha duyarlı hale gelir.

Şeffaflığın yönetim değeri haline gelmesi yozlaşmaya karşı mücadele etmeyi kolaylaştırmaktadır. Yönetimde şeffaflığın sağlanması kamu faaliyetlerini görünür hale getirdiğinden yönetimde yozlaşma baştan önlenir (Audria, aktaran Şengül, 2008:31). Verimlilik ve etkinlik konularını gözardı eden gizli yönetimler yozlaşma için elverişli ortam oluşturmaktadırlar. Uluslararası Şeffaflık Örgütü'nün çalışmalarının ortaya koyduğu gibi şeffaf olmayan ülkelerde yolsuzluk gibi yönetim bozukluklarına daha çok rastlanılmaktadır. Şeffaflık bunun en büyük önleyicisidir.

II.1.4. Yönetimde Şeffaflıktan Beklenen Faydalar

Yönetimde şeffaflığın yerleşmesi ile gizlilik ve gizliliğin olumsuz izleri yavaş yavaş ortadan kalkacaktır. Bu durum başta demokrasinin işlerliğinin artmasına ve yönetim ile toplum arasında sağlam bağların oluşmasına katkı sağlayacaktır.

Şeffaflık, kamu yönetiminin, yönetilenler eliyle denetlenmesinin etkili bir aracıdır. Şeffaflığın çeşitli yöntemleri bulunmaktadır. Birincisi, kişilerin resmi belge ve bilgilere ulaşma hakkıdır. İdari faaliyetlerin izlenebilmesi, dosyaların görülebilmesi, her türlü bilgi ve belgenin yönetimden alınabilmesi bu kapsamdadır. Şeffaflık ilkesini kabul etmiş olan bütün ülkeler, yönetimi, halka bilgi ve belge verme ödevi ile yükümlü kılmıştır

(Eryılmaz, 2002:323). Çünkü, moda söylemi ile kamuoyunun icra edebileceği önemli faaliyetlerinden birisi yönetimin denetlenmesinde etkin rol oynamaktır. İdari iş ve eylemlerin muhatabı olan vatandaşların söz konusu iş ve eylemlerin denetiminde söz sahibi olmaları gerekmektedir. Bugün, yönetenlerin icraatlarının farklı yöntemler ve kurumlar tarafından denetlenmesinde, istenen sonuçlara ulaşılması açısından kamuoyunun şeffaflığın sağladığı olanaklar çerçevesinde denetim işlevine katılması çok önemlidir.

II.1.4.1. Yönetim-Halk İlişkilerinde Güven Tesisi

Gizliliğin hakim olduğu yönetimlerde yönetim – toplum ilişkileri güvensizlik üzerine kuruludur. Toplum idareye, idare de topluma güven duymamaktadır. Geleneksel yönetim anlayışında toplum ile yönetim arasındaki çizgiler daha keskindir. Bu keskin çizgiler yönetimin toplum üzerindeki gücünü ve yetkisini belirgin hale getirmek için ortaya çıkmıştır. Uygulama noktasında bu mesafe halkla yönetimin iyi ilişkiler kurmasına mani olmuştur (Eken, 2005:42).

Yönetim ile halk arasındaki ilişkilerde değişim ihtiyacı yirminci yüzyılın ikinci yarısından sonra Batı da görülmektedir. Yönetim ve halk ilişkilerinin iyileştirilmesi için halkla ilişkilere önem verilmiştir. Ancak bu yolla istenen sonuca ulaşamamıştır.

Şeffaflık ise tek taraflılık yerine karşılıklı bir iletişimi sağlar. Yönetimin tüm faaliyetlerinin açık bir şekilde göz önünde olmasına imkan verir. Böylece faaliyetlerin toplumun görebileceği bir ortamda gerçekleşmesi yönetime olan güveni arttırmaktadır. Şeffaflık yöneten ile yönetilen arasındaki mesafeyi azaltarak ilişkileri yumuşatacak bir

uygulama olarak görülmektedir. Şeffaflığı sağlayan ilişkiler yönetimi sosyal çevreye daha duyarlı hale getirmekte ve toplumla bütünleşmeyi sağlamaktadır.

II.1.4.2. Kamuoyu Denetiminin Sağlanması

Yönetimde şeffaflığın ana hedeflerinden biri de yönetim üzerinde kamuoyu denetiminin sağlanmasıdır. Geleneksel yönetim anlayışında devlet koruyucu baba rolünde görüldüğünden vatandaş yönetimi kontrol etmek yerine ona sadakatle bağlı olması gerektiğini düşünmektedir. Şeffaflığın olduğu yönetimlerde ise toplumsal aktörlere yönetimi denetleme ortamı sağlanmaktadır (Eken, 2005:42). Yönetimin yapmış olduğu işlemler hiyerarşik ve yargısal denetime tabi olmasının yanı sıra etkin işleyen kamuoyu denetimi de önemli bir yer tutar. Kamuoyu denetiminin iyi çalışabilmesi için yönetimin işlemleri ile ilgili bilgilere ihtiyacı vardır. Yönetimin işlem ve kararları ile ilgili yeterince bilgi yoksa kamuoyunun yönetim hakkındaki değerlendirmeleri objektif olmayacaktır. Bunun yanında gerekçeleri bilinen faaliyetler hakkında yapılan değerlendirmeler anlam ifade edecektir. Bundan dolayı kamuoyu denetiminin etkin ve objektif olabilmesi için yönetimde şeffaflığın sağlanması mutlaka gerekmektedir.

Şeffaflık bunun yanında yönetimin işleyişinin hukuka uygunluğunu ve yerindeliğini kontrol etmenin yanı sıra kamu gücünün kötüye kullanılmasını ve keyfi davranışları da engeller (Eken, 2005:43).

II.1.4.3. Yönetime Katılımın Artması

Demokrasi sadece siyasal katılım demek değildir. Toplumun her kesiminin kamu yönetiminin kararlarına dahil olmasını da kapsar. Toplumsal aktörlerin isteğinin doğrudan karar alma sürecine girmesi, yönetimin eylem, işlem ve kararlarını etkilemesi yönetime katılmanın olmazsa olmaz şartlarından biri olarak değerlendirilmektedir. Katılma, yönetimin bir konuda yapmak istediği çalışma ile ilgili verdiği bilgilerin toplumsal aktörler tarafından değerlendirilerek görüşlerinin iletilmesidir. Şeffaflığı kabul eden yönetim anlayışı, alacağı kararlardan etkilenecek toplum kesimleri ile önceden görüşerek karar sürecine katılmalarını sağlamalıdır. Böylece alınan kararlara ve yapılan uygulamalara karşı oluşacak eleştiriler en az seviyeye indirilecektir. Bunun yanında ilgili kesimlerin desteğini almış bir karar istenilen sonuca daha kolay ulaşabilecektir. Şeffaflığın benimsenmesi yönetimin elindeki bilgilerin toplumun tümüne açılmasını gerekli kıldığından ilgili herkes karar sürecine katılabilmektedir. Böylece bazı çıkar gruplarının haksız menfaat edinmelerinin önüne geçilmiş olunacaktır (Eken, 2005:44).

II.1.5. Şeffaf Yönetimde Karşılaşılabilecek Sorunlar

Şeffaflık politikaları, gizliliği tam olarak ortadan kaldırmaya ve geleneksel ilişki şeklini değiştirmeye yetmeyebilir. Hedefler ile uygulama ve elde edilen sonuçlar arasında farklılıklar ortaya çıkabilir. Bu farklılıklara neden olan sorunlar, yönetim sisteminin özellikleri ve kamu görevlilerinden kaynaklandığı gibi, toplumsal aktörlerden de kaynaklanabilmektedir (Eken, 2005:52).

II.1.5.1. Yönetim Sisteminden Kaynaklanan Sorunlar

Bilgi vermek ya da genel olarak şeffaf ortamda çalışmak, yönetimin kendisini toplumun kontrolüne açtığını ve onlar karşısında geleneksel egemenliğinin temellerinin kaybettiğinin belirtisidir. Egemenliğini kaybetmek istemeyen kamu çalışanları, bilgiyi gizli tutmakta ısrarcı olabilirler. Yasal düzenlemelerin eksikliği, gerekli araçların yetersizliği gibi sorunlar da eklenince şeffaf yönetim istenilen düzeyde olmayacaktır. Şeffaflıkla ilgili yönetim sistemlerinden kaynaklanan sorunlarda sıklıkla sorulan sorulardan biri de yönetimin şeffaflığı kendisini rahatsız eden bir olgu mu yoksa yönetim anlayışının en temel parçası olarak mı görüp görmediğidir. Sorunun cevabı kuşkusuz ülkenin siyasal sistemi ve yönetim gelenekleri ile yakından ilgilidir. Örneğin ABD Başkanlık sistemi Fransız tipi siyasal sisteme nazaran yönetimde şeffaflığa daha uygundur (Eken, 2005:53).

II.1.5.1.1. Geleneksel Anlayışın Sürdürülmesi

Yönetimde şeffaflık girişimleri, yöneticilerin davranışlarında hala etken olan geleneksel yapı ve anlayış ile ilişki modellerinin değişmesi gibi önemli engellerle karşılaşmaktadır. Bu engellerin varlığı, şeffaflık uygulamalarını kesintiye uğratmaktadır. Yönetim, bürokratik kimliğini kaybetmeksizin ve kamusal gücün tek sahibinin kendisi olduğu anlayışını terk etmeksizin, topluma açık hale gelememektedir (Eken, 2005:53). Kamu yönetimindeki gizlilik anlayışının beklendiği gibi birden kaybolacağını zannetmek doğru değildir. Eğer yönetimde yerleşmiş ve saygı duyulan bazı gelenekler hakimse, bunları yıkmak, kurumsallaşmış yapı ve anlayışları değiştirmek zannedildiği gibi kolay

olmamaktadır. Siyasetçiler ve yöneticiler hareket alanlarını korumak amacıyla her fırsatta bilgi vermekten kaçınacaklar ve mevzuatın boşluklarını arayacaklar, planlarının kimi kısımlarını saklı tutma, bunları sadece çevresinde kendisi gibi düşünen az sayıda kişilerle tartışmaya devam edeceklerdir. Bu da şeffaf yönetimden beklenen demokratik denetim mekanizmalarının oluşumunu sekteye uğratacaktır (Eken, 2005:53).

Yönetim ile toplum arasındaki eşit olmayan ilişkiler devam ettikçe, toplumsal aktörlerin yönetimin elindeki bilgilere ulaşmakta zorluklarla karşılaşacakları muhtemeldir. Eski alışkanlıkları ile yeni hedefler arasında tercih yapmakta zorlanan kamu görevlisi için, yönetilenlerin bilgi talepleri bir angarya niteliği taşıyacaktır. Bu durumda gizliliği bertaraf etmek zorlaşacaktır (Eken, 2005:54).

II.1.5.1.2. Yasal Düzenlemelerin Yetersiz Oluşu

Bilgi verme ödevini, hesap verebilirliği, faaliyetlerin gerçekleştirilmesi ve bilgi edinme hakkını düzenleyen yasaların ortaya çıkan sorunları çözebilecek şekilde düzenlenmesi ve sürekli güncellenmesi gerekmektedir. Eğer kanuni düzenlemeler, toplumun ve memurların davranışları üzerinde etkili olamayarak göstermelik bir nitelik taşırsa, hedefler ile elde edilen sonuçlar arasında önemli farklılıklar olacaktır. Yönetimin ne tür bilgileri talep beklemeden açıklaması gerektiği ile ne tür bilgilerin kişilerin erişimine konu olacağı belirlenmesi son derece önemlidir. Aksi takdirde yönetici ve memurlar talep gelmedi diyerek ödevleri kapsamındaki bilgileri sakladıkları gibi vermek istemedikleri bilgi ve belgeleri de istisnalar kapsamında diyerek talepleri reddedmektedir.

Bilgilere ulaşma talebini reddeden kamu çalışanlarına uygulanacak yaptırımların açık bir biçimde belirlenmemiş olması gizlilik eğilimini arttırmaktadır. Yönetime gelen bilgi taleplerinin cevaplandırılması belli sürelerle bağlanmaktadır. Bu düzenleme yönetim karşısında bilgiyi talep edeni korumayı amaçlamalıdır. Yönetimi korumayı amaç edinirse beklenen sonuçları sağlayamama ile karşı karşıyadır. Makul sürelerin belirlenmesi bilgiye ulaşmak isteyenlerin cesaretini kırılmayarak haklarını kullanmaya devam etmelerini sağlayarak, elde edilen bilginin değerinin korunmasını sağlayacaktır (Eken, 2005:55).

II.1.5.1.3. Kaynak Eksikliği

Bilgi vermenin ve bilgiye erişim sağlamanın yönetim açısından ekonomik bir maliyeti vardır. Yönetim birimleri halka bilgi vermek amacıyla yeni bürolar oluşturmakta, personel istihdam etmekte ve araç gereç kullanmaktadır. Ayrıca bilgi ve belgelerin sınıflandırılması, bunların özelliklerinin tanıtılması ve muhafazası ek mali külfetler gerektirmektedir. Yönetimin söz konusu fonksiyonlarını yerine getirebilmesi için mali kaynaklara ihtiyacı vardır. Mali kaynakların asgari görevlerini yürütmeye yetmediği bir yönetimden, bilgi vermek ödevini yerine getirmek amacıyla kaynak ayırması beklenemez. Şeffaflıkla ilgili mali engeller, ikincil olarak görünmelere rağmen aslında önemlidirler. Mali faktör, memurlar tarafından sıkça ileri sürülerek bazen atlatma aracı olarak kullanılacak olan yer personel ve araç gereç eksikliğidir. Yönetimin iyileştirilmesi, idari usullerin basitleştirilmesi, memurların davranışlarının düzeltilmesi, yönetilenlerin bilgi

alması için gerekli ortamın hazırlanması, ihtiyaç duyulan malzeme ve teçhizatın bulunmasına önemli ölçüde bağlıdır (Eken, 2005:55).

II.1.5.2. Toplumsal Aktörlerden Kaynaklanan Sorunlar

Yönetimde şeffaflığın ilke olarak benimsenmesi ve uygulanmasının karşılaşılabileceği sorunların bazıları da kamu yönetiminden ve onun çalışanlarından değil, toplumsal aktörlerden kaynaklanmaktadır. Bu sorunlar şeffaf yönetimin kurumsallaşmasına ilgisiz kalma veya bilgi edinme hakkının varlığından haberdar olmama şeklinde olduğu kadar, bunun tersi de olabilmektedir. Bilgi edinme hakkının kötüye kullanılması da söz konusu olabilmektedir.

II.1.5.2.1. Toplumsal Aktörlerin İlgisizliği

Şeffaflık konusunda karşılaşılabilecek en önemli sorun, halkın yapılacak reformlara ilgisiz kalması ve haklarını kullanmadaki yetersizliğidir. Eğer yönetilenlerin büyük çoğunluğu bilgi edinme hakkından habersizse yapılan değişiklik ve reformların işletilmesi zorlaşacaktır. Öte yandan bireylerin, sadece kendilerini ilgilendiren eylem ve işlemlere duyarlı olmaları, toplumun genelini ilgilendiren konulara duyarsız kalmaları, şeffaflıktan beklenen demokratik katılım ve kontrol mekanizmalarının işletilmesini sekteye uğratma ihtimali taşımaktadır.

II.1.5.2.2. Hakkın Kötüye Kullanılması

Kişilerin, kendilerine ait haklara ilgi göstermemeleri tehlikeli olabildiği gibi, bu hakları kötüye kullanmaları da diğer kişiler açısından sakınca taşımaktadır. Toplumda iyi niyetli insanların yanında, elindeki imkanları başkaları aleyhine veya kendisinin haksız

çıkartına kullanmaya çaba sarf eden art niyetli insanlar da olabilir. Bu kişiler elde ettiği bilgi ve belgeleri ekonomik veya siyasi rakiplerine karşı ya da kendine çıkar sağlama amacıyla kullanabilirler (Eken, 2005:57).

Bilgilerin sečilerek verilmesinin yanında, izlenebilecek başka yollar da vardır. Mesela Fransa'da yapılan bir araştırmada bu konuyla ilgili olarak bazı uygulamalara rastlanmıştır. Buna göre, memur, dökümanın yasa dışı bir şekilde kullanılacağından şüphe ettiğinde, dökümanı talep eden kişiden, dökümanın ticari bir amaçla veya başkalarına zarar verecek bir şekilde kullanmayacağına dair bir belge doldurmasını isteyerek kendini muhtemel bir sorumluluktan kurtarmaya çalışmaktadır (Rangeon, aktaran Eken, 2005:58).

II.1.5.2.3 Yönetim Üzerindeki Baskılar

Bilgi edinme hakkının çok geniş bir biçimde kullanmak istenmesi, yönetimin iyi işlemesini bozma tehlikesini göstereceği ve sürekli artan bilgi ve belge talepleri ile yönetimin istila edileceği endişesi bulunmaktadır. Aynı şekilde yayınlanmış ve kişinin elinde mevcut bulunan bir dökümanı tekrar yönetimden talep etmek, hakkın ařırđı kullanımđı olacağından yönetimin yükünü arttıracaktır. Bununla beraber şeffaflık politikalarının yönetimin bağımsızlığını ve karar alma serbestisini olumsuz yönde etkileyebileceği bir gerçektir. Bireylerin ve baskı gruplarının etkilemesine tamamen açık bir ortamda yöneticilerin yansızlığını ve tarafsızlığını korumaları güçleşecektir (Eken, 2005:58).

II.2. Bilgi Edinme Hakkı

II.2.1. Bilgi Edinme Hakkı Kavramı

II.2.1.1. Bilgi Edinme Hakkı'nın Tanımı

Bilgi edinme hakkı dar anlamda, hakkında eylem, işlem yapılmış veya yapılacak ve karar alınmış veya alınacak kişilerin yönetimden ihtiyaç duydukları bilgileri öğrenebilmeleri esasına dayanmaktadır. Geniş anlamda ise, yönetimin elinde olan her türlü bilgi, belge ve verilere ulaşabilmeyi kapsamaktadır (Eken, 2005:64).

En genel anlamıyla bilgi edinme hakkı, idarenin tek taraflı iradesiyle hukuk düzeninde yaptığı değişiklikler hakkında ilgililerin, işlemin niteliği ve sonuçları hakkında bilgi alabilmesini sağlayan “hak”tır. Bilgi edinme hakkı, esas itibariyle idarenin elindeki bilgilerin idare tarafından kişilere verilmesini hedefler (Solmaz, 2008:54).

Bilgi edinme, idarenin kararları, eylem ve işlemleri ile ilgili belge ve bilgilerin elde edilebilmesi olgusudur. Bu olgu, idarenin elindeki bilgi ve belgelere ulaşmada zamanla kamusal bir hakka dönüşmüştür. Bilgi edinme hak ve özgürlüğü ise, idarenin tek yanlı iradesiyle hukuk düzeninde yapacağı değişiklikler hakkında ilgili bireylerin, işlemin niteliği ve sonuçları hakkında bilgi alabilmesini sağlayan hak ve özgürlüktür. Bilgi edinme hak ve özgürlüğü, yönetimde açıklığı sağlayan, bireyleri tebaa durumundan çıkarıp sunulan kamu hizmetlerinden yararlanan statüsüne yükselten, yönetimde demokrasinin en önemli unsurlarından birisidir (Hız ve Yılmaz, 2004:46). Kişinin idari işlemlerin yapılmasında haklarını ve çıkarlarını koruyabilmesi idareden bilgi almasına bağlı bulunmaktadır.

Bilgi edinme hakkı, esas olarak bilgilenme ihtiyacının karşılanması nedeni ile ortaya konmuştur. Bilgi edinme, yönetimin kararları, eylem ve işlemleri konusunda resmi açıklamaları beklemeden, gerekli belge ve bilgilerin elde edilebilmesidir. Bu gerçeğin, anlayışın bir hak olarak yasalarca düzenlenmesi ve kişilerce tanınması, bilgi edinme hakkı konusunu ortaya çıkarmıştır (Eken, 2005:59).

Bilgi edinme hakkı, idarenin tek taraflı iradesiyle hukuk düzeninde yapacağı değişiklikler hakkında ilgililerin, işlemin niteliği ve sonuçları hakkında bilgi alabilmesi ve idarenin elinde bulunan bilgi ve belgelere bireylerin hiçbir bir kısıtlama olmaksızın ulaşabilmesi olarak tanımlanabilir (Kaya, 2005:41).

Bilgi edinme hakkının doktrinde değişik tanımları mevcuttur. Bayraktar, bilgi edinme hakkını, herkesin her türlü bilgi ve belgeden yararlanabilmek için serbestçe yetkili makamlara başvurması, bilgi ve belgelere en kısa zamanda erişmesi olarak tanımlamıştır. (Bayraktar, 2004:3) Eken'e göre bilgi edinme, idarenin kararları, eylem ve işlemleri ile ilgili belge ve bilgilerin elde edilebilmesi olgusudur (Eken, 1995:63). Özkan'a göre bilgi edinme hakkı, idarenin tek yanlı iradesiyle hukuk düzeninde yaptığı değişiklikler hakkında ilgililerin, işlemin niteliği ve sonuçları hakkında bilgi alabilmesini sağlayan haktır (Özkan, 2004:38). Yıldırım, bilgi edinme hakkını, idarenin tek taraflı iradesiyle hukuk düzeninde yapacağı değişiklikler hakkında ilgili bireylerin işlemin niteliği ve sonuçları hakkında bilgi alabilmesi şeklinde tanımlamıştır (Yıldırım, 1998:227). Özay'a göre, bilgi edinme hakkı, yönetimde açıklığı sağlayan, bireyleri tebaa durumundan çıkarıp sunulan kamu

hizmetlerinden yararlanan statüsüne yükselten, yönetimde demokrasinin en önemli unsurlarından birisidir (Özay, 2002:3). Doktrindeki tanımlardan çıkan ortak özelliklerden yola çıkarak bilgi edinme hakkını bireylerin, idarenin elinde mevcut olan bilgi ve belgelere ulaşma özgürlüğü olarak tanımlanabilir.

Genel anlamda “bilgi alma hakkı”, herkesin hiç bir devlet müdahalesi olmaksızın kendi tercihi doğrultusunda veya basın ve diğer haberleşme imkanları ile her türlü bilgiyi elde edebilmesini, hiç bir devlet müdahalesi olmaksızın tüm özel kaynaklardaki bilgiye ulaşabilmesini ve devletin elinde olan, kamuyu ilgilendiren her türlü veriye erişebilmesini ifade etmektedir (Loucaides, aktaran Soykan:2006:21).

Hakkın geniş anlamda tanımlanması ise, “yönetimin elinde bulundurduğu bilgi, belge ve verilere ulaşma serbestisi; bu serbesti, kamu yönetiminin elindeki çeşitli bilgilerin ya da dökümanların, halkın veya ilgililerin yararlanılmasına sunulması” (Eken, 2005:118). “Bilgi edinme ve verilere ulaşma özgürlüğü, idarenin kurduğu ve kurmakta olduğu işlemler ile eylemler hakkında bireyin bilgi almasını, belge elde etmesini öngören temel bir insan hakkı” (İyimaya, 2003:41), “bilgi edinme özgürlüğünü” (Yüksel, 2005:19), “her türlü bilginin verilme yöntemini” (Kınalıtas, 2004:5), “yönetimin kararları, işlem ve eylemleri hakkında bilgi almasını, belgeleri elde etmesini öngören ‘temel bir insan hakkı’ olan ‘bilgi edinme ve verilere ulaşma hak ve özgürlüğü” (Hız ve Yılmaz, 2004:39), “en genel anlamıyla, idarenin tek taraflı iradesiyle hukuk düzeninde yaptığı değişiklikler hakkında

ilgililerin, işlemin niteliği ve sonuçları hakkında bilgi alabilmesini sağlayan hak” (Tepe, 2006:45) olarak ifade edilmektedir.

II.2.1.2. Bilgi Edinme Hakkı'nın Tarihsel Gelişimi

İnsan hakları kavramı doğuşu itibariyle uzun bir dönem ulusal boyutlarda kalmıştır. Bunlara örnek olarak, hükümdarın iktidarını sınırlandırmak ve vatandaşları onun keyfi davranışlarına karşı korumak amacını taşıyan Magna Carta, Petition of Rights, Habeas Corpus, Bill of Rights gibi İngiliz hürriyet kanunları, insanların doğuştan bazı haklarının var olduğunu ve dolayısıyla iktidarın bu haklarla sınırlanması gerektiğini savunan 1776 Amerikan Haklar Bildirisi ve 1789 Fransız İnsan ve Yurttaş Hakları Bildirisi verilebilir (Tunç, 1999:77). Tüm bunlardan hareketle toplumlar, devlet organlarının hak ihlallerini önleyebilmek ve insan haklarını gerçekleştirerek sosyal barışı sağlayabilmek amacıyla, fren ve denge sistemlerini oluşturarak ulusal hukuk düzenlerince tanındığı ölçüde yaşam alanını geliştirmeye çalışmıştır. Bu sayede de iktidarın kişi ve halk menfaatine kullanılması ve kişinin hak ve hürriyetlerinin yönetenler için bir sınır teşkil etmesi fikirlerinin doğal sonucu olarak halkın iktidarı kontrol etmesi esası doğmuştur (Tunç ve Bilir, 2005:1). Sonuçta, ikinci dünya savaşında yaşanan adaletsizlikler ve bunların yinelenmesinden doğacak zararların önlenmesi ve insan haklarına dayanan yeni bir dünya düzeni kurabilme düşüncesi, günümüzde insan hakları hukuku dediğimiz kavramın doğmasına neden olmuştur.

Başlangıçta ulusal düzeyde ortaya çıkan insan hakları kavramı içerisinde bilgi edinme hakkı, ifade özgürlüğü içinde hem bir hak ve hem de Anayasal düzenleme olarak ilk defa 1786 Virginia bildirisi ve 1789 Fransız İnsan ve Yurttaş Hakları bildirgesi ile ortaya çıkmıştır (Yaşamış, 2004:23). Geline nokta, günümüzde 70'e yakın ülke bilgi edinme hakkı ile ilgili düzenleme yaparken 1776 "Basın Özgürlüğü Yasası" ile bireylere resmi belgelere erişim hakkı veren İsveç ilk yasal düzenlemeyi yapan ülke olmuştur.

Uluslararası boyutta bu anlamda en önemli gelişme Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Evrensel Bildirgesinin 19'uncu maddesidir. "Herkesin görüş ve anlatım özgürlüğüne hakkı vardır. Bu hak karışmasız görüş edinme ve herhangi bir yoldan ve hangi ülkede olursa olsun bilgi ve düşünceleri arama, alma ve yayma özgürlüğünü içerir". Uluslararası alanda ikinci önemli gelişme ise, 1950 tarihli Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinin 10'uncu maddesidir: "Herkes görüşlerini açıklama ve anlatım özgürlüğüne sahiptir. Bu hak, kanaat özgürlüğü ile kamu otoritelerinin müdahale ve ülke sınırları söz konusu olmaksızın haber veya fikir almak ve vermek özgürlüğünü de içerir. Bu madde, devletlerin radyo, televizyon ve sinema işletmelerini bir izin rejimine bağlı tutmalarına engel değildir". 1'inci fıkranın ikinci cümlesi ile bilgi edinme hakkı ile ilgili düzenleme getiren sözleşme, ikinci fıkrada ise bu hakkın sınırlarını belirtmiştir: "Kullanılması görev ve sorumluluk yükleyen bu özgürlükler, demokratik bir toplumda zorunlu tedbirler niteliğinde olarak, ulusal güvenliğin, toprak bütünlüğünün veya kamu emniyetinin korunması, kamu düzeninin sağlanması ve suç işlenmesinin önlenmesi, sağlığın veya

ahlakın, başkalarının şöhret ve haklarının korunması veya yargı gücünün otorite ve tarafsızlığının sağlanması için yasayla öngörülen bazı biçim koşullarına, sınırlamalara ve yaptırımlara bağlanabilir” (Tezcan, Erdem ve Sancaktar, 2002:452).

Bu iki ana belge haricinde bildirge, protokol, tavsiye kararı gibi metinler zaman içerisinde Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesine uygun olarak Avrupa Konseyince yayımlanmıştır. Bunlar; 25.11.1981 tarihli “Kamu Makamlarının Sahip Olduğu Bilgiye Ulaşma Hakkında Tavsiye Kararı”, 1982 tarihli “İfade ve Bilgi Özgürlüğü Bildirisidir.” Bir başka uluslararası belge de, 1966’da kabul edilip, 1976’da yürürlüğe giren ve Türkiye’nin 2000 yılında taraf olduğu “Birleşmiş Milletler Siyasi ve Medeni Haklar Sözleşmesidir” (Yaşamış, 2004:27). Avrupa Konseyi bünyesindeki önemli düzenlemelerden birisi de, dinlenilme hakkı, bilgi ve belgelere ulaşma hakkı, işlemlerin gerekçeli olması hakkını düzenleyen 1977 tarihli “Bireyin Yönetmel İşlemler Karşısında Korunması Kararıdır”.

Avrupa Anayasasına kaynak olan ve insan hakları alanında önemli bir adım olarak değerlendirilen “Avrupa Birliği Temel Haklar Şartı” uluslararası belgeler bakımından üzerinde durulması gereken önemli bir belgedir. Şartın 11’inci maddesi ifade ve bilgi özgürlüğünü düzenlemektedir. “Herkes ifade özgürlüğüne sahiptir. Bu hak kamu yetkililerinin müdahalesi olmaksızın ve sınırları dikkate almaksızın görüş sahibi olma, bilgi ve düşünce edinme ve yayma özgürlüğünü de içerir. Medya özgürlüğüne ve çoğulculuğuna saygı gösterilecektir” (İshakoğlu, 2003:133).

Son olarak Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi iç hukuklarında bilgi edinme hakkına ilişkin olarak yasal düzenleme yapmak isteyen ülkelere tavsiye mahiyetinde bilgi edinme hakkının ideal norm ve ölçütleri sayılabilecek kararlar almıştır. 21 Şubat 2001 tarihli bu önerinin başlıkları şu şekildedir: Tanımlar, kapsam, resmi belgelere erişimin genel prensipleri, resmi belgelere erişimde olası kısıtlamalar, resmi belgelere erişim talepleri, resmi belgelere erişim talepleri işlemleri, resmi belgelere erişim şekilleri, resmi belgelere erişim ücretleri, gözden geçirme işlemi, tamamlayıcı önlemler, kamu görevlilerinin inisiyatifinde açıklanan bilgiler (Yaşamış, 2004:27).

II.2.1.3. Bilgi Edinme Hakkı'nın Amacı

BEHK'nın amacı, kamu yönetimini gizlilik anlayışından kurtararak, demokratik ve açık-şeffaf yönetim anlayışının hâkim olduğu, temel hak ve özgürlüklerin kullanılmasını kolaylaştıran, bireyin yönetsel mekanizmaların karar ama sürecine katılımını ve alınan kararların denetlenmesinde aktif olarak yer almasını ve bireyin devlete duyduğu güveni arttırmasını sağlamaktır.

Bilgi edinme hak ve özgürlüğünün temel amacı, idarenin alacağı kararları hukuka uygun biçimde etkileyebilmek için, kişinin bilgilenmesini sağlamaktır. Bu hak ve özgürlük, sadece yapılmakta olan idari işlem hakkında değil, yapılmış ve bitmiş idari işlemler hakkında da bireyin bilgi sahibi olmasını amaçlamaktadır (Hız ve Yılmaz, 2004:46).

Bilgi edinme hakkının amacı en genel manasıyla katılımcı, şeffaf ve demokratik bir yönetimin sağlanmasıdır. Yönetimde açıklık ilkesinin hizmet ettiği amaçlar aynı zamanda bilgi edinme hakkının da amaçlarını oluşturmaktadır. Örneğin idareler, açıklık sayesinde kapalılığın özendirilebileceği hukuk çizgisi dışına çıkma isteğinden vazgeçer (Güran, 1982:103). Yine açıklık sayesinde devlet ile birey arasında bir diyalog zemini oluşur ve halk için de devlete olan güvensizlik ve sert devlet imajı yerini uzlaşmacı ve diyalogu esas alan “yumuşak devlet”e bırakır (Eken, 1993:67). Yönetimde açıklığın getireceği faydalardan saydığımız bu iki örnek bile çok büyük önem arz etmektedir. Bu faydaların gerçekleşmesine, halk ile devlet arasındaki diyalog ortamının oluşmasına hizmet edecek en önemli araç ise vatandaşlara tanınacak olan bilgi edinme hakkıdır. Aksi halde bilgi edinme hakkının tanınmadığı bir sistemde “yönetimde açıklık”, “şeffaflık”, “gün ışığında yönetim” gibi kavramlar anlamlarını yitirebilecektir.

II.2.1.4. Bilgi Edinme Hakkı'nın Kapsamı

II.2.1.4.1. Bilgi ve Belgelere Ulaşma Serbestisi

Bilgi edinme hakkının özünü, bireylerin idarenin elinde mevcut olan bilgi ve belgelere ulaşabilme serbestisi oluşturur. Bilgi edinme hakkına konu olacak bilgi ve belgelerin kapsadığı konuların belli başlıcalarını şu şekilde sıralayabiliriz;

- a) İdarenin elindeki yazılı belgeler, ses ve görüntü kayıtları ile bilgisayar kayıtları,

b) Kamu politikası kararları, düzenleyici işlemler, yasal düzenlemeler, sirküler, direktifler, kanun ve kararların uygulanmasına yönelik açıklayıcı notlar, toplantı tutanakları, mali bilânçolar, araştırma ve inceleme raporları,

c) Uzman kuruluşlara yaptırılan istatistikî, ekonomik ve sosyal bilgileri içeren inceleme ve araştırmalar,

d) Faaliyet ve teftiş raporları,

e) İdare ile uzman kuruluşlar arasındaki danışma niteliğindeki toplantılar ve çalışmalar ile söz konusu kuruluşların görüş ve önerileri,

f) Kişisel bilgiler. Bunlar devlet tarafından bireyler hakkında tutulan fişleri ve dosyaları içermektedir ve bu bilgi ve belgeler yalnızca ilgilinin kendisine açıktır.

Kişi, kendisi dışında başka kimselerin kişisel bilgilerine ulaşamamaktadır (Eken, 1993:70). Gelişen teknoloji ile birlikte bilgi ve belge kavramlarında çeşitlilikler oluşmuştur. Genel olarak; idare ile birey arasındaki her türlü ilişki bazı istisnalar dışında bilgi edinme hakkının konusunu oluşturmaktadır.

II.2.1.4.2. Bireysel Bilgilere Ulaşma Serbestisi

Bilgi edinme hakkı, bireylerin bütün idari belgeleri arşiv ve kayıtları yerinde inceleyebilme, belgeler hakkında bilgi ve açıklama isteyebilme, idari belgelerinin suretlerinin kendisine verilmesini isteme ve bireylere kendi hakkındaki idari belgelerde herhangi bir hata gördüğü takdirde bu hatanın düzeltilmesini talep etme olanağı verilmesini gerektirmektedir. İdarenin elinde bulunup bireyler hakkında kararlara esas alınabilecek

nitelikteki tüm bilgi ve belgelerin, bireylere inceleme fırsatı verilmesi gerekmektedir (Kınalıtaş, 2004:48). İdari belgelere ulaşma hakkı, yönetimde demokrasi, kişi haklarının güvence altına alınması ve bu hakların eksiksiz kullanımı, kişi güvenliği, hukuka bağlı idare gibi birçok konu ile ilgilidir. İdari belgelere ulaşmanın bu nedenlerden dolayı pozitif bir düzenlemeye konu olması çok önemlidir.

Avrupa Konseyi Bakanlar komitesinin 28 Eylül 1977 tarihli, “Bireyin Yönetmel İşlemler Karşısında Korunması Hakkındaki” kararında yer alan beş ilkedden biri de bilgi kaynaklarına giriştir. İlke şu şekildedir; “isteği üzerine, ilgiliye, yönetmel işlemde, bu işlemin yapılmasında kullanılan bütün ögeler hakkında verilmesi olanaklı her bilgi uygun biçimde iletilir”. Çoğulcu ve demokratik toplumlarda kamu yönetiminin şeffaflığının ve kamu yararını ilgilendiren konularda bilginin kolayca erişilebilir olmasının önemi göz önüne alınarak, eşitlik ilkesi temelinde ve açıklık kurallarına uygun olarak resmi belgelere daha fazla erişim ve idarenin tek yanlı karar alma, kamu gücünün kullanma yetkisi karşısında zayıf durumda bulunan kişi için korunma yollarından birisi olan idari belgelere, yani bu belgelerdeki bilgilere ulaşma hakkı, hukuk devletinin temel ilkelerindedir (Sezginer, 1998:303).

II.2.1.4.3. Belgelerin Kopyalarını İsteyebilme Hakkı

Bilgi ve belgelere erişim hakkı bu belgelerin kopyalarını alabilme hakkını da içerir. Özellikle bilgi edinme hakkına konu olabilecek yasal düzenleme, sirküler, genelge, inceleme, araştırma, teftiş raporlarının, kişisel bilgilerin incelenmesinin çoğu kez uzun

zaman gerektirmesi ve sonradan bireyin düzeltme ya da itiraz hakkına konu olması durumunda hukuki yardım gerektirebilmesi gibi nedenler kopya alma hakkının tanımlanmasını zorunlu kılmaya başlamıştır (Cihaner, 2001:36). Belgelere erişim hakkını kullanan ilgililer, hakkın kapsamı dahilinde bulunan belgelerin tümünün kopyasını alabilecekleri gibi, belgelerden yazılı notlar da alabilirler. Bireyin hak ve menfaatini etkileyen işlemleri incelemek de hakkın kapsamı içerisinde. Ayrıca bu hak idari hizmete engel olmadan ve belgelere zarar vermeden kullanılabilir ve yönetim gerek inceleme gerekse kopya alınabilmesi için özel salon ve kopya makineleri gibi gerekli önlemleri almalıdır. Ancak, taslak niteliğindeki karar müsveddeleri ve çizimler bu hakkın konusunu oluşturmazlar (Kınalıtaş, 2004:50).

II.2.1.5. Bilgi Edinme Hakkı'nın Niteliği

Bilgi edinme kavramı, her şeyden önce hak ve özgürlükler zemini üzerinde oturan temel bir özgürlüğün ifadesidir. Nitekim “Özgürlük bir haktır; fakat bütün haklar özgürlük değildir. Hak biçimi sağlar; bununla özgürlük ifade edilir, dışa vurulur; onun varlığı anlaşılır.” sözleri her hakkın aynı zamanda özgürlük olmayacağını ifade etse de bir hak olan bilgi edinmenin aynı zamanda bir özgürlük olduğu konusunda kuşku bulunmamaktadır (Anlar, 2006:102).

Özgürlük, herhangi bir alanda kısıtlamaların ve engellemelerin yokluğu anlamına gelmektedir. Hak ise, bir eylemde bulunabilme ve yapabilme serbestliğini ya da kişinin başkalarına karşı ileri sürebileceği ve başkalarından isteyebileceği üstünlükler,

edimler ve eylemlerdir. Bu bağlamda özgürlük, kişinin kendi dünyasına özgü ve kişileri koruma altına almayı düzenleyen bir anayasal ve hukuksal olgu iken, hak, kişinin başkalarına karşı ileri sürebileceği ya da onlardan talep edebileceği eylemler olarak ortaya çıkmaktadır. Hak bu açıdan dışa dönük ve etkin bir nitelik taşımaktadır (Yaşamış, 2004:2).

Bilgi edinme hakkı, insan hak ve özgürlükleri kapsamında, üçüncü kuşak insan hakları olan dayanışma hakları arasında, bireylerin bilgilenme ihtiyaçlarının sonucu olarak doğmuş bir insan hakkıdır. Bayraktar'a göre, bilgi edinme hakkının düşünce özgürlüğü ve düşünceleri açıklama özgürlüğü ile yakın ilişkileri göz önüne alındığında, bunun bir komşu hak ya da üçüncü kuşak hak olmaktan çok doğrudan doğruya düşünce özgürlüğünün ön koşullarından birisi olarak kabul edilmelidir. Bu bağlamda bilgi edinme hakkının, düşünce ve düşünceleri açıklama özgürlüğünün asıl ve tamamlayıcı bir unsuru olarak geliştiği anlaşılmaktadır. Düşünce özgürlüğü olmadan ifade özgürlüğünden söz edilememektedir ve düşüncenin oluşabilmesi içinde bilgi edinme hakkının kesin güvence altına alınması gerekmektedir (Tamer, 2004:42). Düşünceleri açıklama özgürlüğü, bireylerin bilgilenme, gerçekleri öğrenme hakkının gerçekleşmesini sağlayan vazgeçilmez bir değer olarak kabul edilmektedir.

Bilgi edinme hakkı, demokratik ülkelerde temel hak ve özgürlüklerin kullanılması bağlamında vazgeçilmez bir temel hak olarak kabul edilmektedir. Bunun sebebi bilgi edinmenin, temel hak ve özgürlüklerin bir anlam ifade edebilmeleri için zorunlu bir koşul olmasıdır. Bilgi edinme hakkı, devlete karşı kullanılan bir hak olması,

yönetilenlerin yönetime katılma ve onu denetlemelerine imkân vermesi açısından aktif statü hakkı niteliğindedir.

II.2.1.6. Bilgi Edinme Hakkı'nın Önemi

Bilgi edinme hakkının, idarenin karar alma sürecinde yapacaklarının önceden kanunla belirlenmesi ve elinde bulundurduğu bilgi ve belgelere ulaşmayı mümkün kılması nedeniyle birçok yararı vardır. Her şeyden önce bilgi edinme hakkı ile hukuk devletinin temeli olan yasallık ilkesi gerçekleşmekte, böylece çıkarlar korunarak kamu yararına daha kolay ulaşılabilmektedir (Özay, 2002:4). Bilgi edinme hakkı, yönetimin elindeki bilgi ve belgenin yönetim tarafından kendi çıkarları doğrultusunda, istediği şekilde kullanılmasını ve yönetimin keyfilğini önlemek için vazgeçilmez bir unsurdur. Katılımcı demokrasinin en önemli şartlarından biri bireylerin bilgi edinmesi ve devletin kurum ve kuruluşlarında neler olup bittiğini bilmesidir. Ayrıca bilgi edinme hakkı, şeffaf yönetimin olmazsa olmazları arasındadır. Bilgi edinme ve belgelere erişim hakkı, devleti memura karşı, vatandaşı da devlete karşı korur. Bürokratik devlet anlayışı, yerini demokratik devlet anlayışına bırakacağından bu yönüyle bilgi edinme hakkı, bir dönüşüm projesidir (Hız ve Yılmaz, 2004:47).

Yönetimin elindeki bilgileri kendi çıkarları doğrultusunda ve kamuoyunu haksız bir şekilde etkilemek amacıyla kullanması ya da kendi açısından olumsuzluk doğurabilecek bilgileri saklaması, yani bilgiyi manipüle etmesi hukukun üstünlüğü düşüncesine aykırıdır. Ayrıca keyfiliğe de neden olmaktadır. Keyfilik ise demokrasi ile

değil despotizm ile ilişkilidir. Bilgi edinme hakkının olmadığı bir sistemde, yöneticiler bilgiyi seçerek kullanacağından, kendi itibarlarını arttırmaya çalışacaklardır. Siyasiler ise bu yöntemle, muhalefeti etkisiz hale getirme amacını taşımaktadırlar. Böyle bir durum ise, hesap sorma işlevini en aza indirmektedir (Eken, 1998:1213).

Her eylemin sağlıklı sonuçlar verebilmesinin ön koşulu, eylemi gerçekleştirecek olanların sağlıklı bir şekilde bilgilendirilmeleridir. Böyle bir bilgilendirilmeden gerçekleştirilecek eylemlerin ya da davranışların başarıya ulaşması ya da istenen sonuçlara götürmesi beklenemez (Çukurçayır, 2004:134). Bu açıdan bakıldığında sağlıklı bir demokratik siyasal düzen kurulabilmesi, halkın bilgiyi gerçeklere uygun olarak öğrenmesine bağlıdır. Demokratik siyasal iktidar, halkın gerçekleri öğrenmesinden, bilgilendirmesinden korkmayan iktidardır (Özek, 1999:33). Gerçek demokratik düzende, siyasal güç'ün bireyden saklayacağı bir şey olamayacağı kabul edildiği içindir ki, demokrasi ile saydam yönetim - gün ışığında yönetim nerdeyse eş anlamlı olarak kabul edilmektedir. Saydam yönetimi bireyin bilgi edinme hakkının işlerliği sağlar. Bilgi edinme süreci, bilgilendirilmiş bireyi yaratır. Bilgilendirilmiş birey de kendince sağlıklı tercihlerle, siyasal ve demokratik katılıma katkı sağlar. Bilgi edinme, bu açıdan 21. yüzyılın “doğrudan demokrasi” sistemini oluşturur. Bu nedenle bilgi edinmenin birey açısından bir hak değil bir görev olduğu ileri sürülmektedir (Özek, 1999:63).

III. BÖLÜM

TÜRKİYE'DE BİLGİ EDİNME HAKKI

III.1. Bilgi Edinme Hakkının Dayanağı

III.1.1. Anayasal Dayanağı

Bilgi edinme hakkı “açıkça” ve bağımsız bir hak olarak 1982 Anayasa’sında yer almamaktadır. Ancak bu durum bilgi edinme hakkının hiçbir dayanağı olmadığı anlamına gelmemektedir. Bilgi edinme hakkının doğrudan bir anayasal dayanağı bulunmamakla birlikte; 1982 Anayasa’sında yer alan hukuk devleti, düşünce özgürlüğü, dilekçe hakkı, hak arama hürriyeti ve basın özgürlüğü gibi anayasal ilkelerle bağlantısı vardır. Bu anayasal ilkelerle bilgi edinme hakkı arasında karşılıklı etkileşim bulunmaktadır (Kaya, 2005 :209).

Türkiye Cumhuriyeti bir hukuk devletidir. Hukuk devleti ilkesi, sadece iç hukukta bulunan Kanunlara uygunluk anlamına gelmemekte aynı zamanda çağdaş toplumlarda yer alan ve kabul edilen hukuk kurallarına uygunluk anlamına da gelmektedir. Anayasa Mahkemesi bir kararında bu hususu şu şekilde ifade etmiştir: “Devletimiz, Anayasa’nın 2. maddesinde ifade edildiği gibi, bir hukuk devletidir. Kanunlarımızın, Anayasa’nın açık hükümlerinden önce hukukun, bilinen ve uygar memleketlerde kabul edilen prensiplerine uygun olması şarttır” (AYM, 1964:237). Anayasa Mahkemesi’nin de ifade ettiği gibi, bilgi edinme hakkı çağdaş ve gelişmiş toplumlar tarafından vatandaşlarına verilen bir hak olduğuna göre ve Türkiye Cumhuriyeti de bir hukuk devleti olduğu için

öncelikle bilgi edinme hakkı Anayasamızda düzenlenen hukuk devleti ilkesinin bir gereğidir.

Anayasanın 26. maddenin son fıkrasında geçen, “düşünceyi açıklama ve yayma hürriyetinin kullanılmasında uygulanacak şekil, şart ve usuller kanunla düzenlenir.” hükmü bilgi edinme hakkı ile ilgili yasal düzenleme yapılmasının temeli olarak görülmektedir. Açık olan ve herkesin üzerinde birleştiği bir durum da, Anayasanın 26. maddesi bireysel bilgilenme hakkından daha çok toplumsal bilgilenme hakkı ile ilgilidir. Bununla birlikte dolaylı da olsa bilgi edinme hakkına Anayasada bir dayanak bulmak gerekirse bu, hepsinden daha çok düşünceyi açıklama ve yayma hürriyetini düzenleyen Anayasa'nın 26. maddesi olacaktır (Kaya, 2005 :211).

Dilekçe hakkı da bilgi edinme hakkının en somut anayasal dayanağıdır. Bu hak, bilgi edinme hakkını destekleyerek kamu yönetiminde şeffaflaşma ve demokratikleşmeye katkıda bulunmaktadır. Dilekçe hakkı, bilgi edinme hakkının öncüsü, destekçisi hatta bilgi edinme hakkının çıkış noktasıdır (Kaya, 2005:210).

Bireylerin kamu ile ilgili şikayetleri hakkında idari makamlara başvuruda bulunmaları ve kendileri ve faaliyet alanlarıyla ilgili konularda bilgi edinme hakkını kullanmaları, eşitlik, tarafsızlık ve açıklık ilkeleri temelinde demokratik ve şeffaf bir yönetimin gereğidir. Bu açıdan Anayasanın 74. maddesinde düzenlenen dilekçe hakkı, bilgi edinme hakkı ile doğrudan doğruya ilişkisi olan bir düzenlemedir. 74. maddenin bilgi edinme hakkına dolaylı bir dayanak oluşturulduğu kabul edilmektedir (Tepe, 2006).

III.1.2. Yasal Dayanağı

Ülkemizde 4982 sayılı Bilgi Edinme Hakkı Kanunu, Avrupa Birliği mevzuatı ile uyum süreci içerisinde TBMM tarafından 09.10.2003 tarihinde kabul edilmiş ve 24.10.2003 tarihinde Resmi Gazete'de yayınlanmıştır. Bilgi Edinme Hakkı Kanunu yayımı tarihinden itibaren altı ay sonra 24.04.2004 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Kanun'un 31. maddesinde, Kanun'un uygulanması ile ilgili esas ve usullerin belirlenmesine ilişkin yönetmeliğinde Kanun'un yayımını takip eden altı ay içinde hazırlanması öngörülmüştür. Bilgi Edinme Hakkı Kanunu'nun Uygulanmasına İlişkin Esas ve Usuller Hakkında Yönetmelik 27.04.2004 tarihinde Resmi Gazete'de yayınlanmıştır. Ayrıca bilgi edinme hakkının kullanılması ile ilgili olarak 24.01.2004 tarihinde 2004/12 sayılı Başbakanlık Genelgesi yayınlanmış ve Kanun'un uygulanması konusunda kamu kurum ve kuruluşlarınca yapılması gerekenler belirtilmiştir.

Bilgi edinme hakkının yasal dayanağı sadece 4982 sayılı Bilgi Edinme Hakkı Kanunu değildir. Dilekçe Kanunu, Elektronik İmza Kanunu, Kamu Mali Denetimi ve Kontrol Kanunu, Sayıştay Kanunu ve Devlet Denetleme Kurulu Kurulması Hakkında Kanun da bilgi edinme hakkını doğrudan veya dolaylı olarak düzenleyen yasal düzenlemelerdendir.

Bireysel bilgi edinme hakkını düzenleyen BEHK, kişilere yeni bir hak tanınması bakımından önemli bir gelişmedir. Kanun'un kabul edilmesi ile birlikte "devletin hikmetinden sual olunmaz" anlayışı terk edilmiştir. Kanun, bilgi edinme hakkını kural

olarak herkese tanımakta, hem bilgilere hem de belgelere erişim imkânı getirmekte ve bu hakkın istisnalarını düzenlemekte, diğer kanunların bu kanuna aykırı hükümlerinin uygulanmayacağını hükme bağlamakta, idarelere açıklığı sağlamaya yönelik birtakım yükümlülükler getirmekte, bilgi ve belgelere kısmi erişim imkânı sağlamakta, hakkın kullanılmasını gözetmekle yükümlü bağımsız bir kurul oluşturarak kötüye kullanımlar için ceza hükümleri öngörmektedir.

III.2. Bilgi Edinme Hakkı Kanununun Amacı ve Kapsamı

III.2.1. Kanunun Amacı

Bilgi Edinme Hakkı Kanunu'nun amacı, kanunun 1. maddesinde; “Bu Kanun’un amacı; demokratik ve şeffaf yönetimin gereği olan eşitlik, tarafsızlık ve açıklık ilkelerine uygun olarak kişilerin bilgi edinme hakkını kullanmalarına ilişkin esas ve usulleri düzenlemektir”. denilmek sureti ile açıklanmaktadır. 4982 Sayılı BEHK'nın amacı, kamu yönetimini gizlilik anlayışından kurtararak, demokratik ve açık-şeffaf yönetim anlayışının hâkim olduğu, temel hak ve özgürlüklerin kullanılmasını kolaylaştıran, bireyin yönetsel mekanizmaların karar ama sürecine katılımını ve alınan kararların denetlenmesinde aktif olarak yer almasını ve bireyin devlete duyduğu güveni arttırmasını sağlamaktır.

III.2.2. Kanunun Kapsamı

III.2.2.1. Kanun Kapsamında Olan Kurum ve Kuruluşlar

Bilgi Edinme Hakkının bilgi vermekle yükümlü olan kurum ve kuruluşlar, Kanun'un kapsamını belirleyen 2. maddesinde düzenlenmiştir. 2. maddenin ilk fıkrası şu

şekildedir, “Bu kanun; kamu kurum ve kuruluşları ile kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarının faaliyetlerinde uygulanır” (TBMM, 2003). Yine, Bilgi Edinme Hakkı Kanunu’nun Uygulanmasına İlişkin Esas ve Usuller Hakkında Yönetmelik’in Kapsam başlığını taşıyan 2. maddesi, kanun kapsamındaki kurum ve kuruluşları daha belirgin hale getirmiştir. Bu çerçevede, merkezi idare kapsamındaki kamu idareleri ve bunların bağlı, ilgili veya ilişkili kurum ve kuruluşları, köyler hariç olmak üzere mahalli idareler ve bunların bağlı, ilgili veya ilişkili kuruluşları, (Belediyeler ve bunların kurduğu şirketler gibi), Sosyal güvenlik kurumları (SSK, Bağ-Kur, Emekli Sandığı gibi), Üniversiteler, Kamu İktisadi Teşebbüsleri, Döner sermayeli kuruluşlar, İMKB ve T.C. Merkez Bankası dâhil; kamu tüzel kişiliğini haiz olarak kurul, üst kurul, kurum, enstitü, teşebbüs, teşekkül, fon ve sair adlarla kurulmuş olan tüm kamu kurum ve kuruluşları, kanun kapsamındadır (Hız ve Yılmaz, 2004:63).

Bu düzenlemelerden hareketle, yasama ve yargı organlarının, özel kesimde yer alan kurum ve kuruluşların, kamu hizmeti veren imtiyazı yerine getiren özel hukuk kişilerinin ve köylerin kanun kapsamı dışında bulunduğu söylenebilir. Ayrıca Bilgi Edinme Değerlendirme Kurulu (BEDK), çeşitli tarihlerde aldığı kararlarda, yargı organı olan Danıştay Başkanlığının ve özel hukuk tüzel kişisi olan Alaşehir Üzüm Tarım Satış Kooperatifi’nin kanun kapsamı dışında kaldığına karar vermiştir. Yine BEDK aldığı kararlarla, Cumhurbaşkanlığı, ÖSYM, Bakanlıklar, Devlet Tiyatroları Genel Müdürlüğü, Lise Müdürlükleri, Başkent Elektrik Dağıtım A.Ş., TRT Kurumu Genel Müdürlüğü,

TMSF, BDDK, Ankara Ticaret Odası gibi kurum ve kuruluşların kanun kapsamında olduğunu söylemiştir (Kaya, 2005:222).

III.2.2.2. Kanun Kapsamında Olan Bilgi ve Belgeler

Bilgi Edinme Hakkı Kanunu'nun 3. maddesinin c bendinde bilgi; kurum ve kuruluşların sahip oldukları kayıtlarda yer alan, kanun kapsamındaki her türlü veri olarak tanımlanmıştır. Kanun'un 3. maddesinin d bendinde ise belge; kurum ve kuruluşların sahip oldukları kanun kapsamındaki yazılı, basılı, çoğaltılmış dosya, evrak, kitap, dergi, broşür, etüt, mektup, program, talimat, kroki, plan, film, fotoğraf, teyp ve video kaseti, harita, elektronik ortamda kaydedilen her türlü bilgi, haber ve veri taşıyıcıları olarak, oldukça ayrıntılı bir biçimde tanımlanmıştır (TBMM, 2003).

Burada her ne kadar sayma yoluna gidilmiş ise de, bu tanımın dışında hiçbir şeyin kalmadığını kabul etmek gerekir. Kamu kurum ve kuruluşlarının faaliyetlerinin sonucunda ortaya çıkan her şeyi bilgi ve belge olarak kabul etmek zorundayız. Bu nedenle kurum ve kuruluşlar, faaliyetleri sonucunda elde ettikleri verilerin ve bunların bulundurulduğu ortamların, taşıyıcıların bilgi ve belge tanımının kapsamı dışında kaldığını iddia ederek bunlara erişimi engelleyemez (Hız ve Yılmaz, 2004:65).

Bilgi edinme başvurusuna konu edilen bilgi ve belgenin, başvuru alan kurum ve kuruluşların ellerinde bulunan veya görevleri gereği bulunması gereken bilgi veya belge olması gerekmektedir. Aksi takdirde, ayrı veya özel bir çalışma, araştırma, inceleme ya da analiz neticesinde oluşturulabilecek türden bir bilgi veya belgenin istenmesi yahut henüz

tamamlanmamış bir işleme ilişkin bilgi veya belgenin talep edilmesi durumunda, başvuru reddedilebilecektir (Özkan, 2004:72).

III.2.2.3. Kanundan Yararlanabilecek Kişiler

Bilgi Edinme Hakkı Kanunu ile herkesin bilgi edinme hakkına sahip olduğu, bu haktan, Türkiye’de ikamet eden yabancıların ve Türkiye’de faaliyette bulunan yabancı tüzel kişilerin de yararlanabileceği, ancak istenen bilgilerin yabancıların kendileri ile ve tüzel kişilerin faaliyet alanları ile ilgili olmak ve karşılıklılık ilkesi çerçevesinde olması gerektiği kabul edilmiştir. Ancak, bu konuda Türkiye’nin taraf olduğu uluslararası sözleşmelerden doğan hak ve yükümlülükler saklı tutulacaktır (Tortop, 2004:39).

III.3. Bilgi Edinme Hakkı Kanununun Kullanımı

III.3.1. Başvuru Şekli

Bilgi edinme başvurularında; başvuru sahibinin adı, soyadı, imzası, oturma yeri veya iş adresi, başvuru sahibinin tüzel kişi olması durumunda tüzel kişinin unvanı ve adresi ile yetkili kişinin yetki belgesi bulunmalıdır. Başvurunun yapılacağı makam, istenilen bilgi veya belgenin bulunduğu kurum veya kuruluştur. Başvuru dilekçesinde istenilen bilgi veya belgelerin açık ve ayrıntılı olarak belirtilmesi ve başvuru dilekçesinin anlaşılır olması gereklidir. Başvurunun yazılı olması esas olmakla birlikte bu yazılı başvuru, başvuru sahibinin kimliğinin ve imzasının veya yazının kimden çıktığının tespitine yarayacak başka bilgilerin yasal olarak belirlenebilmesi kaydıyla posta, elektronik posta, mektup, faks, teleks gibi iletişim araçlarıyla yapılabilmektedir (Yılmazoğlu, 2009:47).

Elektronik ortamda bilgi edinme taleplerinin yapılabilmesi için, öncelikle gerçekleştirilmesi gereken idare tarafından belirli formatta hazırlanan dilekçe ile başvuruda bulunulması gerekmektedir. Bu dilekçede Kanun'un 6. maddesindeki bilgileri içerecek alanlar tanımlanmalı ve dosya biçiminde ilgili kurumun internet sayfasında yayınlanmalıdır. Elektronik ortamda bilgi edinme başvurusunu yapmayı kolaylaştıran düzenleme 23.01.2004 tarih ve 25355 sayılı Resmi Gazete'de yayınlanan Elektronik İmza Kanunu'dur. Elektronik imzanın bilgi edinme başvurularında kullanılmaya başlanması, başvuru sürecini kısaltma açısından kolaylıklar sağlayacaktır (Yılmazoğlu, 2009:47).

III.3.2. İstenecek Bilgi veya Belgenin Niteliği

Başvuru konusu, başvuru hakkının sadece bilgilerle sınırlı kalmamış olması belgelerin de buna dâhil edilmesi, hem resmi hem de resmi olmayan bilgi ve belgelere erişim imkânı getirilmesi, başvuru yapılabilecek bilgi ve belgeler için herhangi bir zaman sınırlaması getirmemesi nedeniyle geniş tutulmuştur. Dolayısıyla başvuru konusu, tarihine bakılmaksızın idarenin elinde bulunan bütün bilgi ve belgelerdir (Kaya, 2005:235).

BEHK'nın 7. maddesinde bilgi edinme hakkına konu olacak bilgi ve belgenin niteliği belirtilmektedir. Buna göre, bilgi edinme başvurusu, başvuru alan kurum veya kuruluşun elinde bulunan veya görevi gereği bulunması gereken bilgi veya belgelere ilişkin olmalı, ayrı veya özel bir çalışma, araştırma, inceleme veya analiz neticesinde oluşturulabilecek türden bir bilgi ya da belgeler ile tamamlanmamış bir işleme ilişkin olmamalıdır.

III.3.3. Başvuruların Cevaplandırılması

Kanunun 12. maddesinde “Başvuruların Cevaplandırılması” başlığı altında “Kurum ve kuruluşlar, bilgi edinme başvurularıyla ilgili cevaplarını yazılı olarak veya elektronik ortamda başvuru sahibine bildirirler. Başvurunun reddedilmesi halinde bu kararın gerekçesi ve buna karşı başvuru yolları belirtilir” denilerek başvuruların cevaplandırılması özel bir maddeye konu olmuştur. Bu konuda BEDK, sadece kanun ya da yönetmeliğin ilgili maddesinin adının yazılmasının yeterli bir gerekçe oluşturmadığını, ilgili kanun ve yönetmeliğin hangi fıkrasının esas alındığının ve kararın gerekçesinin ve buna karşı gidilebilecek başvuru yolları ve sürelerinin de belirtilmesi gerektiğine karar vermiştir (BEDK, 2004).

İdare, istenilen bilgi ve belgeleri on beş iş günü içerisinde vermekle yükümlüdür. Ancak başvuru konusu bilgi veya belgenin başvurunun yapıldığı kurum veya kuruluş içindeki başka bir birimden sağlanması, başka bir kurum veya kuruluşun görüşüne ihtiyaç duyulması, başvurunun birden fazla kurum veya kuruluşu ilgilendiriyor olması hallerinde bilgi ve belgelere erişim sağlama süresi otuz işgünüdür. Söz konusu sürelerin uzaması halinde sürenin uzatıldığı ve bunun gerekçesi başvuru sahibine yazılı olarak ve on beş günlük sürenin bitmesinden önce bildirilmesi gerekmektedir. Belirtilen süreler içerisinde başvurunun kamu görevlilerinin ihmali veya kusuru neticesinde cevaplandırılmaması, başvuru idarenin cevaplandırma yükümlülüğünü ortadan kaldırmamaktadır (Akşener, 2004:30). İdarenin bütün başvurulara olumlu veya olumsuz

cevap verme zorunluluğu bulunmaktadır (BEDK, 2004/56). Nitekim BEDK, bilgi edinme başvurularının reddi halinde dahi idarenin başvuru sahibine süresi içinde cevap verme zorunluluğunun bulunduğuna karar vermiştir. On beş veya otuz günlük süreler başvurunun idareye ulaştığı tarihten itibaren işlemeye başlamaktadır.

III.3.4. Başvuru Ücreti

Yönetmeliğin 22. maddesinde başvuru ücreti ile ilgili olarak şu düzenleme getirilmiştir. “Kurum ve kuruluşlar, erişimine olanak sağladıkları bilgi veya belgeler için başvuru sahibinden, bilgi veya belgelere erişimin gerektirdiği inceleme, araştırma, kopyalama, postalama ve diğer maliyet unsurları ile orantılı ölçüde ücret tahsil edebilir. Kurum ve kuruluşlar bu amaçla her yıl bütçe kanununda belirlenecek ilkelere göre bilgiye erişim ücret tarifesi belirler. Kurum ve kuruluşlar elektronik posta yoluyla erişimine olanak sağladıkları bilgi ve belgeler için de, erişimin gerektirdiği inceleme, araştırma ve diğer maliyet unsurlarıyla orantılı ölçüde ücret tahsil edebilir” (RG, 2004). Maddeye göre ücret alıp almamak kurum veya kuruluşun insiyatifine bırakılmaktadır. Eğer ücret alacaksa bunun bir ölçüsü bulunmaktadır. Ücretin ölçüsü, bilgi veya belgeye erişimin kurum veya kuruluşa maliyetidir. Maliyeti aşan ve kar amacı güden bir şekilde ücret alınmaz. Zaten bu da bilgi edinme hakkının gereğine aykırıdır (Eken, 2005:161).

Kurum ve kuruluşlarca uygulanacak bilgiye erişim ücret tarifesi Maliye Bakanlığınca belirlenir. Ancak erişimine olanak sağlanan bilgi veya belgelerin ilk on sayfalarının kopyaları için, postalama maliyeti dâhil her hangi bir ücret alınmaz. Ayrıca

kurum ve kuruluşlar erişimini sağlayacakları bilgi veya belgelerin, erişim maliyet tutarı ve ödemenin nereye yapılacağı hakkında başvuru sahibini, başvuru tarihinden itibaren on beş gün içinde bilgilendirir. Ancak, istenen bilgi veya belgenin, başvuru kurum veya kuruluş içindeki başka bir birimden sağlanması; başvuru ile ilgili olarak bir başka kurum ve kuruluşun görüşü alınmasının gerekmesi veya başvuru içeriğinin birden fazla kurum ve kuruluşu ilgilendirmesi durumunda, kurum ve kuruluş maliyet tutarını ve nereye yatıracağını otuz gün içinde başvuru sahibine bildirir (Akşener ve Çakmakçı, 2004:101).

III.4. İdarenin Yükümlülükleri

İdarenin en başta gelen yükümlülüğü bilgi edinme hakkının kullanılmasına saygı göstermektir. İdarenin elinde bulunan tüm bilgi ve belgeleri bilgi edinme hakkının kullanılmasını kolaylaştıracak şekilde tasnif etmek, düzenli olarak kamuoyunu bilgilendirmek, bazı bilgi ve belgeleri aleni hale getirmek, bilgi edinme birimleri oluşturmak, yıllık rapor vermek, personeline gerekli eğitimi sağlamak ve bu amaçla eğitim programları düzenlemek, bilgi edinmeyi engellemek, yanlış bilgiye engel olma yükümlülükleri bulunmaktadır (Kaya, 2005:226-232). Ayrıca idare, kanunun uygulanması çerçevesinde kendilerine yapılacak bilgi edinme ve belgelere erişim taleplerini içeren başvuruları etkin, süratli ve doğru sonuçlandırmak üzere gerekli idari ve teknik tedbirleri almakla yükümlüdür.

İdareler bir önceki yıla ait bilgi edinme başvuruları ile ilgili rapor hazırlamakla yükümlüdürler. İdareler hazırlayacakları yıllık raporları her yılın Şubat ayı sonuna kadar

BEDK'na gönderirler. Kurul da hazırlayacağı genel çalışma raporunu, idarelerin raporları ile birlikte her yılın Nisan ayının sonuna kadar TBMM'ye gönderir. Bu raporlar takip eden iki ay içinde TBMM tarafından kamuoyuna açıklanır (BEHK, 2003).

III.5. Bilgi Edinme Hakkının Sınırları

Yönetimde genel ilke açıklık olmakla birlikte açıklık kuralının da bazı durumlarda sınırlandırılması bu genel ilkenin istisnası olmaktadır. Bundan dolayı, yönetimde açıklığın sağlanmasının temel araçlarından biri olan bilgi edinme hakkı, idarenin elindeki her türlü bilgi veya belgeye mutlak anlamda ulaşma anlamına gelmemektedir. Demokrasilerde her hakkın bir sınırlaması olduğu gibi; bilgi edinme hakkının da istisnai durumlarda sınırlandırılması demokrasinin gereğidir.

İdarenin elindeki bilgi ve belgelerin çeşitli nedenlerle açıklanmasının istenmediği durumlar söz konusu olabilir. Bu gibi hallerde idari bilgileri elde etmedeki bireysel çıkarla idarenin bilgi ve belgeleri saklamasındaki kamusal çıkar arasında hassas bir dengenin bulunması gerekmektedir. Başka bir deyişle, kamusal yararın gerektirdiği durumlarda, özüne dokunmamak ve bilginin elde edilmesindeki bireysel yararlarla idarenin bilgi ve belgeyi açıklamasındaki denge gözetilmek kaydıyla bilgi edinme hakkına bazı sınırlamalar getirilmesi mümkündür. Yönetimde açıklık ilkesi adına idarenin elindeki her bilginin açıklanması, saydamlığın mutlak anlamda uygulaması, bazı durumlarda devletin güvenliği, dış politikası veya güvenlik hizmetleri yönünden sakıncalı olabilir. Bu sebeple

doğası gereği gizli kalması gereken bilgi ve belgelerin bilgi edinme hakkının kapsamı dışında kalması gerekmektedir (Yıldırım, 1998:234).

4982 sayılı Bilgi Edinme Hakkı Kanunu'nun dördüncü bölümünde bilgi edinme hakkının sınırları gösterilmiştir. Aslında ayrıntılı bir düzenleme gibi görünse de, yorumlanması ve uygulanması çok zor bir durum ortaya çıkarmıştır. Çünkü bu istisnaların bazılarının kanunlarda tanımı yapılmamıştır. Soyut olarak algılanabilecek birçok kavram istisnalar içinde sayılmıştır. Bu istisnalar kanundaki sırasıyla incelenecektir.

III.5.1. Yargı Denetimi Dışında Kalan İşlemler

BEHK'nın 15. maddesine göre, yargı denetimi dışında kalan idari işlemlerden kişinin çalışma hayatını ve mesleki onurunu etkileyecek nitelikte olanlar, bilgi edinme hakkı kapsamındadır. Ancak bu şekilde sağlanan bilgi edinme hakkı, işlemin yargı denetimine açılması sonucunu doğurmaz. Burada dikkat edilmesi gereken nokta, yargı denetimi dışında bırakılan Cumhurbaşkanı'nın tek başına yapacağı işlemler, HSYK ve YAŞ kararları için bilgi edinme başvurusu yapıldığında, bu başvurular bilgi edinme hakkının kapsamı dışında kaldığı gerekçesiyle reddedilmesi durumudur. Ancak belirtilen kararlardan kişinin çalışma hayatını ve mesleki onurunu etkileyecek nitelikte olanlar bilgi edinme hakkı kapsamına dâhildir. Kişinin çalışma hayatını ve mesleki onurunu etkileyecek nitelikte başvuru olması nedeniyle başvuruya cevap verilmiş ise elde edilen bilgi ve belgeye dayanılarak dava açılamaz (Hız ve Yılmaz, 2004:102-104). Örneğin, Yüksek Askeri Şura'nın görevle ilişkin kesilmesi sonucunu doğuran bir idari işlemi göz önüne

alırsak, bu işlemde etkilenen kişi işlemle ilgili idareden bilgi isteyebilecektir, ama edindiği bu bilgileri yargı yolunda kullanamayacaktır.

III.5.2. Devlet Sırrına İlişkin Bilgi ve Belgeler

Türk Ceza Kanunu'nun 327. maddesinin gerekçesinde sır tanımına yer verilmiştir. Buna göre sır, yetkili bulunmayan kişilerin hakkında bilgi sahibi olmaları hâlinde “Devletin güvenliğinin, millî varlığının, bütünlüğünün, anayasal düzeninin veya iç veya dış siyasal yararlarının tehlikeye düşebileceği bilgiler”dir. Ancak suç olgusuna ilişkin bilgi ve belgeler, bir hukuk toplumunda hiçbir surette devlet sırrı olarak koruma altına alınamaz.

Şeffaflığın ve açıklığın esas alındığı bir toplumda, bilgi edinme hakkı kapsamında her türlü bilgi ve belgenin bireylerin erişimine açık olması kabul edilse de, devletlerin de kamuya açıklamaktan çekindikleri bazı bilgi ve belgeler bulunmaktadır. Devletler genellikle ya kurumların karar alma sistemlerini olumsuz etkileyeceği veya öğrenilmesi durumunda devletin güvenliğine içeriden ya da dışarıdan bir takım tehdit oluşturabilecek türden bilgilerin gizli kalması gerektiğini kabul ederler (Coliver, 1999:11). Türkiye'den daha demokrat olduğu söylenen ve demokrasinin beşiği kabul edilen İngiltere'de de bilgi edinme hakkının kullanılması konusunda milli güvenlik ve milli çıkarları koruma amaçlı sınırlamalar bulunmakta hatta kabine çalışmalarına ilişkin notların kamuoyuna açık olmasının kamu yararına zarar verdiği gerekçesiyle sonlandırılması veya sınırlandırılması gerektiği bile savunulmaktadır (White, 1999).

Devlet sırrı ile ilgili düzenleme, kanunun 16. maddesinde düzenlenmiştir. Buna göre, “Açıklanması halinde Devletin emniyetine, dış ilişkilerine, milli savunmasına ve milli güvenliğine açıkça zarar verecek ve niteliği itibariyle Devlet sırrı olan gizlilik dereceli bilgi ve belgeler, bilgi edinme hakkı kapsamı dışındadır” (TBMM, 2003).

Devlet sırrı kavramının açık ve anlaşılır bir şekilde yapılmaması halinde, idarecilerin değerlendirmelerine göre bazı bilgi ve belgeler devlet sırrı olarak görülecek iken, diğer bir yöneticiye göre söz konusu bilgi ve belgeler bu kategoride değerlendirilmeyecek veya idare açıklamak istemediği bilgileri devlet sırrı kapsamında olduğunu savunabilecektir. Bu sebeple devlet sırrı kavramının kapsamlı bir biçimde tanımlanmasının yapılması oluşacak sorunları azaltacaktır (Uzun, 2005:229).

III.5.3. Ülkenin Ekonomik Çıkarlarına İlişkin Bilgi veya Belgeler

Bilgi edinme hakkının istisnalarından bir diğeri, Kanunun 17. maddesinde, ülkenin ekonomik çıkarlarına ilişkin bilgi ve belgeler başlığı altında “Açıklanması ya da zamanından önce açıklanması halinde, ülkenin ekonomik çıkarlarına zarar verecek veya haksız rekabet ve kazanca sebep olacak bilgi veya belgeler, bu Kanun kapsamı dışındadır.” şeklindedir (TBMM, 2003).

Bilgi ve belgelerin sınırlama kapsamında olması için açıklanması ya da zamanından önce açıklanması halinde, ülkenin ekonomik çıkarlarına zarar vermesi veya haksız rekabet ve kazanca sebep olması gerekmektedir. Örneğin, paranın devalüe edilmesi konusundaki bir hükümet planının önceden herkes tarafından bilinmesi, hem paradan

kaçışı hızlandırıp kargaşa doğurur hem de spekülörlere haksız kazanç sağlar ve bu politikadan beklenen amaca ulaşamaz (Kaya, 2005:260).

III.5.4. İstihbarata İlişkin Bilgi veya Belgeler

Sivil ve askeri istihbarat birimlerinin görevleri ve faaliyetleri ile ilgili bilgi veya belgeler de BEHK'nın kapsamı dışındadır. Burada hem sivil hem de askeri istihbarata ilişkin bilgi veya belgeler, bilgi edinme hakkının istisnasını teşkil etmektedir. Ancak bu bilgi veya belgeler, kişilerin çalışma hayatını ve meslek onurunu etkileyecek nitelikte ise bu belgeler istihbarata ilişkin olsa bile bilgi edinme hakkı kapsamı içindedir (Hız ve Yılmaz, 2004:16).

III.5.5. İdari Soruşturmaya İlişkin Bilgi veya Belgeler

İdari soruşturmaya ilişkin bilgi veya belgelerden, açıklanması ya da zamanından önce açıklanması halinde zarar doğurma ihtimali bulunanlardan BEHK'nın 19. maddesinde tahdidi olarak sayılan haller istisna kapsamındadır. Ancak burada önemli olan sadece idari soruşturmanın devam ettiği zaman sürecinde ve maddede sayılan gerekçeler ile bilgi edinme hakkı kapsamına istisna getirildiği hususudur. İdari soruşturma tamamlandıktan sonra bu maddeye dayanılarak bilgi veya belgeye erişim engellenememektedir (Hız ve Yılmaz, 2004:108).

III.5.6. Adli Soruşturma ve Kovuşturmaya İlişkin Bilgi veya Belgeler

Kanunun 20. maddesi Adli Soruşturma ve Kovuşturmaya ilişkin bilgi ve belgelere ulaşılmasını yasaklamıştır. İlgili kanun maddesine göre açıklanması veya zamanından önce açıklanması halinde; suç işlenmesine yol açacak, suçların önlenmesi ve

soruşturulması ya da suçluların kanuni yollarla yakalanıp kovuşturulmasını tehlikeye düşürecek, yargılama görevinin gereğince yerine getirilmesini engelleyecek, hakkında dava açılmış bir kişinin adil yargılanma hakkını ihlal edecek, nitelikteki bilgi veya belgeler Kanun kapsamı dışındadır. Bilgi Edinme Hakkı Kanunu'nun istisnaları arasında sayılan ve adli nitelikte soruşturma ve kovuşturmaya esas olan bu belgeler dışındaki bilgi ve belgeler adli makamlardan istenebilecektir. BEDK, vermiş olduğu bir kararında haciz varakalarını adli soruşturma ve kovuşturmaya ilişkin belge olarak nitelendirmiştir (BEDK, 2004/46).

III.5.7. Özel Hayatın Gizliliği

Özel hayatın gizliliği ve korunması ile ilgili olarak bütün demokratik ülkeler, bu konuyu anayasalarında temel haklar içinde düzenlemekte, dolayısıyla özel hayatın korunması konusunda bir tartışma bulunmamaktadır. Bu kavram, genellikle kişinin üstünün, özel kâğıt ve eşyalarının aranmaması ve bunlara el konulamaması, konutuna girilememesi ve özel haberleşmelerinin gizliliğine dokunulamaması unsurlarını kapsamaktadır. Özel yaşam, bilgi edinme hakkı söz konusu olduğunda da korunmaktadır. Bilgi edinme hakkına sahip olan birey, aynı zamanda Anayasa'nın 20. maddesinde de güvence altına alınan ve dokunulmaz bulunan özel yaşamın korunması hakkına da sahiptir. Çağdaş demokrasilerde bilgi edinme hakkı, demokratik sistemin sağlıklı işlerliğinin bir kuralı olarak kabul edilirken kişilik hakları, kişinin özel hayatı, kişiliğin geliştirilmesi de amaçlanmaktadır. Demokratik anayasaların tümünde olduğu gibi Evrensel İnsan Hakları Bildirgesi ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi kişilik haklarını ve özel hayatın gizliliğini

demokrasinin vazgeçilmez ögesi olarak kabul etmişlerdir. AİHS'nin 8. maddesi, bireyin özel yaşamının ve aile yaşamının gizliliğini kamusal müdahaleler karşısında garanti altına almaktadır. Söz konusu madde, özel yaşama ve aile yaşamına kapsamlı bir koruma getirmeyip sadece özel yaşamın ve aile yaşamının gizliliğine riayet hakkını garanti etmektedir (Şimşek, 2001:94).

Ancak, özel hayatı düzenleyen 21. maddenin ikinci fıkrasında “Kamu yararının gerektirdiği hallerde, kişisel bilgi veya belgeler, kurum ve kuruluşlar tarafından, ilgili kişiye en az yedi gün önceden haber verilerek, yazılı rızası alınmak koşuluyla açıklanabilir” kaydı yapılmıştır.

III.5.8. Haberleşmenin Gizliliği

Haberleşmenin gizliliği ilkesi de, kişinin özel hayat kesitinin gizliliğini koruyan bir diğer özgürlük tipidir. Bu kapsamda haberleşme özgürlüğü, insanın özel yaşantısının sağladığı ve yaşamının da bir görüntüsü olduğu için, genel olarak, insan haklarını düzenleyen bütün belgelerde öncelikle korunan bir hürriyeti ifade etmektedir.

III.5.9. Ticari Sır

Ticari sır, üçüncü şahıslardan gizli tutulan, diğer kuruluşlar tarafından ulaşılamayan, ticari değeri olan ve maliki durumunda bulunan tacir tarafından, sırrın gizliliğini korumak amacıyla gerekli her türlü tedbirin alınmasını gerektiren bir bilgiyi ifade etmektedir. Ticari sır niteliği taşıyan unsur, bir metot, bir formül, bir teknik, bir

birikim, bir mekanizmaya bağlanan ve kullanılan, çeşitli şekillerde bulundurulmuş bir bilgi olabilmektedir.

Bilgi Edinme Hakkı Kanunu'nda da 23. maddede “Kanunlarda ticari sır olarak nitelenen bilgi veya belgeler ile kurum ve kuruluşlar tarafından gerçek ve tüzel kişilerden gizli kalması kaydıyla sağlanan ticari ve mali bilgiler, bu kanun kapsamı dışındadır” denilerek ticari sırların bilgi edinme hakkının istisnası olduğu belirtilmiştir (RG, 2004).

III.5.10. Fikir ve Sanat Eserleri

BEHK, fikir ve sanat eserlerinin tamamını Kanunun kapsamı dışında tutmaktadır. Bu hüküm fikir ve sanat eserlerinin niteliğinden kaynaklanmaktadır. Fikir ve sanat eserleri ile ilgili olarak yapılan bilgi edinme başvuruları hakkında ilgili Kanun hükümleri uygulanmaktadır (Hız ve Yılmaz, 2004:112). Bilgi Edinme Hakkı Kanunu, açık bir ifadeyle, hiçbir şart koymadan fikir ve sanat eserlerini hakkın kullanımı konusunun dışında tutmuştur. Fikir ve sanat eserlerine ilişkin olarak bilgi edinme hakkı tam olarak hakkın sınırları dışında kabul ederek, fikir ve sanat eserleri konusunda düzenleme yapan kanunlara atıf yapmıştır.

III.5.11. Kurum İçi Düzenlemeler

Kurum içi düzenlemelerin bilgi edinme hakkı kapsamı dışında tutulmasının temel amacı, idarenin ciddiyet ve sessizlik içerisinde çalışmasını sağlamak, plan ve projelerini değiştirerek yenilerini düşünmesine imkân tanımaktır. Bununla birlikte bu sınırlama ile kamuya hesap verme yükümlülüğünün sürekli gündeme getirilmesi

önlenmektedir. Çünkü bazı hallerde her şeyin açıkta yapılması sakıncalara neden olabilmektedir (Eken, 1993:73).

Bu istisna hükmü ile idarenin kamuoyunu ilgilendirmeyen ve sadece kendi personeli ile kurum içi uygulamalarına ilişkin düzenlemeler hakkındaki bilgi veya belgeler kapsam dışında tutulmaktadır. Ancak bilgi edinme başvurusuna konu olan bilgi veya belgenin kamuoyunu ilgilendiren bir nitelik taşıması halinde bilgi veya belgeye erişim mümkün olabilmektedir. Ayrıca kamuoyunu değil sadece kurum personelini ilgilendiren düzenlemelerden etkilenenlerin ise bilgi edinme hakları saklı tutulmaktadır.

III.5.12. Kurum İçi Görüş, Bilgi Notu ve Tavsiyeler

Kurum ve kuruluşların faaliyetlerini yürütmek üzere elde ettikleri görüş, bilgi notu, teklif ve tavsiye niteliğindeki bilgi ve belgeler, kurum ve kuruluşlar tarafından aksi kararlaştırılmadıkça bilgi edinme hakkı kapsamındadır. Yani kural olarak bu bilgi ve belgeler de bilgi edinme hakkı kapsamındadır. Ancak, kurumlar bunun aksini kararlaştırabilir.

III.5.13. Tavsiye ve Mütalaa Talepleri

Kanunun 27. maddesinde tavsiye ve mütalaa taleplerinin bu kanun kapsamı dışında olduğu belirtilmiştir. Kişilerin bilgi edinme hakkı, kurum ve kuruluşların ellerinde bulunan veya bulunması gereken bilgi ve belgelere ilişkin tanınan bir haktır. Henüz kurumların elinde bulunmayan ve dolayısı ile olmayan bir bilgi ve belge istenemez; kurumlar da vermekle yükümlü kılınamaz.

Çünkü idare, BEHK kapsamındaki bilgi ve belgeleri başvuru sahibine vermekle yükümlü olup, bir danışma mercii değildir. Doğal olarak kişilerin idareden tavsiye niteliğinde bilgi ve belge istemesi istisna kapsamında tutulmuştur. Tavsiye ve mütalaa taleplerinden ne anlaşılması gerektiği konusunda hem kanunun gerekçesinde hem de yönetmelikte bir açıklık bulunmamaktadır. Kısaca tavsiye ve mütalaa kurum ve kuruluşların mevcut bilgi ve belgelere ilişkin yorumları olarak tanımlayabiliriz (Zengin, 2007:116).

III.5.14. Gizliliği Kaldırılan Bilgi veya Belgeler

BEHK'nın 28. maddesine göre, gizliliği kaldırılmış olan bilgi veya belgeler, bu Kanunda belirtilen diğer istisnalar kapsamına girmiyor ise, bilgi edinme başvurularına açık hâle gelmektedir.

III.6. Bilgi Edinme Değerlendirme Kurulu

BEDK, bilgi edinme başvurusu ile ilgili yapılacak itirazlar üzerine 4982 sayılı Bilgi Edinme Hakkı Kanunu'nda öngörülen sebeplere dayanılarak verilen kararları incelemek, kurum ve kuruluşlar için bilgi edinme hakkının kullanılmasına ilişkin kararlar vermek üzere, Bakanlar Kurulu kararı ile atanan ve dokuz üyeden oluşan bir kuruldur (Zengin, 2007:34).

III.6.1. Kurulun Oluşumu ve Çalışma Düzeni

Bilgi Edinme Değerlendirme Kurulu, birer üyesi Yargıtay ve Danıştay genel kurullarının kendi kurumları içinden önerecekleri ikişer aday, birer üyesi ceza hukuku, idare hukuku ve anayasa hukuku alanlarında profesör veya doçent unvanına sahip kişiler,

bir üyesi Türkiye Barolar Birliği'nin baro başkanı seçilme yeterliliğine sahip kişiler içinden göstereceği iki aday, iki üyesi en az genel müdür düzeyinde görev yapmakta olanlar ve bir üyesi de Adalet Bakanı'nın önerisi üzerine Bakanlıkta idari görevlerde çalışan hâkimler arasından Bakanlar Kurulunca seçilecek dokuz üyeden oluşmaktadır.

Kurul, en az ayda bir defa veya ihtiyaç duyulduğu her zaman Başkanın çağrısı üzerine toplanır. Kurul üyelerinin görev süreleri dört yıldır. Görev süresi sona erenler yeniden seçilebilirler. Görev süresi dolmadan görevinden ayrılan üyenin yerine aynı usule göre seçilen üye, yerine seçildiği üyenin görev süresini tamamlar. Yeni seçilen Kurul göreve başlayıncaya kadar önceki Kurul görevine devam eder (BEHK, 12/4). Kurul ayrıca belirleyeceği konularda komisyonlar ve çalışma grupları kurabilir; ayrıca gerekli gördüğü takdirde, ilgili bakanlık ile diğer kurum ve kuruluşların ve sivil toplum örgütlerinin temsilcilerini bilgi almak için toplantılarına katılmaya davet edebilir.

III.6.2. Kurulun Görev Alanı

Bilgi Edinme Değerlendirme Kurulu'nun görev alanı, 4982 sayılı Kanun'un 14. maddesinin 22 Kasım 2005 tarih ve 26001 sayılı Resmi Gazete'de yayınlanan 5432 sayılı kanun değişikliği ile şu şekilde tanımlanmıştır. Değişik 14. maddenin ilk fıkrasına göre, "Bilgi edinme başvurusu ile ilgili yapılacak itirazlar üzerine, verilen kararları incelemek ve kurum ve kuruluşlar için bilgi edinme hakkının kullanılmasına ilişkin olarak kararlar vermek üzere; Bilgi Edinme Değerlendirme Kurulu oluşturulmuştur." denilmektedir (TBMM, 2003).

Ayrıca BEDK, başvuru sahiplerince kendilerine yapılan itiraz başvurularının yanında kamu kurum ve kuruluşlarınca yapılan görüş bildirme taleplerini de değerlendirmekte, kamu kurum ve kuruluşlarına Kanun'un uygulanması ile ilgili görüş ve tavsiyede bulunmaktadır. Bunların dışında BEDK bilgi edinme hakkının kullanılmasına ilişkin hususları düzenlemeye de yetkilidir (Kaya, 2005:285).

III.6.3. Kurulun Niteliği

Bilgi edinme hakkının etkin, sağlıklı kullanılabilmesi ve hedeflediği amaçlara ulaşabilmesi açısından bir denetim sistemine ihtiyaç bulunmaktadır. Bu denetim ve düzenleme yapma ihtiyacının giderilmesi amacıyla Türk hukukunda Bilgi Edinme Hakkı Kanunu m.14 gereğince "Bilgi Edinme Değerlendirme Kurulu" oluşturulmuştur. BEDK'nın kamu tüzel kişiliği bulunmamaktadır. Kendisine ait bir bütçesi de bulunmamaktadır. Kurulun sekreteryaya hizmetleri ise Başbakanlık tarafından yerine getirilir (BEHK, 14/9).

Bilgi Edinme Değerlendirme Kurulu'nun karar verirken veya görevini yerine getirirken herhangi bir hiyerarşik denetime tabi olmadığı gibi vesayete de tabi olmaması, bu kurulun bağımsız idari otoritelerin sahip olması gereken özelliklerden birisi olan bağımsızlık unsurunu taşıdığı sonucuna götürebilir.

III.6.3. Kurula İtiraz

Bilgi edinme istemi reddedilen başvuru sahibi, yargı yoluna başvurmadan önce kararın tebliğinden itibaren on beş gün içinde BEDK'ya yazılı olarak itiraz edebilmektedir.

Elektronik ortamda yapılacak başvurular geçersizdir. BEDK, bu konudaki kararını otuz iş günü içinde vermektedir. Kurum ve kuruluşlar, BEDK'nın istediği her türlü bilgi veya belgeyi on beş iş günü içinde vermekle yükümlüdürler. BEDK'ya itiraz, başvuru sahibinin idarî yargıya başvurma süresini durdurmaktadır (Tortop, 2004:40).

BEDK, yapılan itiraz başvurusunu öncelikle süre yönünden inceleyecektir. Kanunda belirtilen on beş günlük süre hak düşürücü bir süredir. Bu süre geçirilmişse BEDK işin esasına girmeden itiraz başvurusunu reddedecektir. Başvuru, süresi içinde yapılmış ise işin esasını incelemeye başlayacaktır. İtiraz başvurusunun reddi halinde başvuru sahibi, kabulü durumunda da ilgili kurum veya kuruluş idari yargıda dava açabilecektir.

IV. BÖLÜM

KARAMAN MİLLİ EĞİTİM MÜDÜRLÜĞÜNDE BİR ANKET ÇALIŞMASI

Bu bölümde Karaman il Milli Eğitim Müdürlüğünde çalışan personelin şeffaflık ve Bilgi Edinme Hakkı Kanunu konusundaki tutumlarını belirlemeye yönelik anket çalışması yapılmıştır.

IV.1. Araştırmanın Amacı

Bu araştırma ile Karaman İl Milli Eğitim Müdürlüğünde çalışan personelin, şeffaflık ve 4982 sayılı Bilgi Edinme Hakkı Kanunu hakkında düşünceleri, bakış açıları ve bilgilerinin tespiti amaçlanmıştır. Böylece bir kamu kurumunda şeffaflık ve bilgi edinme yasasının çalışanlarca ne kadar benimsendiği ve uygulamaya konulduğu tespit edilmeye çalışılmaktadır.

IV.2. Araştırmanın Kapsamı ve Sınırlılıkları

Bu araştırma esas olarak yukarıda adı geçen Müdürlüğü ve bu müdürlüğe bağlı bulunan bazı okullarda çalışan personeli kapsamaktadır. Mayıs 2010 itibari ile adı geçen il müdürlüğü ve bağlı kurumlarda 81 kişi üzerinde anket uygulaması yapılabilmektedir. Anketlerin tamamı değerlendirme kapsamına alınmıştır.

Bu araştırma, kullanılan örneklem ile sınırlandırılmıştır. Bundan dolayı elde edilen sonuçların ülke bütününe genellenmesi amaçlanmamıştır. Bu çalışmada yer alan deneklerin cevaplarının samimi ve doğru olduğu varsayımı ile sınırlıdır.

Son olarak, belli bir zaman aralığında yapıldığından (Mayıs 2010) ve ankete verilen cevapların zamanla değişebileceği düşünüldüğünden, araştırma yapıldığı zaman aralığı ile sınırlıdır.

IV.3. Araştırmanın Yöntemi

Araştırmada veri toplama amacıyla yirmi beş soruluk bir anket hazırlanmıştır. Ankette ilk dört soru anketi cevaplayanların demografik özellikleri ile ilgilidir. Kalan diğer sorular ise Likert Ölçek tipine uygun olarak hazırlanmış olup 1'den 5'e kadar kesinlikle katılıyorum, katılıyorum, kararsızım/fikrim yok, katılmıyorum, kesinlikle katılmıyorum şeklinde ölçeklendirilmiştir.

IV.4. Verilerin Analizi

Araştırma kapsamında gerçekleştirilen anket uygulaması sonucunda elde edilen veriler kodlanarak SPSS 16 paket programına yüklenmiş ve araştırma amaçları doğrultusunda istatistiksel analizlere tabi tutulmuştur. Söz konusu analizler, sonuçları ve bunlara ilişkin yorumlar aşağıda verilmiştir.

Öncelikle verilerin geçerliliklerini ortaya koyabilmek maksadıyla güvenilirlik analizi yapılmıştır. Ardından da deneklerin sosyo – demografik özelliklerini ve sorulara verdikleri cevap dağılımlarını görebilmek maksadıyla frekans dağılımları incelenmiştir.

IV.4.1. Güvenilirlik Analizi

Tablo 2: Güvenilirlik Analizi

Alpha Katsayısı	Cronbach's Alpha Güvenilirlik Katsayısı	Değişken Sayısı
,703	,760	25

Yaptığımız bu çalışmada, çalışmayı meydana getiren 25 değişkenimizin geçerliliğini gösteren alfa katsayısı Tablo 1’de görüldüğü gibi %70,3 gibi bir oranda gerçekleşmiştir. Bu da çalışmanın güvenilir olduğunu göstermektedir. Ancak yapılan çalışma kısıtlı bir alanda olduğundan her hangi bir genellemeye gidilmesi söz konusu değildir.

IV.4.2. Demografik Veriler

Bu bölümde araştırmaya katılan çalışanlara görev konumları, cinsiyetleri, eğitim durumları, kurumda kaç yıldır çalıştıkları sorulmuştur.

Tablo-3 Kurumdaki Görev Konumu

Görev Konumu	Frekans	Yüzde %
Yönetici	16	19,8
Memur	65	80,2
Toplam	81	100,0

Ankete katılan milli eğitim personelinin %19,8'i yönetici, %80,2'si memurlardan oluşmaktadır (Öğretmen ve memur).

Tablo-4 Cinsiyet Dağılımı

Cinsiyet	Frekans	Yüzde %
Erkek	55	67,9
Kadın	26	32,1
Toplam	81	100,0

Ankete katılanların %67,9'u erkek, %32,1'i kadındır. Anketimizde erkek katılımcıların ağırlıkta olduğu gözlenmektedir.

Tablo-5 Eğitim Durumu

Eğitim Durumu	Frekans	Yüzde %
İlköğretim	1	1,2
Lise	6	7,4
Önlisans	9	11,1
Lisans	61	75,3
Yüksek Lisans	4	4,9
Toplam	81	100,0

Ankete katılan personelin %1,2'si ilköğretim, %7,4'ü lise, %11,1'i önlisans, %75,3'ü lisans ve %4,9'u yüksek lisans mezunu olup ağırlıklı olarak lisans mezunları ankette yer almıştır.

Ve çalışma süresi bakımından ele alacak olursak, 10 yıl ve daha aşağı çalışan katılımcılar %34,6 iken 10 yıl ve üzeri çalışanlar %65,4 olarak gerçekleşmiştir. Katılımcılarımızın büyük bir kısmının hem genç hem de mesleklerinde tecrübe kazanmış kişiler olduğunu söyleyebiliriz.

Tablo-6 Çalışma Süresi

Çalışma Süresi	Frekans	Yüzde %
1 yıldan az	3	3,7
1-5 yıl	8	9,9
6-10 yıl	17	21,0
11-20 yıl	41	50,6
21 yıl üzeri	12	14,8
Toplam	81	100,0

IV.4.3. Personelin Şeffaflık Ve Bilgi Edinme Kanunu Hakkındaki Tutumları

Bu bölümde anketin uygulandığı kamu kurumlarındaki çalışan personelin yönetimde şeffaflık ve Bilgi Edinme Hakkı Kanunu ve bu kanunun uygulanmasına ilişkin tutumları frekans analizi ile belirlenmeye çalışılmıştır.

Tablo-7 Şeffaflığın, Yönetimde Demokrasi Kültürüne Katkısı.

Katılım Derecesi	Frekans	Yüzde %
Kesinlikle Katılıyorum	53	65,4
Katılıyorum	26	32,1
Kararsızım/Fikrim Yok	2	2,5
Katılmıyorum	-	-
Kesinlikle Katılmıyorum	-	-
Toplam	81	100,0

“Şeffaflık, yönetimde demokrasi kültürünün yerleşmesine ve gelişmesine önemli bir katkı sağlar” ifadesine personelin %97,5’i katılmakta, %2,5’i kararsız kalmıştır. Bu sonuçtan da personelin ezici bir çoğunluğunun şeffaflığın demokrasi anlayışının yerleşmesine önemli bir katkı sağladığı fikrini onayladığını görmekteyiz.

Tablo-8 Şeffaflığın, Yönetimin Kamuoyu İle Açık Bilgi Paylaşımı Gereksinimi.

Katılım Derecesi	Frekans	Yüzde %
Kesinlikle Katılıyorum	56	69,1
Katılıyorum	24	29,7
Kararsızım/Fikrim Yok	1	1,2
Katılmıyorum	-	-
Kesinlikle Katılmıyorum	-	-
Toplam	81	100,0

“Şeffaflık, yönetimin kamuoyu ile doğru ve açık bilgi paylaşımını gerektirir.”

ifadesine katılımcıların %98,8’si katılırken, %1,2’si kararsız kalmıştır. Katılımcıların neredeyse tamamı bu ifadeyi desteklemektedir.

Tablo-9 Şeffaflığın, Yönetimin Etkinliğini Arttırması.

Katılım Derecesi	Frekans	Yüzde %
Kesinlikle Katılıyorum	41	50,6
Katılıyorum	36	44,4
Kararsızım/Fikrim Yok	4	4,9
Katılmıyorum	-	-
Kesinlikle Katılmıyorum	-	-
Toplam	81	100,0

“Şeffaflık yönetimin etkinliğini arttırır.” ifadesine personelin %94,4’ü katılırken, %4,9’u kararsız veya fikri olmadığını beyan etmiştir. Katılan personelin büyük bir kısmı şeffaflığın yönetimin etkinliğini arttırdığı fikrine katılmaktadır.

Tablo-10 Şeffaflığın, Yönetim İçin Rahatsız Edici Olması.

Katılım Derecesi	Frekans	Yüzde %
Kesinlikle Katılıyorum	15	18,5
Katılıyorum	23	28,4
Kararsızım/Fikrim Yok	8	9,9
Katılmıyorum	27	33,3
Kesinlikle Katılmıyorum	8	9,9
Toplam	81	100,0

“Şeffaflık, yönetim için rahatsız edici bir kavramdır.” ifadesine katılımcıların %46,9’u katılırken %43,2 katılmıyor ve %9,9’u kararsız veya fikri yok. Bu dağılım, çalışan personelin yarıdan fazlasının, yönetimlerin şeffaflığın var olmasından rahatsız olduğu fikrini savunmadıklarını göstermektedir.

Tablo-11 Şeffaflığın, Güven Duygusunu Arttırması.

Katılım Derecesi	Frekans	Yüzde %
Kesinlikle Katılıyorum	50	61,7
Katılıyorum	26	32,1
Kararsızım/Fikrim Yok	4	4,9
Katılmıyorum	1	1,2
Kesinlikle Katılmıyorum	-	-
Toplam	81	100,0

“Şeffaflık kamu kurumlarına olan güven duygusunu arttırır.” ifadesini katılımcıların %93,8’i yani neredeyse tamamı yakını desteklemektedir.

Tablo-12 Şeffaflığın, Yolsuzlukların Önlenmesinde Etkililiği.

Katılım Derecesi	Frekans	Yüzde %
Kesinlikle Katılıyorum	52	64,2
Katılıyorum	23	28,4
Kararsızım/Fikrim Yok	4	4,9
Katılmıyorum	1	1,2
Kesinlikle Katılmıyorum	1	1,2
Toplam	81	100,0

“Şeffaflık, yolsuzlukların önlenmesinde etkili bir araçtır.” ifadesine ankete katılanların %92,6 gibi büyük bir oranı katılırken, %1,2’nin katılmadığı ve %4,9’nun kararsız veya fikrinin olmadığını görmekteyiz. Bu sonuç şeffaf bir yönetim yapılanmasının yolsuzlukların önüne geçeceği düşüncesini açık bir şekilde ortaya koymaktadır.

Tablo-13 Şeffaflığın Vatandaşlara Denetim İmkânı Vermesi.

Katılım Derecesi	Frekans	Yüzde %
Kesinlikle Katılıyorum	42	51,9
Katılıyorum	29	35,8
Kararsızım/Fikrim Yok	6	7,4
Katılmıyorum	4	4,9
Kesinlikle Katılmıyorum	-	-
Toplam	81	100,0

“Şeffaflık vatandaşlara yönetim üzerinde önemli bir denetim imkânı sağlar.” ifadesine personelin %87,7’si katılırken, %4,9’u katılmıyor ve %7,4’ü kararsız veya fikrinin olmadığı görülmektedir. Büyük bir çoğunluğun bu ifadeyi desteklediğini görüyoruz fakat küçük bir oranın, vatandaşın yönetim üzerinde bir denetim imkânına sahip olmadığını düşüncesinin ortaya çıktığını görmekteyiz.

Tablo-14 Şeffaflığın Kamu Kurumlarının Güvenliğini Tehdit Etmesi.

Katılım Derecesi	Frekans	Yüzde %
Kesinlikle Katılıyorum	9	11,1
Katılıyorum	6	7,4
Kararsızım/Fikrim Yok	7	8,6
Katılmıyorum	37	45,7
Kesinlikle Katılmıyorum	22	27,2
Toplam	81	100,0

“Şeffaflık kamu kurumlarının güvenliği açısından bir tehdittir.” ifadesine personelin %72,9’u katılmazken, %18,5’i katılıyor ve %8,6’sı kararsız veya fikrinin olmadığını belirtmiştir. Bu sonuç şeffaflığın kamu kurumlarının güvenlikleri açısından bir tehdit olmadığı görüşünü ortaya koymaktadır.

Tablo-15 Şeffaflığın Hesap Verilebilirliği Kolay Kılması.

Katılım Derecesi	Frekans	Yüzde %
Kesinlikle Katılıyorum	38	46,9
Katılıyorum	40	49,4
Kararsızım/Fikrim Yok	1	1,2
Katılmıyorum	1	1,2
Kesinlikle Katılmıyorum	1	1,2
Toplam	81	100,0

“Şeffaflık hesap verilebilirliği kolay kılmaktadır.” ifadesine katılımcıların %96,3’ü katılırken, %2,4’ü katılmıyor ve %1,2’si kararsız kalmıştır. Bu oranlar şeffaflığın hesap verilebilirliği kolaylaştırdığı fikrini ortaya koymaktadır.

Tablo-16 Çalışılan Kurumun Şeffaf Olduğu Düşüncesi.

Katılım Derecesi	Frekans	Yüzde %
Kesinlikle Katılıyorum	15	18,5
Katılıyorum	39	48,1
Kararsızım/Fikrim Yok	16	19,8
Katılmıyorum	9	11,1
Kesinlikle Katılmıyorum	2	2,5
Toplam	81	100,0

“Çalıştığım kurumun şeffaf bir yapıya sahip olduğu kanaatindeyim.” ifadesine personelin %66,6’sı katılırken %13,6’sı katılmamakta ve %19,8’i kararsız veya fikri yok. Bu durum kamu kurumlarımızın bir kısmının şeffaf olma noktasında kamu çalışanlarını, henüz ikna edici bir seviyeye ulaşamadıklarını göstermektedir.

Tablo-17 Bilgi Edinme Hakkı Yasası Personelin İş Yükünü Arttırmaktadır.

Katılım Derecesi	Frekans	Yüzde %
Kesinlikle Katılıyorum	4	4,9
Katılıyorum	18	22,2
Kararsızım/Fikrim Yok	8	9,9
Katılmıyorum	41	50,6
Kesinlikle Katılmıyorum	10	12,3
Toplam	81	100,0

“Bilgi Edinme hakkı yasası personelin iş yükünü arttırmaktadır.” ifadesine ankete katılanların %62,9 katılmazken, %27,1’i katılmaktadır. Kamu çalışanlarının büyük bir kısmı yasanın iş yüklerini artırmadığı görüşünde ancak azımsanmayacak bir oranın da bu fikri desteklemediğini görmekteyiz.

Tablo-18 Bilgi Edinme Hakkının Şikayet Mekanizması Gibi Kullanılması

Katılım Derecesi	Frekans	Yüzde %
Kesinlikle Katılıyorum	4	4,9
Katılıyorum	22	27,2
Kararsızım/Fikrim Yok	18	22,2
Katılmıyorum	31	38,3
Kesinlikle Katılmıyorum	6	7,4
Toplam	81	100,0

“Vatandaşlar bilgi edinme hakkı yasasını çalışan personele karşı bir şikâyet mekanizması olarak kullanmaktadır.” ifadesine personelin %32,1’i katılırken, %45,7’si katılmamakta ve %22,2’si kararsız veya fikri yok.

Tablo-19 Verilen Bilgi Ve Belgelerin Kurum Güvenliğini Tehlikeye Atması.

Katılım Derecesi	Frekans	Yüzde %
Kesinlikle Katılıyorum	2	2,5
Katılıyorum	10	12,3
Kararsızım/Fikrim Yok	11	13,6
Katılmıyorum	41	50,6
Kesinlikle Katılmıyorum	17	21,0
Toplam	81	100,0

“Bilgi Edinme Hakkı Yasası ile vatandaşa verilen bilgi ve belgeler ile kurumun güvenliği tehlikeye atılmaktadır.” ifadesine personelin %71,6’sı katılmazken, %16,8’i katılmakta ve %13,6’sı kararsız veya fikri yok. Bu sonuç kamu kurumlarının yasa gereği verdikleri bilgi ve belgelerin kendi güvenliklerini tehlikeye atmadıkları göstermektedir. Zaten kurum güvenliğini tehlikeye atabilecek belgeler yasada istisna olarak belirtilmiştir.

Tablo-20 Kurum Personelinin Yasa Hakkında Yeterli Bilgisinin Oluşu.

Katılım Derecesi	Frekans	Yüzde %
Kesinlikle Katılıyorum	8	9,9
Katılıyorum	30	37,0
Kararsızım/Fikrim Yok	22	27,2
Katılmıyorum	19	23,5
Kesinlikle Katılmıyorum	2	2,5
Toplam	81	100,0

“Kurumumda çalışan personel Bilgi Edinme Hakkı Yasası hakkında yeterli bilgiye sahiptir.” ifadesine ankete katılanların %46,9’u katılırken, %26’sı katılmıyor ve %27,2’si kararsız veya fikri yok. Bu sonucu diğer anket soruları ile birlikte ele alırsak katılımcıların yasayı bildiklerini ancak yasa hakkında yarımından fazlasının detaylı bir bilgilerinin olmadığını söyleyebiliriz.

Tablo-21 Çalışılan Kurumda Yasanın Etkin Olarak İşlediği.

Katılım Derecesi	Frekans	Yüzde %
Kesinlikle Katılıyorum	10	12,3
Katılıyorum	40	49,4
Kararsızım/Fikrim Yok	18	22,2
Katılmıyorum	12	14,8
Kesinlikle Katılmıyorum	1	1,2
Toplam	81	100,0

“Çalıştığım kurumda Bilgi Edinme Hakkı Yasası etkin bir biçimde işlemektedir.” ifadesine katılımcıların %61,7’si katılırken %16’sı katılmamaktadır. Bu sonuç bize çalışanların kurumlarından yasa doğrultusunda bilgi talep edildiğini anlamaktayız.

Tablo-22 İhtiyaç Duyulan Bilginin Rahatlıkla Talep Edilebilmesi.

Katılım Derecesi	Frekans	Yüzde %
Kesinlikle Katılıyorum	14	17,3
Katılıyorum	50	61,7
Kararsızım/Fikrim Yok	8	9,9
Katılmıyorum	9	11,1
Kesinlikle Katılmıyorum	-	-
Toplam	81	100,0

“Yasa çerçevesinde ihtiyaç duyabileceğim her türlü bilgiyi ilgili kurumdan rahatlıkla talep edebilirim.” ifadesine ankete katılanların %79 katılmakta, %11,1’i ise katılmamaktadır. Personelin büyük bir kısmının yasa gereğince bilgi talep etmede herhangi bir sıkıntı hissetmediğini, küçük bir oranın ise bu konuda çekincelerinin olduğunu görmekteyiz.

Tablo-23 Vatandaşın Bilgi Talebinin Personeli Rahatsız Etmesi.

Katılım Derecesi	Frekans	Yüzde %
Kesinlikle Katılıyorum	5	6,2
Katılıyorum	10	12,3
Kararsızım/Fikrim Yok	3	3,7
Katılmıyorum	45	55,6
Kesinlikle Katılmıyorum	18	22,2
Toplam	81	100,0

“Çalıştığım kurumdan, vatandaşın yasal hakkı da olsa, bilgi talep etmesi beni rahatsız ediyor.” ifadesine personelin %77,8 katılmazken, %18,5’i katılmaktadır. Çalışanların yaklaşık beşte biri kurumundan bilgi talep edilmesinden rahatsızlık duymaktadır.

Tablo-24 Personelin En Az Bir Kez Bilgi Talebinde Bulunup Bulunmadığı.

Katılım Derecesi	Frekans	Yüzde %
Kesinlikle Katılıyorum	16	19,8
Katılıyorum	36	44,4
Kararsızım/Fikrim Yok	7	8,6
Katılmıyorum	14	17,3
Kesinlikle Katılmıyorum	8	9,9
Toplam	81	100,0

“Yasa çerçevesinde şu ana kadar, gerek çalıştığım kurum gerekse diğer kurumlar olsun en az bir kez bilgi talebinde bulundum.” ifadesine personelin %64,2’si evet derken, %27,2’si hayır demiştir.

Tablo-25 BEHK'nın Kurumların Verimini Olumsuz Etkilemesi.

Katılım Derecesi	Frekans	Yüzde %
Kesinlikle Katılıyorum	3	3,7
Katılıyorum	5	6,2
Kararsızım/Fikrim Yok	6	7,4
Katılmıyorum	46	56,8
Kesinlikle Katılmıyorum	21	25,9
Toplam	81	100,0

“Bilgi Edinme Hakkı Yasası kurumların iş verimini olumsuz etkiler.” ifadesine katılımcıların %82,7’si katılmazken, %9,9’u katılmaktadır. Katılımcılar büyük bir oranda yasanın kurumlarda iş verimini olumsuz yönde etkilemediği görüşündeler.

Tablo-26 Bilgi Edinme Talebinin Angarya İş Olarak Görülmesi.

Katılım Derecesi	Frekans	Yüzde %
Kesinlikle Katılıyorum	6	7,4
Katılıyorum	16	19,8
Kararsızım/Fikrim Yok	18	22,2
Katılmıyorum	30	37,0
Kesinlikle Katılmıyorum	11	13,6
Toplam	81	100,0

“Kurumumda çalışan personel vatandaşın bilgi edinme talebini angarya iş olarak görmektedir.” ifadesine ankete katılanların %40,6’sı katılmazken, %27,2’si katılmakta ve %22,2’si kararsız veya fikrinin olmadığını belirtmiştir.

Tablo-27 Bilgi Talebi Halinde Üstlerde Güvensizliğin Oluşacağı Düşüncesi.

Katılım Derecesi	Frekans	Yüzde %
Kesinlikle Katılıyorum	4	4,9
Katılıyorum	15	18,5
Kararsızım/Fikrim Yok	10	12,3
Katılmıyorum	38	46,9
Kesinlikle Katılmıyorum	14	17,3
Toplam	81	100,0

“Çalıştığım kurumdan bilgi talep etmem halinde üstlerimin güvenini kaybedeceğim düşüncesine kapılıyorum.” ifadesine çalışanların %64,2’si katılmazken, %23,4’ü katılmakta ve %12,3’ü kararsız veya fikri yok. Katılımcıların büyük bir kısmının üstlerinden yana çekincelerinin olmadığı görülürken, dikkate değer bir kısmının ise bu tereddüdü yaşadığı görülmektedir.

Tablo-28 BEHK'nın Yasal Olmayan İşlemleri Engellemesi.

Katılım Derecesi	Frekans	Yüzde %
Kesinlikle Katılıyorum	22	27,2
Katılıyorum	34	42,0
Kararsızım/Fikrim Yok	13	16,0
Katılmıyorum	9	11,1
Kesinlikle Katılmıyorum	3	3,7
Toplam	81	100,0

“Bilgi Edinme Hakkı Yasası yasal veya etik olmayan işlemleri gerçekleştirme düşüncesini engellemede önemli bir araçtır.” ifadesine ankete katılanların %69,2’si katılırken, %14,8’i katılmamaktadır. Katılımcıların büyük bir oranı yasanın yasal veya etik olmayan işleri önleyici bir rolünün olduğu fikrindedir.

Tablo-29 BEHK ve Şeffaflığın Kurumda Adalet Ve Dürüstlüğe Katkısı.

Katılım Derecesi	Frekans	Yüzde %
Kesinlikle Katılıyorum	32	39,5
Katılıyorum	40	49,4
Kararsızım/Fikrim Yok	5	6,2
Katılmıyorum	1	1,2
Kesinlikle Katılmıyorum	3	3,7
Toplam	81	100,0

“Bilgi Edinme Hakkı Yasası ve Şeffaflık çalıştığım kurumda dürüstlük adalet ve eşitlik ilkelerinin yerleşmesine önemli bir katkı sağlar.” ifadesine personelin %88,9’u katılırken, %4,9’u katılmamaktadır.

Tablo-30 BEHK’nın Ülkemiz Demokrasisi İçin Büyük Bir Kazanım Olduğu.

Katılım Derecesi	Frekans	Yüzde %
Kesinlikle Katılıyorum	45	55,6
Katılıyorum	29	35,8
Kararsızım/Fikrim Yok	5	6,2
Katılmıyorum	2	2,5
Kesinlikle Katılmıyorum	-	-
Toplam	81	100,0

“Bilgi edinme hakkı yasınının kabulü ülkemiz demokrasisi için büyük bir kazanımdır.” ifadesine katılımcıların %91,4’ü katılırken, %2,5’i katılmamaktadır. Katılımcıların ezici bir çoğunluğu yasanın ülkemiz demokrasisi için büyük bir artı olduğu görüşünde oldukları görülmektedir.

Tablo-31 BEHK'nun Kurumlarda İç Denetimi Arttırması.

Katılım Derecesi	Frekans	Yüzde %
Kesinlikle Katılıyorum	41	50,6
Katılıyorum	33	40,7
Kararsızım/Fikrim Yok	1	1,2
Katılmıyorum	5	6,2
Kesinlikle Katılmıyorum	1	1,2
Toplam	81	100,0

“Bilgi Edinme Hakkı Yasası kurumlarda iç denetimi arttırır.” ifadesine katılımcıların %91,3’ü katılırken, %7,4’ü katılmamakta ve %1,2 kararsız veya fikri yok. Bu sonuç katılımcıların büyük bir çoğunluğunun yasanın kurumlarında iç denetimi arttırdığı görüşünde olduklarını ortaya koymaktadır.

SONUÇ

Günümüz modern devletlerinin artık yönetimin değil, yönetişimin peşinde oldukları aşikârdır. Çünkü bu yöntemle daha çabuk yol alınıyor, daha kaliteli hizmetler veriliyor. Devlet yönetiminde temsil, katılım ve denetim daha iyi sağlanıyor. Bu şekilde yerinden yönetim, yönetimde açıklık ve sorumluluk daha uyumlu bir hâl alıyor. Sonuçta zincirin halkaları daha bir güzel kenetleniyor. Yönetişim çoğulculuğa dayanır. Yönetişimde tek hareket etme yerine birlikte düzenleme, beraber yönetme, birlikte üretim ve kamu özel sektör ortaklığı esas alınmıştır. Bu da verimliliğin sağlanmasını, rekabetin ve girişimciliğin gelişmesini beraberinde getirmektedir. Bu sisteme göre vatandaşlar yönetilenler değil, taraftırlar aynı zamanda. Bu nedenle yönetime aktif olarak katılma ve fikirlerini beyan etme hakları vardır. Yönetişimde hukukun üstünlüğü, yönetimde şeffaflık, hesap verme sorumluluğu, yönetim ahlâkı, rekabete ve piyasa mekanizmasına işlerlik kazandırma, toplumu güçlendirme, dijital devrime uyum sağlama, etkin sivil toplum ve katılım, denetim, toplam kalite, yerinden yönetim, kurallar ve sınırlamalar esas alınmıştır (Malkoç, 2006:2).

Gizlilik ve dışı kapalı olma geçmişten günümüze kamu yönetiminde var olan bir özellik olagelmiştir. Önceleri özellikle milli savunma alanında kendini gösteren gizlilik ve dışı kapalılık zamanla idari hayatın neredeyse tamamına yayılmıştır. Böylesi bir ortamda toplum, yönetimin çalışmalarını ne şekilde yaptığını, kararlarını nasıl aldığını bilemez; resmi bilgi ve belgelere ulaşamamaktadır. Oysa ki halk yönetimin işleyişini

tanımak, faaliyetlerini ve kararlarını sorgulamak gerektiğinde denetlemeyi arzu etmektedirler. Bunun sağlanabilmesi için şeffaf bir yönetime ihtiyaç vardır. Şeffaflık toplumun demokratikleşmesini sağlarken halka da denetlenebilen bir yönetim modeli sunarak yolsuzlukların önlenmesini sağlamaktadır. Şeffaf yönetim, her yönüyle bireyin hizmetinde olan, bilgi veren, hesap veren, bir kamu hizmetinin üretimi için ne kadar kaynak harcadığını, bu kaynakları nereden ve nasıl bulduğunu vatandaşına açıklayan yönetimdir. O halde yönetimin kendisinden korkulan değil, kendisine güven duyulan bir işleyişe sahip olması için kendini çevresine açması ve kamuoyunun gözü önünde çalışması gerekmektedir. Şeffaflık yönetimde bir süreçtir. Tek ya da bir kaç yasal düzenleme ile hemen istenen düzeye gelen bir olgu değildir. Bu süreç düzeltici ve destekleyici politikalarla devam ettirildiği takdirde karşılaşılan sorunlar aşılarak yeni gelişmelere açık olur.

Yönetime katılım, idarenin çalışmaları hakkında halka verdiği bilgilerin halk tarafından değerlendirilmesi ve bunların da yönetime iletilmesi yolu ile gerçekleşmektedir. Yönetime katılım ile; birlikte iş görme, danışma ve topluma ait olma duygusu sağlanabilmektedir. Yönetime katılımın en önemli araçlarından biri de bilgi edinme hakkıdır. Bilgi edinme hakkı yönetimde şeffaflığın esas unsurlarındandır. Vatandaşların bilgi ve belgeye ulaşabilmesinin önünün açılması ile şeffaflık adına çok önemli bir mesafe katedilmiştir.

Ülkemiz 2003 yılında 4982 sayılı Bilgi Edinme Hakkı Kanununu kabul etmiş ve 2004 yılında bu kanun yürürlüğe girmiştir. Ülkemiz kamu yönetiminin gizlilikten şeffaflığa geçişi açısından atılan çok büyük bir adımdır. Bilgi edinme hakkının uygulamaya geçişi ile şeffaf ve hesap verebilir kamu yönetiminin önündeki bazı engeller kalkmış oldu. Kabul edilen bu kanun şeffaflık adına önemli bir adım olmasına rağmen bazı eksikleri de mevcuttur. Bilgi edinme hakkı, Anayasamızda tanınan ve güvence altına alınan temel hak ve özgürlüklerden değildir. Buna karşılık bilgi edinme hakkının sınırlarının birçoğuna Anayasamızda bir temel hak ve hürriyet olarak veya bir temel hak ve hürriyetin sınırlama sebebi olarak yer verilmiştir. Dolayısıyla bilgi edinme hakkının temel bir hak olması nedeniyle öncelikle Anayasamızda yer verilmesi gerekmektedir.

Kanunun sadece otuz üç maddeden oluşmasına rağmen, istisnalarının on dört maddede düzenlenerek Kanunda önemli yer işgal etmesi, Kanunun amacı ile bağdaşmamakta ve ulaşılmak istenen yönetim anlayışını zedelemektedir.

Hiçbir hak mutlak olmadığından bilgi edinme hakkının da eşyanın tabiatı gereği sınırlamaları elbette olacaktır. Ancak bilgi edinme hakkını düzenleyen 4982 sayılı Kanun incelendiğinde, sınırlamaların idarenin takdirine dayalı olduğu ve sınırlarının açıkça belirtilmediği görülmektedir. Hakkın kullanımı açısından son derece sakıncalı olan bu durumun yasal düzenlemelerle giderilmesi gerekmektedir.

Öte yandan, Bilgi Edinme Hakkı Kanununun 14. üncü maddesinde yer alan “Devlet Sırrı” kavramından ne anlaşılması gerektiğinin tam olarak ortaya konulmaması

sebebiyle, idarenin subjektif hareket etmesinin önüne geçilemeyeceği görülmektedir. Ayrıca, devlet sırrı bile olsa hiçbir bilgi sonsuza dek gizli kalmaz. Talep edildiği günün koşullarında, açıklanması kamu yararı açısından yüksek risk taşıyan bir bilginin kamu tarafından öğrenilmesi, bir elli yıl sonra da aynı derecede riskli olmayacaktır. Bu nedenle bilgi edinme hakkının düzenlendiği bir sistemde, arşivler ve devlet kayıtlarının açılmasına dair de bir yasal düzenleme mutlaka yapılmalıdır.

Türkiye’de bilgi edinme hakkının özel niteliği ve ortaya çıkışına neden olan ilk amacı yani devleti denetleme, açıklığı ve hesap verilebilirliği sağlama amacı henüz toplum tarafından tam manasıyla kavranamamıştır. Bilgi Edinme Hakkı Kanunu daha çok bireylerin kendileri hakkında devlet tarafından tutulan verilere erişimi amacıyla kullanılmaktadır. Ancak kanunun uygulaması ilerledikçe, ülkemizin bu konuda daha iyi bir noktaya geleceğini ümit ediyoruz.

Karaman Milli Eğitim Müdürlüğünde seksenbir kişiyi kapsayan, şeffaflık ve Bilgi Edinme Hakkı Kanunu hakkında çalışanları tutumlarını belirlemeye yönelik yapılan anket çalışmasının sonuçlarına göre katılımcıların şeffaflığa ve vatandaşın bilgiye erişimini sağlayan yasal düzenlemelere yaklaşımın oldukça olumlu olduğu görülmüştür. Buna göre; şeffaflık yönetimde demokrasi kültürünün yerleşmesine ve gelişmesine önemli bir katkı sağlar, şeffaflık yönetimin etkinliğini artırır, şeffaflık kamu kurumlarına olan güven duygusunu artırır, şeffaflık yolsuzlukların önlenmesinde etkili bir araçtır, şeffaflık hesap verilebilirliği kolay kılmaktadır, BEHK ve şeffaflık çalıştığım kurumda dürüstlük adalet ve

eşitlik ilkelerinin yerleşmesine önemli bir katkı sağlar, BEHK kurumlarda iç denetimi artırır, BEHK'nun kabulü ülkemiz demokrasisi için büyük bir kazanımdır, ifadelerine %90 ve üzeri katılıyorum sonucu çıkmıştır. Katılımcılara yöneltilen diğer anket sorularında da genel itibari ile konuya olumlu bakıldığını gösteren sonuçlar görülmektedir. Kamu çalışanlarının şeffaflık ve bilgi edinme hakkındaki bu olumlu yaklaşımları ülkemiz demokrasisinin geleceği açısından olumlu bir tablo çizmektedir.

KAYNAKÇA

- Akıllıoğlu, T. (1983). Yönetimde Açıklık-Gizlilik ve Bilgi Alma Hakkı. *İHD*. S1-3, Yıl:4, s.3
- Akşener, H. S. (2004). Bilgi Edinme Kanunu Üzerine Bir İnceleme. *Legal Hukuk Dergisi*, 2,13.
- Akşener, H. S., ve Çakmakçı, R. (2004). *Açıklamalı, Gerekçeli Bilgi Edinme Hakkı Kanunu*. İstanbul: Legal Kitabevi.
- Aktan, C. C. (2002). İyi Yönetişim Kavramı. Erişim Tarihi: 15 Mart 2010, www.canaktan.org/politika/yonetisim/tanim.htm
- Akyılmaz, B. (2000). *İdari Usul İlkeleri Işığında İdari İşlemin Yapılış Usulü*. Ankara: Yetkin Yayınları.
- Al, H. (2002). *Bilgi Toplumu ve Kamu Yönetiminde Paradigma Değişimi*. Ankara: Bilimadamı Yayınları.
- Anlar, U. (2006). Bilgi Edinme Hakkı. *Hukuk Gündemi*. 4, 102-107.
- Arslan, A. (2006). Kamu Harcamalarında Verimlilik, Etkinlik ve Denetim. Erişim Tarihi: 10 Nisan 2010, <http://portal1.sgb.gov.tr>.
- AYM, (1964). E. 63/166, K. 64/76, KT., *Anayasa Mahkemesi Dergisi*, 2, 237.
- Bahçıvan, G. (2006). *Yönetişim ve Türkiye Uygulamaları*. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Hukuku Ana Bilim Dalı. Yüksek Lisans Tezi.

- Balcı, A. (2003). Kamu Yönetiminde ‘Hesap Verebilirlik’ Anlayışı. Asım BALCI vd. (Ed.). *Kamu Yönetiminde Çağdaş Yaklaşımlar* içinde, Ankara.
- Başaran, İ. (2007). Temsili Yönetimden Yerel Katılımcı Yönetişime. *Yerel Siyaset Dergisi*, 15,
- Bayraktar, A. K. (2004). Bilgi Edinme Hakkı ve Sır Kavramı. *Hukuk, İşletme ve Maliye Bilimler D*, 3, 8.
- BEDK, (2004). KT. 31.08.2004, KS. 2004/46. Erişim Tarihi: 05 Mart 2010
<http://www.basbakanlik.gov.tr>
- BEDK, (2004). KS 2004/56, Erişim Tarihi: 10 Mart 2010 <http://www.basbakanlik.gov.tr>.
- BEDK, (2004) KT. 22.11.2004, KS. 2004/183. Erişim Tarihi: 05 Mart 2010
<http://www.basbakanlik.gov.tr>
- BEDK, KT. 05.07.2004, KS. 2004/ 18. Erişim Tarihi: 05 Mart 2010
<http://www.basbakanlik.gov.tr>
- BMKP. (2007). Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı. *Sürdürülebilir İnsani Kalkınma, Türkiye Yönetişim Programı*. Erişim Tarihi: 20 Nisan 2010
http://undp.un.org.tr/undp/governance_tr.htm
- Cihaner, İ. (2001). *İnsan Hakkı Olarak Bireysel Bilgi Alma Hakkı*. Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü. Yüksek Lisans Tezi.
- Coliver, S. (1999). *Commentary on the Johannesburg Principles, Secrecy and Liberty: National Security, Freedom of Expression and Access to Information*. Netherland: Martinus Nijhoff Publishers.

- Cope, S., Leishman, F. Ve Storie P. (1997). Globalization, New Public Management and the Enabling State. *International Public Sector Management*, 10 I. 6, 444-460.
- Coşkun, S. (2003). Kamu Yönetiminde Yönetişim Yaklaşımı, Kamu Yönetiminde Çağdaş *Yaklaşımlar* içinde (ss.39-40), Ankara.
- Çukurçayır, M.A. (2004). *Siyasal Katılma ve Yerel Demokrasi*. Konya: Çizgi Kitabevi.
- Doornbos, M. (2003). Good Governance: The Metamorphosis of a Policy Metaphor. *Journal of International Affairs*, vol. 57, no.1, 8-15.
- DPT. (2006). Dokuzuncu Kalkınma Planı. *Kamuda İyi Yönetişim Özel İhtisas Komisyonu Raporu*.
- Eken, M. (1993). *Kamu Yönetiminde Açıklık ve Bilgi Edinme Hakkı*. Dokuz Eylül Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü. Doktora Tezi.
- Eken, M. (1995). Bilgi Edinme Hakkı. *İnsan Hakları Yıllığı*. C17-18, 63.
- Eken, M. (1998). Kamu Yönetiminde Kötü Yönetim Olgusu. *Türk İdare Dergisi*, 419,136.
- Eken, M. (1998). Kamu Yönetimi ve Bilgi Edinme Hakkı. *Yeni Türkiye*, 98/22, 1213
- Eken, M. (2005). *Yönetimde Şeffaflık Teori-Uygulama*. Adapazarı: Sakarya Kitabevi.
- Ergün, İ. (2006). *Yerel Yönetimlerde Yönetişim Kavramı ve Avrupa Birliği ile Kıyaslanması*. , Dokuz Eylül Üniversitesi SBE. Yüksek Lisans Tezi.
- Eryılmaz, B. (2000). *Kamu Yönetimi*. İstanbul.
- Fındıklı, R. (1996). Yönetimde Açıklık - Açık Yönetim. *Türk İdare Dergisi*, 412, 103-104

- Frederickson, H.George. (2004). “Whatever Happened to Public Administration? Governance, Governance Everywhere”, Erişim Tarihi:15 Mart 2010
<http://webdev.rhul.ac.uk/Management/News-and-Events/seminars/HGeorge>
 Frederickson11.2.04%20Paper.pdf
- Gaudin, J. P. (1998). Modern Governance, Yesterday and Today: Some Clarifications to be Gained From French Government Policies. *International Social Science Journal*, 50, 155, 47-56.
- Göymen, K. (2000). Türkiye’de Yerel Yönetimler ve Yönetişim: Gereksinmeler, Önermeler, Yönelimler, *Amme İdaresi Dergisi*, C9, S2, 6
- Göymen, K. (2003). *Yerel ve Bölgesel Yönetişim, I. Ulusal Yerel Yönetimler Çalıştayı*. Ed: Esra Demircan, Hamit Palabıyık, Çanakkale On Sekiz Mart Üniversitesi Biga İBF Yayını.
- Gümüş, F. (2009). *Yönetişim Kavramına Eleştirel Bir Yaklaşım ve Tuzla Kent Konseyi Örneği*. Haliç Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Ana Bilim Dalı. Yüksek Lisans Tezi.
- Gündoğan, E. (2002). Yönetişim. *Yönetişim Dergisi*, C:1, S:1, 1-11
- Gündoğan, E. (2004) . Yönetim Reformlarının Gerekliği Bağlamında İyi Yönetişim ve Türkiye’de Uygulanabilirliği. *Sivil Toplum*, 6, 9-26

- Gündoğan, E. (2007). *Katılımcı Demokrasi Bağlamında Yönetişim ve Bağcılar Belediyesi Örneği*. Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Yönetimi Anabilim Dalı. Doktora Tezi.
- Güran, S. (1982). Yönetimde Açıklık. *İdare Hukuku ve İlimler Dergisi*, 3, 1, 105.
- Habitat II, (2000). *İstanbul ve Beş Ülke Raporu*. Yönetişim Alt Bölümü. İstanbul.
- Haque, M.S. (2004) Küreselleşme, Yeni Politik Ekonomi ve Yönetişim: 3. Dünya Bakışı, (Çev. M. Akif Özer) *Türk İdare Dergisi*. 445, 211.
- Hız, Y., ve Yılmaz, Z. (2004). *Bilgi Edinme ve Dilekçe Hakkı*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- İshakoğlu, E. (2003). Vatandaşın Bilgi Edinme Hakkı. *Adalet Dergisi*, Ankara.
- İyimaya, A. (2003), Bilgi Edinme ve Verilere Ulaşma Özgürlüğü. *Ankara Barosu Dergisi*, 61, 1, 41-47.
- Kamu Yönetimi Sözlüğü, TODAİE Yayınları, Ankara 1998
- Karabacak, H. (2003). Hukukun Üstünlüğü ve İyi Yönetişim. İyi Yönetişimin Temel Unsurları, Ankara, T.C. Maliye Bakanlığı Avrupa Birliği ve Dış İlişkiler Dairesi Başkanlığı Yayını, 63-65.
- Kaufman, D., Kraay, A., ve Mastruzzi, M. (2006). *Governance and Individual Governance Indicators for 1996-2005*. Erişim Tarihi: 15 Mart 2010 http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=930847##
- Kaya, C. (2005). *İdare Hukukunda Bilgi Edinme Hakkı*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.

- Kesim, H.K., ve Petek, A. (2005). Avrupa Komisyonu'nca Belirlenen İyi Yönetişimin İlkeleri Çerçevesinde Türk Kamu Yönetimi Reformunun Bir Eleştirisi. *AİD*, c.38, sy.4, 41.
- Kınalıtaş, V. (2004). Bilgi Edinme Hakkı. TODAİE, Yüksek Lisans Tezi.
- Kızıldağ, E. (2005). Bütçe Hakkının Kullanımında Geline Aşama: Doğrudan Demokrasi. *Türkiye'de Yeniden Mali Yapılanma Konulu 20. Türkiye Maliye Sempozyumuna Sunulan Tebliğ*, Denizli.
- Kondo, S. (2002). Fostering Dialogue to Strengthen Good Governance. *Public Sector Transparency and Accountability: Making it Happen*. Paris, OECD, p.7.
- Kösekahya, G. (2003). Katılımcılık ve İyi Yönetişim. *İyi Yönetişimin Temel Unsurları*, Maliye Bakanlığı, Ankara s. 36.
- Malkoç, M.N., (2006) . Erişim Tarihi: 3 Mart 2010. Yönetişim Üzerine <http://nedir.antoloji.com/yonetisim/2006>
- MB, (2003). *İyi Yönetişimin Temel Unsurları*. Maliye Bakanlığı. Ankara.
- OECD, (2003). Public Sector Transparency and the International Investor, Paris, s.13.
- Oktay, E., ve Pekküçükşen, Ş. (2004). Yönetim Paradigmasındaki Değişim: Yönetişim, Kentsel Yönetişim ve Yerel Gündem 21 Uygulamaları. *Journal of Faculty of Karaman Economics and Administrative Sciences*, 1, 4, 1-14.
- Özay, İ. (2002). *Gün Işığında Yönetim*, İstanbul: Filiz Kitabevi.

Özdemir, U.E. (2003). *Stratejik Planlama ve İyi Yönetişim*. İyi Yönetişimin Temel Unsurları., Ankara. Maliye Bakanlığı.

Özer, M. A. (2006). Yönetişim Üzerine Notlar. *Sayıştay Dergisi*, 63, 59-89.

Özer, M.A., ve Yayman, H. (2009). Klasik Yönetim Düşüncesinden Bir Sapma: Yönetişim, Dönüşüm ve 3.Dünya Bakışı. *YDÜ Sosyal Bilimler Dergisi*. C.II, S.2, 88-112

Özek, Ç. (1999). *Basın Özgürlüğünden Bilgilenme Hakkına*. İstanbul: Alfa Yayınevi.

Özkan, G. (2004). *Demokratik Yönetimin Birinci Adımı: Bilgi Edinme Hakkı*. Ankara: Türk Kamu-Sen Yayınları.

Palabıyık, H. (2003). Yönetimden Yönetişime: Yönetişim, Kentsel Yönetişim ve Uygulamaları ile Yönetişimde Ölçülebilirlik Üzerine Açıklamalar. *Yerel ve Kentsel Politikalar*. Konya: Çizgi Yayınları.

Peters, B.G., ve Pierre, J. (1998) Governance Without Government. Rethinking Public Administration. *Journal of Public Administration Research*, c. 8, no.2, 223-244.

RG, (2004). Erişim Tarihi: 10 Şubat 2010 rega.basbakanlik.gov.tr/eskiler/2004/04/20040427.htm

Rhodes, R. A. W.(1996). The New Governance without Government. *Political Studies*. 44(4): 652-667.

- Saygılıoğlu, N., ve Arı, S. (2002). Etkin Devlet: Kurumsal Bir Tasarı ve Politika Önerisi. İstanbul.
- Sezginer, M. (1998) İdari Belgelere Ulaşma Hakkı – Fransa Örneği. *Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*. S1-2, Cilt: 6, 93.
- Smouts, M.C. (1998). The Proper Use of Governance in International Relations. *International Social Science Journal*, V.50 I.155 81-89.
- Solmaz, F. (2008). *Belediyelerde Yönetime Katılım Açısından Bilgi Edinme Hakkı Uygulaması ve İstanbul Büyükşehir Belediyesi Örneği*. Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Yönetimi Ana Bilim Dalı. Yüksek Lisans Tezi.
- Soykan, C. (2006). *Bir İnsan Hakkı Olarak Bilgi Edinme Hakkı*. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü. Yüksek Lisans Tezi.
- Soylu, H. (2003). Etkinlik ve İyi Yönetişim. İyi Yönetişimin Temel Unsurları, Ankara, *T.C. Maliye Bakanlığı Avrupa Birliği ve Dış İlişkiler Dairesi Başkanlığı Yayını*, 78-80.
- Stoker, G. (1998). Governance as Theory: Five Positions. *International Social Science Journal*. 50.II. 17-29
- Şaylan, G. (1996). Bağımsız Bir Disiplin Olarak Kamu Yönetimi. *Amme İdaresi Dergisi*, C.29, S.3, 3-16

Şengül, R. (2005). Bilgi Edinme Hakkı Kanunu Türk Kamu Yönetimini Camdan Eve Dönüştürür Mü?. *A.Ü.S.B.F.D.*, 60, 3, 215-234.

Şengül, R. (2008). *Bilişim Çağında Şeffaf Yönetim*. Kocaeli: Nobel Yayın Dağıtım.

Şimşek, O. (2001). 4422 Sayılı Çıkar Amaçlı Suç Örgütleriyle Mücadele Kanunu'nun 4. Maddesine Göre Kayıt ve Verilerin İncelenmesi ile Kişisel Nitelikli Verilerin Korunması. *İBD* 66,1, 94-98.

Tamer, İ.(2004). Bilgi Edinme Hakkı ve Özel Hayata, Haberleşmeye, Ticari Sırlara, Fikir ve San'at Eserlerine İlişkin Sınırlamalar. *Kazancı Hukuk, İşletme ve Maliye Bilimleri D*, 3, 42.

TBB. (2002). Şeffaflığın Önemi Üzerine Bir Değerlendirme. Bankacılık ve Araştırma Grubu Yayını.

TBMM, (2003). Erişim Tarihi: 13 Şubat 2010 http://www.tbmm.gov.tr/develop/owa/kanunlar_sd.durumu?kanun_no=4982

Tekeli, İ.(1996) Yönetim Kavramının Yanı Sıra Yönetişim Kavramının Gelişmesinin Nedenleri Üzerine. *Sosyal Demokrat Değişim*, 3, 45-54.

Tepe, K. (2006). Dilekçe Hakkı- Bilgi Edinme Hakkı. *Active Bankacılık ve Finans Dergisi*. 48, 43-49. (Erişim Tarihi: 10 Mart 2010) .http://www.makalem.com/Search/ArticleDetails.asp?nARTICLE_id=4340.

TESEV, (2004) *Kamu Yönetimi Temel Kanunu Taslağı Değerlendirme Raporu*. İstanbul.

Tezcan, D., Erdem, M.R., ve Sancaktar, O. (2002). *Türkiye'nin İnsan Hakları Sorunu*.

Ankara: Seçkin Yayınevi

Tortop, N. (2004). İletişim ve Bilgi Edinme Hakkının Önemi. *A.İ.D.*, 37/1.

Tunç, H. (1999). *Anayasa Hukukuna Giriş* En Son Değişikliklerle 1982 Anayasası (2.

Baskı). Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.

Tunç, H., Bilir, F. (2005). *Anayasa Hukuku Uygulamaları Örnek Çözümlü Olaylar*. (3.

Baskı). Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.

TÜSİAD ve TESEV. (2000). Ortak Duyurusu. Ankara.

TÜSİAD. (2005). Devlette Etikten Etik Devlete: Kamu Yönetiminde Etik (Kavramsal

Çerçeve ve Uluslararası Uygulamalar), *Devlette Etik Altyapı Dizisi*, C1, No:1,

TÜSİAD Yayınları.

Uçkan, Ö. (2003). E-devlet, E-demokrasi ve E-yönetişim Modeli: Bir İlkesel Öncelik

Olarak Bilgiye Erişim Özgürlüğü. Erişim Tarihi: 15 Nisan 2010

www.stradigma.com/turkce/haziran2003/makale_09.html

Uçkan, Ö. (2003) *E-Devlet, E-Demokrasi ve Türkiye*. Literatür Yay. İstanbul.

UNDP. (2007). Erişim Tarihi:18 Nisan 2010 hdr.undp.org/docs/network/reviews/Review_

Beirut Governance.pdf.

Uzun, T. (2005). Kamu Yönetiminde Değişim ve Bilgi Edinme Hakkı. *SÜSEAD*.

5, 9, 229-256.

WB, (1989). Sub-Saharan Africa: From Crisis to Sustainable Growth. Washington D.C.,
Worldbank.

White, M. (1999). Blair Backs Restrictions on Freedom Of Information. (August 7, 1999).
The Guardian.

Wills, J. (1995). Alliances and The New Governance. *Australian Journal of Public
Administration*, 54 I.3, 376-381

Yaşamış, F. (2004). *Anayasa Hukuku ve İnsan Hakları Açısından Bilgi Edinme Hakkı*.
Bilgi Edinme Hakkı Paneli, Ankara: TBB. Yayını.

Yıldırım, R. (1998) İdare Hukuku Açısından Bilgi Edinme Hak ve Özgürlüğü. *T.C.
Başbakanlık İdari Usul Kanunu Hazırlığı Sempozyumu*. Ankara.

Yılmazoğlu, M. (2009). *Bilgi Edinme Hakkı ve Bilgi Edinme Hakkının İstisnaları*. Gazi
Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Hukuku Anabilim Dalı. Yüksek
Lisans Tezi.

Yüksel, A. (2005). Bilgi Edinme Hakkı ve 4982 Sayılı Kanun. *İdarecinin Sesi Dergisi*,
112, 19-24.

Yüksel, M. (2000). Yönetişim Kavramı Üzerine. *Ankara Barosu Dergisi*. 58/3. 145-159

Zengin, M. A. (2007). *Türk Hukukunda Bilgi Edinme Hakkının Sınırları*. Selçuk
Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Yüksek Lisans Tezi.

KAMU GÖREVLİLERİNİN YÖNETİMDE ŞEFFAFLIK VE BİLGİ EDİNME HAKKINA İLİŞKİN TUTUMLARINI BELİRLEMeye YÖNELİK ANKET FORMU

Bu anket kamu görevlilerinin, Yönetimde Şeffaflık ve 2004 yılında yürürlüğe giren Bilgi Edinme Hakkı Kanunu İlkeleri ile bu kanunun uygulanmasına İlişkin Esas ve Usuller Hakkında Yönetmelikte yer alan davranış ilkelerine ilişkin tutumlarını belirlemek amacıyla hazırlanmıştır. Anketten elde edilen veriler, tamamen bilimsel çalışma amacıyla kullanılacaktır. Ankete katılanlardan kimlikleri ile ilgili herhangi bir bilgi istenmemektedir. Soruları samimi ve içtenlikle cevapladığınız ve katıldığınız için teşekkür ederim.

Görev Konumunuz: ( ) Yönetici ( ) Memur **Cinsiyetiniz:** ( ) Erkek ( ) Kadın

Eğitim Durumunuz: ( ) İlkokul / Ortaokul ( ) Lise ( ) Önlisans ( ) Lisans
( ) Yüksek Lisans ( ) Doktora

Kaç yıldır kamu görevinde çalışıyorsunuz? ( ) 1 yıldan az ( ) 1-5 yıl ( ) 6-10 yıl
( ) 11-20 yıl ( ) 21 yıl ve üzeri

	Aşağıdaki ifadelere katılma düzeyinizi belirten sütuna (x) işareti koyunuz.	Kesinlikle Katılıyorum	Katılıyorum	Kararsızım/ Fikrim Yok	Katılmıyorum	Kesinlikle Katılmıyorum
1	Şeffaflık, yönetimde demokrasi kültürünün yerleşmesine ve gelişmesine önemli bir katkı sağlar.					
2	Şeffaflık, yönetimin kamuoyu ile doğru ve açık bilgi paylaşımını gerektirir.					
3	Şeffaflık yönetimin etkinliğini artırır.					
4	Şeffaflık, yönetim için rahatsız edici bir kavramdır.					
5	Şeffaflık kamu kurumlarına olan güven duygusunu artırır.					
6	Şeffaflık, yolsuzlukların önlenmesinde etkili bir araçtır.					
7	Şeffaflık vatandaşlara yönetim üzerinde önemli bir denetim imkânı sağlar.					
8	Şeffaflık kamu kurumlarının güvenliği açısından bir tehdittir.					

	Aşağıdaki ifadelere katılma düzeyinizi belirten sütuna (x) işareti koyunuz.	Kesinlikle Katılıyorum	Katılıyorum	Kararsızım/ Fikrim Yok	Katılmıyorum	Kesinlikle Katılmıyorum
9	Şeffaflık hesap verilebilirliği kolay kılmaktadır.					
10	Çalıştığım kurumun şeffaf bir yapıya sahip olduğu kanaatindeyim.					
11	Bilgi Edinme hakkı yasası personelin iş yükünü arttırmaktadır.					
12	Vatandaşlar bilgi edinme hakkı yasasını çalışan personele karşı bir şikâyet mekanizması olarak kullanmaktadır.					
13	Bilgi Edinme Hakkı Yasası ile vatandaşa verilen bilgi ve belgeler ile kurumun güvenliği tehlikeye atılmaktadır.					
14	Kurumumda çalışan personel Bilgi Edinme Hakkı Yasası hakkında yeterli bilgiye sahiptir.					
15	Çalıştığım kurumda Bilgi Edinme Hakkı Yasası etkin bir biçimde işlemektedir.					
16	Yasa çerçevesinde ihtiyaç duyabileceğim her türlü bilgiyi ilgili kurumdan rahatlıkla talep edebilirim.					
17	Çalıştığım kurumdan, vatandaşın yasal hakkı da olsa, bilgi talep etmesi beni rahatsız ediyor.					
18	Yasa çerçevesinde şu ana kadar, gerek çalıştığım kurum gerekse diğer kurumlar olsun en az bir kez bilgi talebinde bulundum.					
19	Bilgi Edinme Hakkı Yasası kurumların iş verimini olumsuz etkiler.					
20	Kurumumda çalışan personel vatandaşın bilgi edinme talebini angarya iş olarak görmektedir.					
21	Çalıştığım kurumdan bilgi talep etmem halinde üstlerimin güvenini kaybedeceğim düşüncesine kapılıyorum.					
22	Bilgi Edinme Hakkı Yasası yasal veya etik olmayan işlemleri gerçekleştirme düşüncesini engellemede önemli bir araçtır.					
23	Bilgi Edinme Hakkı Yasası ve Şeffaflık çalıştığım kurumda dürüstlük adalet ve eşitlik ilkelerinin yerleşmesine önemli bir katkı sağlar.					
24	Bilgi edinme hakkı yasasının kabulü ülkemiz demokrasisi için büyük bir kazanımdır.					
25	Bilgi Edinme Hakkı Yasası kurumlarda iç denetimi artırır.					

